

FORVALTNINGSPLAN FOR

Trollheimen landskapsvernområde

I

Møre og Romsdal fylke
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

MØRE OG ROMSDAL FYLKE
FYLKESMANNEN I SØR-TRØNDELAG

	Forvaltningsplan Tilgang: Åpen
Tittel: Forvaltningsplan for Trollheimen landskapsvernområde	August 2005
Prosjektansvarlige: Rådgiver Michael Røberg Eklo, Møre og Romsdal fylke Rådgiver Aage Tørris Ekker, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag	Sidetall: 91 s inkl. vedlegg

Trollheimen landskapsvernområde ble fredet ved kongelig resolusjon av 11.12.1987.
Dette er den første forvaltningsplanen for Trollheimen landskapsvernområde. Verneforskriften utdypes gjennom konkrete retningslinjer. Dette vil øke forutsigbarheten i forhold til aktuelle problemstillinger for brukerne av verneområdet. Gjennom forvaltningsplanen vil det bli lettere for alle å sikre både en bærekraftig bruk og naturverdiene for framtida. Seterdalene inneholder et landskap og et biologisk mangfold som må sikres gjennom bærekraftig bruk. Gjennom sonering av verneområdet må også de "villmarkspregede" områdene av Trollheimen sikres. Mange besøker Trollheimen for turer, jakt, fiske og turistforeningene er viktige aktører. Det er aktiv landbruksvirksomhet innenfor området og deler av området er viktig for reindriftsnæringen. Videre er det mange bygg i seterdalene og hytter i randområdene til verneområdet som igjen legger press på økt motorferdsel. Motorferdselen sin nytte må veies mot forstyrrelse og fare for varige skader.
Alle kommuner som har areal i Trollheimen har sin politisk valgte representant i Samarbeidsutvalget for Trollheimen, sammen med representanter for begge fylkeskommunene. Utvalget tar opp prinsipielle problemstillinger og gir råd til forvaltningsmyndigheten i viktige saker.

Emneord: Naturvern Landskapsvernområde Forvaltningsplan Trollheimen	ISBN 82 – 7430 – 137 - 4 ISSN 0801 – 9363 Rapport; Møre og Romsdal fylke, Areal og miljøvernavdelinga; 2005 : 6 Rapport; Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Miljøvernavdelingen, 2005 : 2

Ottar Brage Guttelvik Fylkesdirektør	Kåre Gjønnes Fylkesmann

Forord

Trollheimen landskapsvernområde ble opprettet i 1987. Møre og Romsdal fylke og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har ansvar for forvaltningen av området på hver sin side av fylkesgrensen.

Utardeidelsen av forvaltningsplanen for Trollheimen landskapsvernområde har gått over mange år. Arbeidet ble påbegynt av Lars Olav Lund i samarbeid med Harald Ørsahl og Aage Tørris Ekker hos henholdsvis Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Da Lars Olav Lund gikk over til Statens Naturoppsyn ble det praktiske arbeidet med planen overtatt av Hege Moen i samarbeid med Michael Røberg Eklo fra Fylkesmannen i Møre og Romsdal (nå Møre og Romsdal fylke), og Aage Tørris Ekker fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Samarbeidsutvalget for Trollheimen har vært rådgivende under hele arbeidet.

Denne første forvaltningsplanen for Trollheimen LVO er tenkt å være et arbeidsredskap for forvaltningsmyndighetene. I tillegg til ren informasjon om Trollheimen, gir planen også retningslinjer / tilrådinger for bruken av landskapsvernområdet i årene framover. Målet er å ta vare på alle kvalitetene i dette særegne og vakre fjellområdet med skog og seterdaler og et rikt plante og dyreliv for framtiden.

Med bakgrunn i verneforskriften for området skal forvaltningsplanen gi klare føringer for forvaltningen av Trollheimen landskapsvernområde, både for forvaltningsmyndighetene, kommunene, grunneierne og andre rettighetshavere og brukere. Forvaltningsplanen endrer ikke verneforskriften, men kommer med forslag til endringer på punkter som erfaringer har vist er utydelige eller ikke riktige i forhold til å sikre verneformålet.

Et overordnet mål med forvaltning av verneområder, er å sikre verneverdiene i et langsiktig perspektiv. I samfunnet har endringene skjedd raskt, og vi har i dag få naturområder igjen i Norge som kan defineres som villmark. Områdene i Trollheimen varierer mellom områder som er sterkt påvirket av mennesker til områder som er relativt urørte. Forvaltningen har som mål både å sikre det menneskeskapte kulturlandskapet og villmarka i Trollheimen landskapsvernområde. Deler av Trollheimen landskapsvernområde kan tilrettelegges for friluftslivet, mens andre områder skal sikre framtidig villmarksopplevelse.

Forvaltningsplanen skal klargjøre hvordan næring i seterdalene skal foregå innenfor dagens verneforskrift, hvor og hvordan det skal tilrettelegges for friluftsliv, hvordan motorferdselen skal styres, hvor det er aktuelt med skjøtsel, hvilke villmarksområder som skal sikres m.m, i tillegg til det overordnede målet å sikre det biologiske mangfoldet i Trollheimen landskapsvernområde.

På framsiden av verneplanforslaget for Trollheimen i 1980 stod et dikt av Theodor Caspari 1926, kanskje er dette diktet ennå mer aktuelt i dag?

Det vil komme en dag da den syke kultur
vil fylle all verden med vånde,
en dag da maskinenes dunster og dur
vil døyve og kvele din ånde.-
Den dag vil du hilse det lukkede land
og signe de fredede flyer
med rykende storm over ensomme vann
og sol gjennom drivende skyer.-

Innhold

1. Sammendrag 5

DEL A: GENERELL BESKRIVELSE AV TROLLHEIMEN 7

2. Villmarkspregede områder i Norge 7
2.2. Landskapsvernområde og naturreservat 8
2.3. Forvaltning av landskapsvernområde og naturreservat 9
2.4. Forvaltningsplan for Trollheimen landskapsvernområde, med Svartåmoen naturreservater og Minilldalsmyrene naturreservat 9
2.5. Tilliggende verneområder 10

3. Naturfaglig og historisk bakgrunn 11
3.1. Verneverdier 11
3.2. Natur og kultur 11
3.2.1. Geologi og landformer 11
3.2.2. Klima 12
3.2.3. Vassdrag 13
3.2.4. Vegetasjon 13
3.2.5. Fauna 15
3.2.6. Kulturminner og kulturlandskap 17
3.3. Menneskelig bruk av Trollheimen 19
3.4. Eiendomsforhold 21

DEL B: FORVALTNING AV TROLLHEIMEN LVO 23

4. Mål, utfordringer og strategier 23
4.1. Mål for forvaltningen av landskapsvernområder og naturreservat i Norge 23
4.2. Mål for forvaltningen av Trollheimen LVO 23
4.3. Utfordringer og problemstillinger 24
4.4. Strategier 24

5. Spesielle forvaltningsmessige problemstillinger 25
5.1. Vernegrense 25
5.2. Verneforskrift 25
5.3. Eiendomsforhold 25

6. Soneinndeling av Trollheimen LVO 27
6.1. Kategorier for soneinndeling 27
6.2. Prinsipp for soneinndeling 27
6.3. Soneinndeling av Trollheimen LVO 28
6.3.1. Vernesone 28
6.3.2. Brukssone 29
6.3.3. Sone med spesiell tilrettelegging og tiltak 29
6.4. Tilgrensende områder 30

7. Innerdalen landskapsvernområde 31

8. Naturreservater i Trollheimen 32
8.1. Svartåmoen naturreservat 32
8.2. Minilldalsmyrene naturreservat 32

9. Retningslinjer og tiltak 33
9.1. Informasjon og naturveiledning 33
9.2. Kulturminner og kulturlandskap 34
9.3. Brukerinteresser 36
9.3.1. Grunneiere 36
9.3.2. Jordbruk 36
9.3.3. Skogbruk 37
9.3.4. Reindrift 41
9.3.5. Redningstjeneste 43
9.3.6. Friluftsliv 44
9.3.7. Turistforeningens drift og aktiviteter 45
9.3.8. Idrettsarrangement 50
9.3.9. Reiseliv og turisme 50
9.3.10. Jakt og fiske 51
9.3.11. Rovvilt 52
9.3.12. Forskning og undervisning 53
9.3.13. Forurensning og avfall 54
9.3.14. Forsvarets virksomhet 55
9.3.15. Vannkraftutbygging 55
9.3.16. Bygg og anlegg 56
9.3.17. Motorferdsel 58
9.3.18. Veier 61
9.4. Forvaltning og oppsyn 66
9.4.1. Samarbeidsutvalget for Trollheimen 66
9.4.2. Statens Naturoppsyn 67

10. Litteraturliste 69

11. Vedlegg 71
Vedlegg A: FORSKRIFT OM VERN AV TROLLHEIMEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I RINDAL, SURNADAL OG, SUNNDAL KOMMUNAR I MØRE OG ROMSDAL OG OPPDAL, RENNEBU OG MELDAL KOMMUNAR I SØR-TRØNDELAG 72
Vedlegg B: FORSKRIFT OM VERN AV SVARTÅMOEN NATURRESERVAT I RINDAL OG SURNADAL KOMMUNAR I MØRE OG ROMSDAL. 77
Vedlegg C FORSKRIFT OM FREDING AV SVARTÅMOEN SOM NATURRESERVAT, SURNADAL KOMMUNE, MØRE OG ROMSDAL. 79
Vedlegg D: FORSKRIFT OM MINILLDALSMYRENE NATURRESERVAT I OPPDAL OG ..... RENNEBU KOMMUNER, SØR-TRØNDELAG FYI.KE. 81
Vedlegg E: VERNEBESTEMMELSER FOR INNERDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I SUNNDAL KOMMUNE, MØRE OG ROMSDAL FYLKE 84
Vedlegg F: SAMARBEIDSUTVALGENE FOR TROLLHEIMEN LVO I PERIODEN 1988 - 2007 87
Vedlegg G: ADRESSE- OG TELEFONLISTE 89
Vedlegg H: KART 90

1. Sammendrag

Dette er den første forvaltningsplanen for Trollheimen landskapsvernområde (LVO). De ulike retningslinjene og planen i sin helhet er utarbeidet i samråd med samarbeidsutvalgene i perioden fra området ble vernet og fram til i dag.

Trollheimen landskapsvernområde ble fredet ved kgl. res. av 11.12.1987, for å ta vare på et særegent og vakkert fjellområde med skog og seterdaler og et rikt plante- og dyreliv. Innenfor grensene til landskapsvernområdet finner vi Svartåmoen naturreservater og Minilldalsmyrene naturreservat. Innerdalen LVO ligger som en kile inn i Trollheimen LVO.

Forvaltningsplanen legger retningslinjer for framtidig bruk av Trollheimen LVO. Grunnlaget for utformingen av planen har vært verneforskriften, sammen med forvaltningsmyndighetenes erfaringer og samarbeidsutvalgets tilrådinger i årene etter at området ble fredet.

Forvaltningsplanen skal altså utdype verneformålet og de enkelte bestemmelsene i verneforskriften for Trollheimen LVO. Verneforskriften endres ikke, men forvaltningsplanen skal være med på å øke forutsigbarheten med hensyn på hvordan verneforskriften tolkes.

Forvaltningsmyndighetenes utfordring i årene framover er å ta vare på naturkvalitetene som finnes i Trollheimen LVO. I et samfunn der områdene med urørt natur minker sterkt, er det særlig viktig å sikre de siste gjenværende inngrepsfrie naturområder.

Gjennom soneinndeling differensieres forvaltningen av de ulike deler av Trollheimen LVO. Sonene har ulik målsetting med hensyn på vern og bruk. Villmarkspregede områder der en ønsker at naturens egne prosesser skal gå mest mulig upåvirket videre, er kategorisert som *vernesone*. Områder som er påvirket av bruk, det vil si områder som i dag er tilrettelagt for friluftsliv, seterdaler med behov for skjøtsel m.m. er kategorisert som *bruksone*. Områder med tyngre inngrep som veier og regulerte vatn er kategorisert som *sone med spesiell tilrettelegging og tiltak*.

Informasjon og holdningsskapende arbeid er viktig for å bedre forståelsen for naturvern og motivere til naturvennlig adferd i og utenfor verneområdene. Forvaltningsmyndighetene har som mål å skape et godt samarbeid med kommuner, grunneiere og andre brukere.

Vern av kulturlandskap med setre, slåtteenger og beitevoller, krever en annen forvaltning enn den som tradisjonelt har vært brukt ved vern av urørt natur. Dagens utvikling i jordbruket tilsier at det er en reell fare for at mange av seterdalene vil gro igjen. Dette vil være svært uheldig for verneverdiene i Trollheimen. Beitedyr og tradisjonell seterdrift er nødvendig for å hindre gjengroing i seterdalene, og forvaltningsmyndighetene vil oppmuntre til fortsatt beitebruk og setring i Trollheimen.

Innenfor Trollheimen landskapsvernområde kan det utføres tradisjonell hogst, det vil si fjellskoghogst. Det er restriksjoner på flatehogst, sprøyting, planting , bygging av driftsveier m.m. Felling av særmerkte og dekorative trær er forbudt.

Det er ca 1600 tamrein (pluss årlig kalveproduksjon) som beiter i Trollheimen fra april til november. Reindriften i Trollheimen følger driftsplan utarbeidet av Reindriftsforvaltningen Sør-Trøndelag/Hedmark.

Turistforeningenes drift og aktiviteter kan skje så lenge det ikke oppstår konflikter med verneformålet. Hytter som drives uten veiforbindelse bør ha et enkelt tilbud av varer og tjenester, for å unngå at behovet

for motorisert transport av varer og betjening blir for stort. All merking av stier og løyper skal skje i tråd med retningslinjer fra DNT / DN. Det skal legges til rette for det tradisjonelle, enkle norske friluftsliv.

Organisert idrettsaktivitet som O-løp, jaktprøver m.m. skal legges utenfor verneområdene.

Jakt og fiske innenfor Trollheimen LVO reguleres av viltloven og lov om laks- og innlandsfiske.
Jakt- og fiskerettighetene ligger hos grunneier, og er for store deler av området tilgjengelig for allmennheten ved kortsalg.

Ved Kårvatn, nordvest i Trollheimen LVO, overvåkes langtransportert forurenset luft og nedbør. Kårvatn er også stasjon for Statens overvåkingsprogram for skogskader.

75 % av potensialet for vannkraft i Trollheimen LVO er utbygd. Videre utbygging er ikke forenelig med verneformålet. Unntatt er utbygging av Småvoll kraftverk uten regulering av Kråkvatnet (alt. B).

Det er generelt forbud mot oppføring av nye bygninger innenfor Trollheimen landskapsvernområde. Det kan bare gis dispensasjon fra dette forbudet for tradisjonelle, etablerte næringsinteresser som seterdrift og reindrift, og for turistforeningsdrift.

Det er et mål å holde motorferdselen innenfor Trollheimen LVO på et minimum. Persontransport er ikke tillatt. Det kan åpnes for kjøring på vinterføre i forbindelse med næringsutøvelse i jord- og skogbruk, og ved særlige behov for transport av materialer og tyngre utstyr. Forvaltningsplanen foreslår at grensen for lavtflyging innenfor Trollheimen LVO heves.

Veiene i Trollheimen er bygd som anleggsveier / private traktorveier. Vindøldalsveien er regulert med bom. Heldalsveien er åpen for fri ferdsel i sommersesongen og når den er brøytet vinters tid. Veien til Tovatna kan brukes av rettighetshaverne (kraftselskapet og grunneierne). Jøldalsveien er åpen for allmenn ferdsel inn til p-plass Kleva, videre innover kan det etter søknad åpnes for bruk av traktor.

Forvaltningsmyndigheten for Trollheimen landskapsvernområde ligger hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, hver med ansvar for sitt fylkes areal.

Samarbeidsutvalget for Trollheimen ble oppnevnt ved kgl.res. og sikrer lokal medvirkning i forvaltningen. Utvalget vil også i framtiden være en viktig støttespiller for forvaltningsmyndighetene. Samarbeidsutvalget har vært med på å utforme retningslinjer for vei, motorferdsel, jord og skogbruk m.m. De har også gitt råd ved behandling av enkeltsaker, og bør i framtiden også rådføres i viktige saker som behandles av forvaltningsmyndighetene.

Statens naturoppsyn – Trollheimen har ansvar for oppsyn, praktisk skjøtsel, registreringer og dokumentasjon, informasjon m.m.

DEL A: GENERELL BESKRIVELSE AV TROLLHEIMEN

2. Innledning

Denne første forvaltningsplanen for Trollheimen landskapsvernområde (LVO), tar også for seg naturreservatene Svartåmoen og Minilldalsmyrene, og Innerdalen landskapsvernområde (LVO).

Forvaltningsplanen legger retningslinjer for forvaltningen, for å sikre at naturkvalitetene over tid består i tråd med områdenes verneformål. For Trollheimen LVO gis det informasjon om bakgrunnen for vernevedtaket, samt en beskrivelse av områdets natur og historie. Videre følger en beskrivelse av mål for forvaltningen av verneområdene i Trollheimen, samt utfordringer og problemstillinger forvaltningen vil møte i årene som kommer.

2.1. Verdien av urørt natur

Områdene med urørt natur i Norge har minket sterkt etter år 1900. Endringen er størst i Sør-Norge der det ikke lenger finnes større urørte naturområder i lavlandet. Sammenhengende urørte områder i fjellet minker også som følge av inngrep som reduserer og splitter opp gjenværende areal.

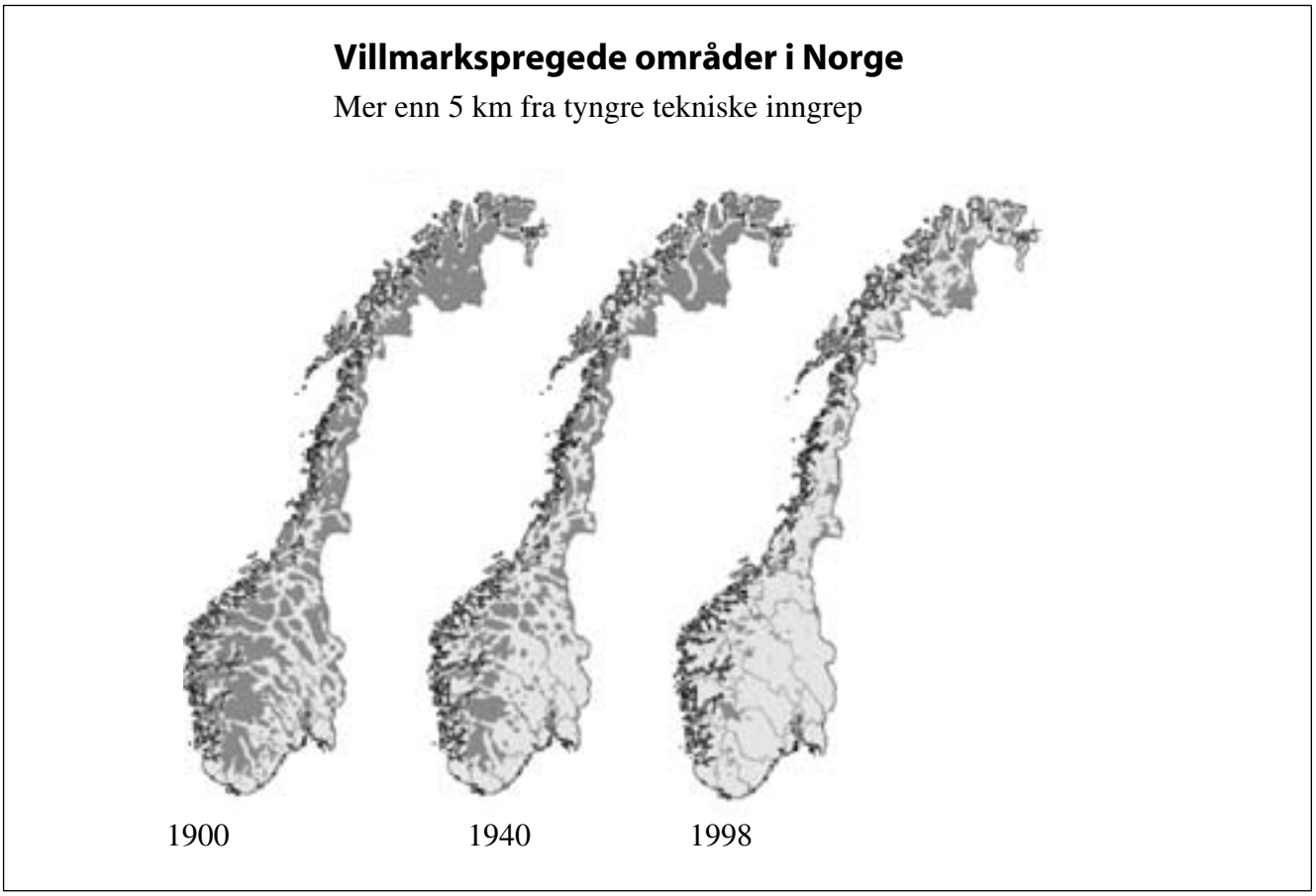

Fig. 1. Utstrekningen av villmarkspregede områder i Norge, mer enn fem kilometer fra tyngre tekniske inngrep, i år 1900, 1940 og 1998. Kilde: Brun, M; NOU-1986 / Statens kartverk - Miljøenheten 1999. Redaksjonell bearbeiding og grafisk produksjon: Statens kartverk - Miljøenheten 1999.

Dersom denne utviklingen holder fram, vil det være få urørte naturområder igjen i Norge om 100 år. For Sør-Norge er andelen av urørt natur redusert fra ca. 27% i 1900 til ca. 5,1 % i 1998.

Urørte naturområder har en egenverdi, er en del av vår nasjonale arv og bør tas vare på for ettertiden for:
• å sikre et representativt utvalg av naturområder med naturlig økosystem
• å sikre naturlig variasjon og bredde i flora og fauna
• å gi truede og sårbare dyre- og plantearter tilstrekkelig store leveområder
• å sikre verdifulle kulturminner og kulturlandskap i områder uten store tekniske inngrep
• å gi grunnlag for friluftsliv og rekreasjon
• å gi grunnlag for forskning og undervisning
• å sikre referanseområder
• å gi kommende generasjoner mulighet til selv å prioritere arealbruk

Norge har sluttet seg til flere internasjonale avtaler som fokuserer på ivaretakelse av det biologiske mangfold. I internasjonal sammenheng har vi et særlig ansvar for å sikre fjord, kyst, oseaniske skoger og alpine naturområder. Dette for å gi nordboreale og alpine arter (herunder også lavere flora og fauna) en mulighet for videre utvikling.

Mange av de større sammenhengende urørte naturområdene i Sør-Norge er nasjonalparker eller landskapsvernområder.

2.2. Landskapsvernområde og naturreservat

Vern av spesielle naturområder og naturforekomster skjer i medhold av «Lov om naturvern» av 19. juni 1970. I naturvernloven er det hjemmel for å opprette nasjonalparker, landskapsvernområder og naturreservat.

I naturvernlovens § 1 heter det at:

Naturen er en nasjonalverdi som må vernes.

Naturvern er å disponere naturressursene ut fra hensynet til den nære samhørighet mellom mennesket og naturen, og til at naturens kvalitet skal bevares for fremtiden.

Enhver skal vise hensyn og varsomhet i omgang med naturen.

Inngrep i naturen bør bare foretas ut i fra en langsiktig og allsidig ressursdisponering som tar hensyn til at naturen i fremtiden bevares som grunnlag for menneskets virksomhet, helse og trivsel.

Landskapsvernområder opprettes i medhold av naturvernlovens § 5, hvor det heter: *«For å bevare egenartet eller vakker natur- eller kulturlandskap kan arealer legges ut som landskapsvernområder. I landskapsvernområder må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.»*

Naturreservat opprettes i medhold av naturvernlovens § 8, hvor det heter: «*Område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat. Et område kan total fredes eller fredes for bestemte formål som skogreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende.*"

2.3. Forvaltning av landskapsvernområde og naturreservat

Til nå har norsk naturvernpolitikk i stor grad gått ut på å verne representative områder av norsk natur. Vernet må følges opp med forvaltning og skjøtsel - til dette kreves tilstrekkelige økonomiske ressurser!

Utarbeidelse av forvaltningsplaner har bakgrunn i et ønske om en mer aktiv forvaltning, og større differensiering både mellom verneområdene og innenfor hvert område.

Fylkesmennene har forvaltningsansvar for de fleste verneområder i Norge i dag, men dette kan komme til å forandre seg. Miljøverndepartementet har åpnet for at kommunene kan søke om å få overta forvaltningsansvar for sine områder vernet etter naturvernloven.

Hovedoppgaven for forvaltningen, uavhengig av hvem som innehar forvaltningsmyndigheten, er å ta vare på verneverdiene og fremme verneformålet.

2.4. Forvaltningsplan for Trollheimen landskapsvernområde, med Svartåmoen naturreservater og Minilldalsmyrene naturreservat

Trollheimen landskapsvernområde, som dekker et areal på ca 1165 km^2, ble fredet ved kgl. res. av 11.12.1987, for å ta vare på et særegent og vakkert fjellområde med skog og seterdaler og et rikt plante- og dyreliv.

Ved kgl. res. av 11.12.1987, samtidig med opprettelsen av Trollheimnen LVO, ble *Svartåmoen* naturreservat i Svartådalen opprettet. I forbindelse arbeidet med "Verneplan for barskog i Vest-Norge" ble reservatet foreslått utvidet. Ved kgl. res. av 17.12.1999 ble reservatet på Svartåmoen opprettet, i tilknytning til det gamle. Til sammen dekker de to reservatene et areal på noe under 12,7 km^2. Formålet med vernet er å sikre et område hvor flere elver møtes i et landskap preget av gammel grov furuskog og dødisgroper, tjern og grusrygger (eskere og elveterasser).

Minilldalsmyrene på Nerskogen ble fredet som naturreservat ved kronprinsreg. res. av 21.12.1990, for å sikre et stort og egenartet myrområde. Reservatets areal er på 1,9 km^2. Her er et rikt fugleliv, spesielt med ender, vadere og rovfugl.

Forvaltningsplanen for Trollheimen LVO vil ikke endre dagens verneforskrift, men utdype denne og være et praktisk hjelpemiddel, for å sikre at forvaltningen av landskapsvernområdet skjer på basis av et solid faglig fundament.

Gjennom planarbeidet er ulike brukerinteresser og problemstillinger gjennomgått. Erfaringen fra forvaltningsarbeidet i tiden etter at området ble vernet og vedtak gjort av Samarbeidsutvalget for Trollheimen, har vært med å danne grunnlaget for den fremtidige forvaltning og dispensasjonspraksis.

Forvaltningsplanen omhandler også Svartåmoen naturreservater og Minilldalsmyrene naturreservat. Verneforskriften for naturreservatene er strengere enn for landskapsvernområdet, og er tilpasset naturkvalitetene i det enkelte området.

2.5. Tilliggende verneområder

Landets første landskapsvernområde ble opprettet i *Innerdalen* (73 km^2) allerede i 1967, for å bevare et vakkert naturlandskap med betydelig rekreasjons- og naturvitenskapelig verdi. Det skal utarbeides en egen forvaltningsplan for Innerdalen landskapsvernområde, etter de reviderte vernereglene fra 1977.

Det er flere viktige naturvernområder i og omkring Trollheimen. *Storslettkjølen naturreservat* i Rindal og Meldal ble vernet i 1996 og er et myrkompleks med godt utviklede regionale myrtyper. Det har verneverdi som nasjonalt typeområde. *Gjørahaugen naturreservat* i Sunndal som ble vernet i 1999, er en av de mest artsrike barskoglokaliteter på Nordmøre. Her finnes ekstremtørr kalkfuruskog og edellauvskog (alm og hassel) med varmekjære arter som er svært sjeldne på Vestlandet.

Det er også foreslått å verne flere edellauvskogsområder i Sunndal blant disse *Knutsliøyan,* som er en godt og typisk utviklet gråor-heggeskogslokalitet med innslag av alm, og med en tett bestand av hulerugende fugl. *Oppdølstranda - Sandvikdalen* er en stor alm - hasselskog av internasjonal verneverdi. *Småvoll* er en almeskog med tørrbakkevegetasjon på kalkgrunn, og er en viktig biotop for sjeldne insekter, samt vinterbeiteområde for hjort. *Ottem* er en av de største og best utformede høgstaude - gråorskogene i Møre og Romsdal. Sammen med almeforekomsten har denne lokaliteten stor naturfaglig verdi.

3. Naturfaglig og historisk bakgrunn

I forvaltningsplanen brukes både begrepene Trollheimen landskapsvernområde og Trollheimen. Trollheimen landskapsvernområde (LVO) viser til selve verneområdet, mens Trollheimen er et mer utvidet begrep. Trollheimen er et «turistnavn» som viser til fjellområdet Trollheimen begrenset av det omkringliggende veinettet. Begrepet Trollheimen omfatter således også endel områder utenfor grensen til Trollheimen LVO.

3.1. Verneverdier

Trollheimen danner et klimaskille mellom kyst og innland. De østlige områdene er preget av runde landskapsformer, mens det i vest er en villere og mer variert natur, med høge fjell og dype skogdaler.

Berggrunnen består i hovedsak av gneis, skifer og omdannet sandstein. Kalkrike skiferbergarter i sørøst gir grobunn for en rekke kravfulle plantearter. Området er svært interessant for studier av den kaledonske fjellkjedefoldingen. Kvartærgeologiske avsetninger kan belyse hypotesen om eventuelle isfrie områder under siste istid. Botanikere hevder at de har sterke indikasjoner på slike isfrie partier, nunatakker eller refugier i Trollheimen. Dette gjelder først og fremst Gjevilvasskammene, men også Trollhetta, Snota og Sunndalsfjella.

Klimaskillet, berggrunnen og store høydeforskjeller gjør at Trollheimen har uvanlig stor bredde av naturtyper. Denne variasjonen gjør at tallet på ulike plante- og dyrearter også er svært høyt i Trollheimen.

Hustufter, seterhus og støler forteller om fast bosetting og seterdrift i fjelldalene. Menneskene har i lang tid utnyttet naturressursene i området. Det kulturlandskapet som er skapt av denne menneskelige aktiviteten er viktig å bevare for framtiden.

Nord vest i Trollheimen finner vi Kårvatn, et område som regnes for å være svært lite påvirket av forurensing. Det har vært drevet forskning i over 20 år på Kårvatn. I dag drives intensiv overvåkning av luft (NILU), vann (NIVA) og skog (NISK).

3.2. Natur og kultur

3.2.1. Geologi og landformer

Trollheimen, som de øvrig fjellområdene i Norge er rester av den kaledonske fjellkjeden som ble dannet for 300-400 mill. år siden ved at Grønland ble presset mot Skandinavia.

De vanligste bergartene i Trollheimen er gneis, ulike skiferbergarter og omkrystallisert sandstein (sparagmitt). Sparagmitt-sandstein finner vi bl.a. i hele fjellpartiet på sørsiden av Gjevilvatnet og da særlig i den østlige delen, f.eks. i Storhornet, hvor vi finner en bergartstype som mange kjenner som «Oppdalsskifer». Både i Storhornet og andre steder i dette området opptrer grovkrystalliserte gneisbergarter som lag i denne hellesteinen.

Lenger mot nordvest, f.eks. i Okla, består fjellet også for en stor del av omdannet sandstein, men her inneholder berget nesten bare korn av kvarts og har ikke så utpreget helleform. Denne bergarten blir gjerne

kalt kvartsitt. Tilsvarende kvartsitter, hellesteiner og gneiser har i stor grad bygd fjell som Trollhetta, Snota og Geithetta i de sentrale deler av Trollheimen.

En annen viktig bergartsgruppe i Trollheimen er noen mørke og lett spaltede bergarter som kalles hornblendeskifre, fordi de i vesentlig grad består av mineralet hornblende. Denne kalkrike bergarten har vært med å gi grobunn for en rekke kravfulle plantearter i Trollheimen. De gode skiferfjellene finner vi i første rekke i de østlige deler, og omfatter fjell som Skrikhø, Mellomfjell, Gjevilvasskamman, Høghø, Grønnhø, Svahø, Tyrikvamfjell og Blåhø.

Den vestlige delen av Trollheimen har et alpint relieff med botner og dypt nedskårne elvedaler. I den østlige delen finnes mer avrundede fjell og vide daler. De høyeste fjellområdene er preget av sterk forvitring.

Blokkhav dominerer i fjellet over 1400-1500 m.o.h. Disse områdene har vært isfrie i betydelig lengre tid enn de lavere delene av landskapet. Det finnes teorier som tyder på at Gjevilvasskamman, på grunn av sin spesielle flora og forvitringsjord, kan ha vært nunatakker under siste maksimale nedising. Det samme gjelder trolig også de høyeste fjelltoppene nord for Sunndalen.

Det finnes en del deltaer og sandurer i Trollheimen bl.a. nord for Høghødalen i Oppdal, ved Haugasætra i Jøldalen og på Svartåmoan i Folldalen. Eskere (rygger som er avsatt av breelver) og grytehull er vanlige i tilknytning til disse. Eskere og grytehull er dannet i små lommesjøer inntil iskanten. Vi finner fossile strandlinjer i dalsidene på begge sider av Ångårdsvatnet og Gjevilvatnet. Disse kalles seter og avtegner seg som lengre, nærmest horisontale linjer eller lister i dalsidene.

Lokalmorener, trolig avsatt fra 11000-10000 år siden av botnbreer, finnes nordvest i Trollheimen. Morenene viser at grensen for nedisingen på denne tiden var ca. 500 m lavere enn dagens som er 1800-1900 m.o.h. Tilsvarende morener mangler i de sentrale deler av Trollheimenmassivet. Det er derfor antatt at disse delene av Trollheimen var dekket av is, mens området i nordvest lå utenfor isdekket.

Funn fra steinalderen tyder på at Trollheimen er det høgfjellsområdet som først smeltet fram etter siste istid for ca 10 000 år siden. En vesentlig årsak til at isen smeltet så raskt bort i Trollheimen, er at istilførselen tidlig ble sperret av de høye fjellene ved hovedvannskillet.

3.2.2. Klima

Trollheimen ligger i klimaskillet mellom oseanisk vestland og det mer kontinentale indre Trøndelag. Forskjellen kommer til uttrykk gjennom den avtagende nedbørmengden fra vest til øst. Gjørdøldalen har den minste nedbørsmengden med under 600 mm i året, mens det i områdene rundt Tovatna er over 2000 mm i året.

Over en strekning på 50 km i luftlinje har vi følgende variasjon i nedbørsmengde:

Innerdalen ca. 1500 mm/år - Ångårdsvatnet ca. 800 mm/år - Oppdal ca. 500 mm /år

Framherskende vindretning er sørvest sammen med vestlige og nordvestlige vinder. Opplysninger om forskjellige års snødybde finnes hos kraftverkene, som foretar årlige målinger på utvalgte steder.

3.2.3. Vassdrag

Trollheimen er avgrenset av de tre store vassdragene Driva, Surna og Orkla. I sør renner Gjevilvatnet med Festa og Ångårdsvatnet med Vinndøla ut i Driva. I øst renner Grana, Minilla, Jøla og Resa sammen med Orkla. I nord blir Rinna, Bulu, Folla og Vindøla drenert av Surna. I vest renner Søyåa og Kvenndøla sammen til Søya. Toåa tar opp Neåa, Nauståa og Romåa på sin tur vestover. Innerdalen blir drenert av Ulvåa.

I Trollheimen er det ca. 270 små og store vatn med et totalt vannareal på ca 90 km^2. De største naturlige vatna er Gjevilvatnet og Ångårdsvatnet. Follsjøen og Gråsjøen er de største kunstige vannmagasinene.

Alle vatna i Trollheimen kan karakteriseres som næringsfattige (oligotrofe), og er typiske vatn for laksefisk. Bare noen tjønner kan kalles dystrofe, dvs. at de er påvirket av myr.

En finner hovedsakelig ørret i vatna i Trollheimen. Men i 1910 ble det satt ut røye i Gjevilvatnet, som herfra har spredt seg til Ångardsvatnet og Dalsvatnet via overføringstuneller etter kraftutbygging. Også i flere fjellvatn er det satt ut røye, bl.a Blåhøtjønna i Oppdal og Storvatnet i Rindal. Regnbueørret er satt ut i Vassdalsvatnet i Surnadal, men arten er trolig ikke i stand til å formerer seg i dette vassdraget. Ingenting tyder på at den har spredt seg til andre vatn. I de store elvene er laks og sjøørret vanlig.

Det er påvist ørekyt i Dalsvatnet, men hvor langt denne har spredt seg innover i Trollheimen er ennå ikke kartlagt. I Gjevilvatnet finnes mysis, men heller ikke her er spredningen kartlagt.

3.2.4. Vegetasjon

Trollheimen omfatter områder med lavereliggende skogdaler og høgalpine fjell opp til 1850 m.o.h. (Trolla). Klimaskillet mellom kyst og innland, gir seg plantegeografisk til kjenne ved at det finnes både vestlige kystplanter som klokkelyng, rome og kystmyrklegg, og østlige arter som dvergtettegras, åkerbær, tyrihjelm og tysbast.

På Svartåmoene i Folldalen finner vi gammel, urskogpreget furuskog. Vi finner også furuskog i Vindøldalen, utover dette forekommer furua mer som et innslag i bjørkeskogen. Gråor opptrer langs vassdragene, og i Søyådalen er den fint utviklet som høgstaudeoreskog av urskogskarakter. Blåbærbjørkeskog er den dominerende skogtypen, og preger liene i Trollheimen. Der det er god tilgang på både næring og fuktighet utvikler det seg høgstaudebjørkeskog, som er Trollheimens mest produktive naturlige plantesamfunn. Høgstaudebjørkeskoger av større utstrekning forekommer over hele Trollheimen.

Langs elver og vatn, samt over bjørkeskoggrensen der tilgangen på vann er god, møter man ofte et velutviklet vierbelte.

På grunn av topografien spiller myrene en forholdsvis liten rolle i det totale landskapsbildet. Større myrområder finnes bare i Trollheimens østre og nordøstre deler, hovedsakelig flatmyrer med fattig vegetasjon, samt en del bakkemyrer. Flekker med rikmyrområder opptrer der jordvannet er baserikt. De fleste dalmyrene er minerogene (har kontakt med jordvannet), mens man finner ombrotrofe myrer (nedbørsmyrer) i Romådalen.

Mesteparten av snaufjellsområdene ligger i det lågalpine beltet. Øvre grense for det lågalpine beltet ligger på ca. 1350 m.o.h. i de sentrale og østlige deler. Lenger vest vil høydegrensen for snaufjell synke på

samme måte som skoggrensen. De fleste toppene ligger i det mellomalpine beltet, mens mange av fjellene mellom Innerdalen og Sunndalen ligger i det høyalpine beltet. Her finner vi også Vinnubreen, den største isbreen i området mellom Svartisen og Jostedalsbreen.

Trollheimen er botanisk sett et av de aller mest interessante fjellområdene i landet vårt. Den botaniske kjernen er fjellene nord for Gjevilvatnet, fra Håmannshytten i vest til Tyrikvamfjell i øst. Fjellfloraen grupperer seg i to adskilte områder i landet vårt, et nordlig og et sørlig. De artene som finnes i begge områdene kalles bisentriske arter, og de artene som bare finnes i det sørlige kalles sørlig unisentriske arter. Begge er sterkt representert i Trollheimen. Den mest kjente av de sørlig unisentriske artene er norsk malurt. I tillegg til en lokalitet i indre Ryfylke, finner vi norsk malurt på Dovre, i Sunndalsfjella og i Trollheimen. Utenfor Norge er norsk malurt kjent fra enkelte lokaliteter i Nord-Ural, og fra et voksested i Skottland.

Foto: Lars Olav Lund

Norsk malurt.

I Trollheimen forekommer også enkelte endemiske arter (arter som bare finnes her). En egen rase av fjellvalmue har sin utbredelse på Gjerdhøa og på Gjevilvasskamman-Blåhø. På Blåhø finnes en løvetannart (*Taraxacum nordhagenii*) som bare er kjent fra denne lokaliteten. Knutshørapp og fjellnøkleblom er andre arter som kan nevnes. Forekomsten av disse eiendommelige artene er med på å understreke Trollheimens plantegeografiske og botaniske verdi.

3.2.5. Fauna

Trollheimens store variasjon i naturtyper er nøkkelen til det rike og mangfoldige dyrelivet vi finner i området.

Pattedyr

Hjorten trives i ulendt terreng og er en karakterart for Trollheimen. I skogdalene må hjorten dele beiteområdene med elgen, som stadig øker i utbredelse. I de lavereliggende dalførene finner vi rådyret. Bestanden av rådyr er relativt god, men svinger, særlig i forbindelse med harde, snørike vintre. Selv om det

i dag bare er tamrein i Trollheimen, har dette fjellområdet i tidligere tider rommet betydelige mengder villrein.

Av de store rovdyrene er det gaupe og jerv som fortsatt har tilhold i Trollheimen. Bestanden av gaupe er svært uviss, men arten blir registrert i området hvert år. Også jerv blir registrert i Trollheimen årlig. Dyrene som påtreffes tilhører den sør-norske jerveregionen (Rondane/Dovre/Trollheimen), som har sitt tyngdepunkt i Snøhettaområdet.

Gamle sagn og kulturhistorie forteller at det er bjørnen som har de sterkeste «tradisjonene» i Trollheimen, men arten har ikke med sikkerhet vært registrert i området de siste 50 år. Bjørn ble siste gang skutt i Eiterdalen, en sidedal til Vindøldalen, i 1923. Ulv ble observert og sporet i Meldal og Rindal i april 1992. Man antar dette var et streifdyr som kom fra Sverige.

De mindre mårdyrene: grevling, mår, oter, mink, røyskatt og snømus, er alle tilstede i Trollheimen. Grevlingen er blant «nykommerne» i området, men er i dag utbredt i alle dalførene rundt Trollheimen. Måren er et skogsdyr, men det er ikke uvanlig å treffe på de karakteristiske sprangsporene over skoggrensen. På 1960-tallet og utover i 1970-årene økte bestanden av mår kraftig, og den er nå et relativt vanlig dyr i Trollheimen.

I tidligere tider var oteren vanlig i hovedvassdragene Orkla, Driva og Surna, men fra begynnelsen av 1900-tallet gikk bestanden sterkt tilbake, sannsynligvis på grunn av jakt. De siste årene er det igjen registrert spor etter oter i de sentrale delene av Trollheimen. Etter at mink rømte fra pelsdyrfarmer på 50-tallet, ble arten raskt utbredt også langs bekker og elver inne i fjellet. I en periode gikk det hardt ut over bekkeørreten i rike småelver som f.eks. Jøla og Todalselva. Minkbestanden ser nå ut til å ha stabilisert seg på et nivå av relativt beskjeden størrelse.

De minste mårdyrene, snømus og røyskatt er vanlige, og i år med store bestander av smågnagere kan en finne tallrike spor både i dalene og langt opp på snaufjellet. Av smågnagere i fjellstrøk er lemen mest kjent. Andre smågnagere som er vanlige er fjellrotte, klatremus og markmus. Bjørkmusa er en relativt «ny» art i den norske fauna, den ble oppdaget på Oppdal så sent som i 1907. Trollheimen ser ut til å være blant de sentrale områder for bjørkemusas utbredelse. En liten zoologisk sensasjon var det også da liten dvergspissmus ble funnet for første gang i Norge, i Rindal i 1968.

Rødreven er vanlig i lavere strøk av Trollheimen selv om reveskabben har redusert antallet noe. Det kommer også sporadiske meldinger om fjellrev - men ingen har vært dokumentert, bestandsstatus er svært usikker. Hare er jevnt over tallrik i området.

Fugler

I den høgalpine regionen har fjellrypa tilhold sammen med snøspurven.

I den mellomalpine regionen finner vi mindre spurvefugl som heipiplerke og steinskvett, samt vadefugler som boltit og fjæreplytt. I litt mer «frodig» terreng finnes også heilo. De siste årene synes dessuten lappspurven å ha økt i antall.

I den lågalpine sonen, i områder med mye vierkratt, finner vi lirype, blåstrupe, sivspurv og løvsanger. Fjellbjørkeskogen domineres av løvsanger og bjørkefink (de kan utgjøre over 70% av individtettheten). I den høyereliggende furuskogen er rødstjert, tretåspett, svartspett og storfugl typiske arter. Ved åpne vann-

Foto: Lars Olav Lund

Fjellrype.

speil og våtmarker er rødstilken den vanligste av vaderne. Ellers finnes arter som; gråsisik, rødvingetrost, gråtrost, trepiplerke, måltrost, jernspurv, svartkvit fluesnapper og granmeis.

Av truede, sårbare og sjeldne fuglearter er det registrert både kongeørn, jaktfalk, hubro, hvitryggspett og gråspett i Trollheimen. I takt med den økende havørnbestanden langs norskekysten er det også blitt mer vanlig å se havørn i de sentrale delene av Trollheimen.

Krypdyr og amfibier

Hoggorm er funnet i de sentrale deler av Trollheimen, men er i hovedsak utbredt i de lavereliggende dalfører. Firfisle og frosk er vanlige. Liten salamander er observert i området ved Lauvåsen i Rennebu, og i nærheten av Heldalen.

3.2.6. Kulturminner og kulturlandskap

Trollheimen er et av fjellområdene som først smeltet fram etter siste istid. Fangstfolk tilhørende Fosnakulturen fulgte brefronten for å jakte rein. Funn av diverse flintredskaper ved boplasser nær Gjevilvatnet, Skarvatnet og Sprikletjørnin indikerer at de eldste bosetningene i Trollheimen trolig er fra eldre steinalder, rundt 9000 år gamle.

Som i flere andre fjellstrøk, finner vi også i Trollheimen rester etter gamle fangstanlegg med dyregraver, ledegjerder og bueskytterstillinger. Murte dyregraver finnes forholdsvis høyt til fjells. Trollheimen er nordgrensen for slike anlegg. Det finnes rester av murte dyregraver både på Blåhø og på Gjevilvasskamman, men i enda større grad i området fra Tovatna og vestover. På Grinaren og nordvest på Slangelifjellet finnes det et anlegg med flere bueskytterstillinger.

Dyregraver, utgravd i jord eller andre løsmasser, finner vi i nordøst og i lavereliggende strøk. Disse representerer de mest omfattende anleggene i Trollheimen. Særlig er det mange av dem omkring Resvatnet,

f.eks. langs Resa og sørover langs Jøla. Også i området mellom Resvatnet og Gravurdfjellet er det mange slike fangstgraver. Likedan finnes det en mengde fangstgraver sørover fra Resvatnet til Nerskogen og Skarvatnet, i Jøldalen mot Gjevilvatnet og i Svartådalen. Opp gjennom årene er det gjort en rekke funn av pilspisser i snøfonner som er med og understreker Trollheimens betydning som viltområde gjennom lang tid.

Navnet Falkfangarhøa viser til en annen gammel form for fangst. Det ble i 1988 funnet rester etter ei spesiallaget rund hytte, som ble brukt ved fangst av falker. Falker ble fanget og solgt til fyrster og andre storfolk i Europa som drev jakt med dresserte falker. Norge var en viktig leverandør, ulike kilder forteller om fangst av falk helt tilbake til 1500-tallet.

Enkelte steder er det funnet slaggklumper etter tidligere tiders jernutvinning. Både i Resdalen og i Gjevilvassdalen finnes anlegg for jernutvinning som trolig stammer fra 0-500 e.Kr. Ved anleggene i Resdalen er det også funnet spor av en mulig røsteplass for jern.

Det er ikke funnet rester av bosetting i Trollheimen før Svartedauden (1349), om vi ser bort fra de få funnene som kan indikere bosetting i steinalderen. Det er likevel ikke usannsynlig at det kan ha bodd folk i Gjevilvassdalen, Vindøldalen og kan hende også i Folldalen, men Svartedauen la i alle fall disse boplassene øde. Det er også antydet at det i middelalderen kan ha vært fast bosetting en tid på de store setrene i Gjevilvassdalen, men dette vet man ikke noe sikkert om.

De gårdene vi nå kjenner til stammer fra 1600-, 1700- og 1800-tallet. Det gjelder f.eks. Storlihalsen, Garden, Liagarden og Haugsgarden i Folldalen, Garden i Kvenndalen og Holtasetra, Kontrabakken og Kjerringenget i Vindøldalen.

På Liagarden bodde det folk helt fram til 1919 og på Kontrabakken til omkring 1860. Garden i Kvenndalen ble fraflyttet først på 1700 tallet, mens Garden i Folldalen trolig ble fraflyttet i 1730-40 årene. Gardplassen (også kalt Tølløvplassen) i Folldalen er best kjent som fødested for bjørneskytteren Tølløv Pedersen Folldal, født i 1712.

Både beiting og seterdrift har hatt lange tradisjoner i Trollheimen, men det finnes ikke skriftlige kilder, eller funn i fjellet som forteller oss noe fra tiden før Svartedauden (1349). Utover på 1600- og 1700-tallet var det imidlertid en sterk vekst i antallet setre, samtidig som det ble bygd høyløer, slåttebuer, gjeterhytter og andre hus til bruk ved utnyttelsen av utmarka.

Fra Skardalen og områdene rundt Skarvatnet, ble det til gårdene i Oppdal kjørt hjem omkring 1600 lass høy årlig. Fra Romådalen fikk gårdene i Todalen mer enn halvparten av sitt fôr. Utnyttelsen av utmarka på denne måten tok slutt omkring siste århundreskifte. Seterdriften har gått sterkt tilbake etter andre verdenskrig.

Mange setre er i dag svært forfalne eller ombygd til fritidsboliger. Men flere steder finnes fortsatt seterhus og bygninger fra den tid seterdriften tok til for alvor. Seterhuset på Dalasetra (Naustådalsetra) like nord for Kårvatn har dateringer tilbake til 1767. Holtasetra i Vindøldalen er datert til 1720, men er trolig enda eldre. Løsetsetra i Folldalen ble trolig oppført i 1712, og seterhuset som ble påbygd til to etasjer i 1869, er lite endret og i god stand. Fjøset som skal være like gammelt har delvis falt sammen. Aunesetra vest for Gråsjøen er en av de eldste setrene i Folldalen, men ble flyttet til sitt nåværende sted i forbindelse med kraftutbyggingen i 1965, og mistet dermed noe av sin verdi. I Romådalen ligger det rester av et gjeteranlegg, som viser at det engang har stått en gjeterhytte her med kubåser ved siden av. Ettersom dette er det eneste anlegget i sitt slag som er registrert i Trollheimen, bør disse restene tas vare på. I Folldalen

ligger rester av Herbrandhytta, ei gjetarhytte av stein tidfestet til siste hundreårsskifte. Veggene som er i natursteinmur står mens taket og annet som har vært i treverk er borte. Byggherre skal være gjeteren Herbrand Rudi (1826-96) som drev med ungdyr innerst i Folldalen. Andre setre som er viktig å ta vare på er Storli-Stomprødsetrene i Rindal. Ved Gjevilvatnet ligger Rensbekksetra som kanskje er det fineste og mest intakte seteranlegget i Trollheimen.

Rester av det gamle kulturlandskapet som seterdrift og utmarkslått har skapt finnes i de fleste dalene, men er preget av gjengroing.

Rensbekksetra. Foto: Lars Olav Lund

3.3. Menneskelig bruk av Trollheimen

Hustufter, seterhus og støler forteller om bosetting, seterdrift og utmarksslått i Trollheimens fjelldaler. Også rester av fangstanlegg vitner om bygdefolkets utnyttelse av naturressursene i forbindelse med jakt og fiske opp gjennom tidene.

Det er i dag registrert 372 bygninger og anlegg innenfor Trollheimen landskapsvernområdet. Av disse er det 88 setre, 57 overnattingsbuer og 136 fritidshytter. Selv om mange av bygningene opprinnelig har hatt funksjon i tilknytning til tidligere tiders seterdrift og utnyttelse av utmarksressurser, benyttes de fleste i dag til fritidsformål.

Jordbruk

Jordbruksarealene innenfor og like utenfor landskapsvernområdet er marginale. Det er noe dyrket mark i tilknytting til Svartdalssetrin, Minillkroken og Heldalssetrin. Like utenfor verneområdet er det dyrket mark på Nerskogen, i Gjevilvassdalen og i Vindøldalen.

Det er i dag aktiv seterdrift med mjølkekyr på Minillkroken, Heldalssetrin, Svartdalssetrin, Gjelsetra i Jøldalen, Røstadsetra i Vindøldalen samt flere setre i Gjevilvassdalen.

Trollheimen har gode beiter. Samlet antall sau på sommerbeite i landskapsvernområdet og tilgrensende områder er ca. 10 - 12 000 dyr. Disse går sammen med et mindre antall storfe, samt ca. 1600 tamrein pluss årskalver.

Skogbruk

Trollheimen LVO er først og fremst et fjellområde. Arealet under skoggrensen utgjør bare omlag 10% av landskapsvernområdets totale areal. Blåbærbjørkeskog er den dominerende skogtypen. Naturlig forekomst av gran er svært begrenset, derfor går furua på bedre boniteter enn i områder der gran har naturlig utbredelse.

Skogen innenfor verneområdet er hovedsakelig fjellskog, og er av marginal næringsmessig betydning for skogbruket. Det har vært noe uttak i form av plukkhogst både i Folldalen og Vindøldalen. Også uttak av løvskog for ved har vært av et visst omfang, men stort sett har skogsdriften vært begrenset til det som var nødvendig for seterhus (tømmer) og seterdrift (ved) i området. Gadd har tidligere vært mye brukt til ved på setrene og turisthyttene. Dette har ført til stedvis stor avvirkning og tap av dekorative landskapselement og viktige hekkelokaliteter.

Reindrift

Det finnes ikke villrein i Trollheimen lenger. Tamreindrifta kom til Trollheimen i 1870-årene, da sørsamen Nils Kant flyttet med reinflokken sin fra Røros. I Minilldalen på Nerskogen reiste han ei gamme, som etter alt å dømme ble hans første boplass.

Reindriften i Trollheimen følger reindriftskontorets forslag til driftsplan av 01.02.85, med unntak av Kråkvasstindområdet.

Dagens konsesjoner for tamreindrift i Trollheimen gjelder for familiene Renander og Kant som organiserer driftsenhetene i en felles flokk. Det er 1600 rein pluss årskalver på sommerbeite i Trollheimen. Vinterbeiteområdet ligger på Igelfjell-/Grefstadfjellområdet i Meldal og Midtre Gauldal kommuner, hvor dyrene vanligvis har tilhold i perioden medio november til medio april.

Det rettslige grunnlaget for tamreindrifta i Trollheimen har vært omtvistet. I dag er deler av området sikret til reindriften gjennom ekspropriasjon, mens resten er sikret gjennom langvarige leiekontrakter med grunneierne.

Friluftsliv og turisme

Navnet Trollheimen er et turistnavn lansert av redaktør Haakon Løken på 1880-tallet samtidig med at fotturistene begynte å bruke fjellet.

Trollheimen er kjent for svært varierte og spennende muligheter for friluftsliv. Trondhjems Turistforening (TT) er eiere av tre store turisthytter i Trollheimen, og har et stort antall merkede stier som brukes både sommer og vinter. Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT) driver tilrettelegging i de vestre deler av området.

Ferdselen kan i enkelte perioder av året og deler av Trollheimen bli stor, men dette er fremdeles ikke til hinder for å kunne oppleve ro, stillhet og urørt natur.

Foto: Lars Olav Lund

Skiløpere i vinterfjell.

De gode mulighetene til rekreasjon og friluftsliv har medført en omfattende utbygging av fritidshytter i tillegg til turisthyttene. Det er oppført ca. 1500 hytter i og omkring Trollheimen. De største konsentrasjonene finner vi i Resdalen i Meldal kommune, ved Skarvatnet og i Gjevilvassdalen i Oppdal kommune og på Nerskogen i Rennebu kommune. Men også Heldalen og Jøldalen i Rennebu, Hølstoinn i Rindal samt ytre del av Vindøldalen i Surnadal er preget av hytter. Innenfor grensen til Trollheimen LVO finner vi flest hytter i Rennebu kommune.

Det er et stadig økende press på Trollheimen LVO fra interessenter innenfor reiselivsnæringen som ønsker båtruter, opplevelsesturer i småfly, arrangement som medfører motorferdsel, nybygg m.m.

Vannkraftutbygging

75% av vannkraftpotensialet i Trollheimen er utbygd, og de regulerte magasinene utgjør over halvparten av vannoverflaten i området.

Forskning og undervisning

Trollheimen er et svært interessant område for forskning og undervisning. Her er påvist steinalderboplasser, og man finner mange spor etter tidligere tiders fangstkultur.

Det foreligger ei hypotese om at deler av Trollheimen var isfri under siste istid, og her finnes plantearter av spesiell vitenskapelig interesse, ikke bare i norsk, men i internasjonal sammenheng.

Trollheimen blir også brukt i undervisning på skoler og leirskoler. Ved Stangvik skole, i Surnadal kommune, er det lagt ned mye arbeid i «Trollheimen naturhistoriske samlingar» - en utstilling av fugler og dyr fra Trollheimen.

På Kårvatn har det i snart 20 år vært foretatt målinger på forurensning i luft og nedbør. Målingene så langt viser at Kårvatn er av de minst forurensede områdene i Nord-Europa, og det har fått status som en viktig referansestasjon.

3.4. Eiendomsforhold

Trollheimen landskapsvernområde ligger i Rindal, Surnadal og Sunndal kommuner i Møre og Romsdal fylke, og Oppdal, Rennebu og Meldal kommuner i Sør-Trøndelag fylke. Landskapsvernområdet utgjør et areal på 1165 km^2, hvor 64 % av arealet ligger i Møre og Romsdal fylke. Arealet fordeler seg på de respektive kommunene slik figur 3.1 viser.

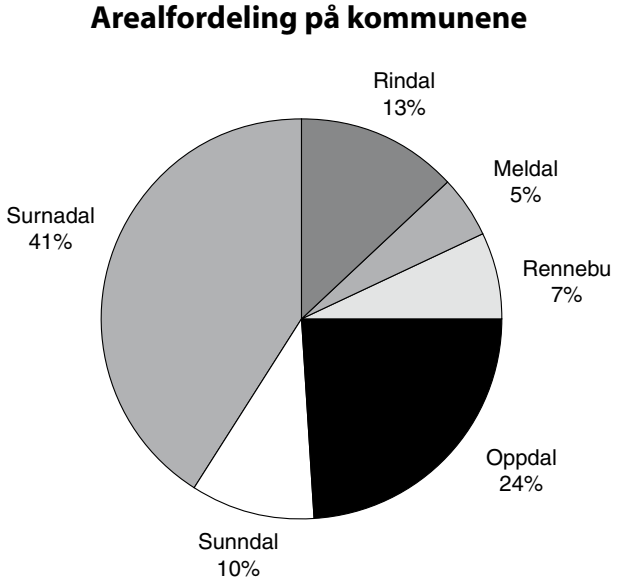

Fig. 3.1 Vernearealet i Trollheimen Landskapsvernområde fordelt på de ulike kommunene.

Trollheimen LVO ligger i sin helhet på privat eiendom. Største delen av arealet eies av gardbrukere og innenbygdsboende. De mindre eiendommene innenfor Trollheimen LVO har først og fremst verdi som fritidseiendommer.

Det er mye kløyvd eiendomsrett i Trollheimen; det vil si at retten til grunn, slåttemark, beite, barskog og løvskog er delt mellom flere eiere. Eiendomsretten til grunnen følger hovedsakelig retten til slåtteeng, deretter beiterett, slik det ofte er i vestlandsk rettstradisjon. I østlandsk rettstradisjon følger retten til grunnen i sterkere grad retten til barskogen. Kløyvd eiendomsrett og andre uklare rettsforhold har gjort eiendomsforholdene innenfor Trollheimen LVO svært uoversiktlige.

Som det går fram av tabell 3.1 berører landskapsvernområdet 468 eiendommer (gnr/bnr) og ca 48 andre rettighetshavere (hytter, buer, o.l.). Av totalt 516 grunneiere/rettighetshavere er det 433 forskjellige grunneiere/ rettighetshavere. Hvilke eiendommer som er berørt framgår av verneforskriften.

Tab.3.1 Kommunevis fordeling av eiendommer og rettighetshavere i Trollheimen.

KOMMUNE	gnr/bnr	andre	totalt
Rindal	33	3	36
Surnadal	117	7	124
Sunndal	37	0	37
Oppdal	130	9	139
Rennebu	113	22	135
Meldal	38	7	45
Totalt	468	48	516

De ulike eiendommene / rettighetshaverne innenfor landskapsvernområdet er:

- 264 skogteiger eller bruksrett til skog
- 193 hytter og buer
- 116 setre eller seterretter
- 30 setersameier (beitesameie eller ikke utskiftet fjellområde)
- 1 bygdealmenning

= 604 eiendomsforhold

En eiendom kan representere flere ulike rettigheter, og et antall på 604 eiendomsforhold gir uttrykk for omfanget av forskjellige brukerinteresser. Det kan bemerkes at Oppdal Bygdealmenning da regnes som en eiendom (grunneier/rettighetshaver), men i virkeligheten representerer mange personer / brukere.

B. FORVALTNING AV TROLLHEIMEN LVO

4. Mål, utfordringer og strategier

4.1. Mål for forvaltningen av landskapsvernområder og naturreservat i Norge

Mål i arbeidet med naturvern er:

- å bevare naturens mangfold av planter og dyr, deres leveområder, landskap og geologiske formasjoner og forekomster.

- økologisk forsvarlig bruk av naturressursene som sikrer naturen som en varig kilde for menneskenes virksomhet.

For landskapsvernområdene er verneformålet (jf. naturvernlovens § 5) «å bevare egenartet eller vakker natur- eller kulturlandskap».

Verneformålet med naturreservatene (jf. naturvernlovens § 8) er å ta vare på «områder som har urørt, eller tilnærmet urørt natur, eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller skiller seg ut ved sin egenart».

Etter naturvernloven er landskapsvernområder en «mildere» verneform enn nasjonalparker og naturreservat. Mange landskapsvernområder inneholder kulturlandskap som er påvirket av menneskelig aktivitet. For å opprettholde kulturlandskapet blir det ofte oppmuntret til fortsatt tradisjonell seterdrift, beiting og vedhogst.

Tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter er forbudt.

4.2. Mål for forvaltningen av Trollheimen LVO

Forvaltningen av Trollheimen LVO skal skje slik at verneformålet ivaretas. Det er viktig å ha et langsiktig perspektiv. Sum-virkningen av flere enkelttiltak, som hver for seg kan aksepteres, kan over tid komme i konflikt med verneformålet. Et enkeltvedtak skaper også presedens. Det er viktig at også kommunene har dette med i vurderingene ved enkeltsaksbehandling i områdene som grenser mot verneområdene.

Seterdalene med sitt kulturlandskap og seterbygninger skal sikres for framtiden. Det rike plante- og dyrelivet innenfor Trollheimen LVO skal ivaretas.

Det skal ikke iverksettes byggeaktivitet eller inngrep i de urørte fjellområdene i Trollheimen LVO.

4.3. Utfordringer og problemstillinger

Kulturlandskapet i Trollheimen LVO med setre, slåtteenger og beitevoller er en viktig del av det vi ønsker å bevare. Derfor må seterbygningene og miljøet omkring setrene bli opprettholdt og skjøttet. Slått, hogst av løvskog og fortsatt beiting er nødvendig for å bevare landskapet slik formålet med vernet er.

Det tradisjonelle norske friluftsliv, kjennetegnet av hensynsfull adferd og opplevelser basert på ro, stillhet og urørt natur, skal også i framtiden kunne utøves i Trollheimen LVO.

Forvaltningsmyndighetene har en stor utfordring i å hindre nye inngrep og aktiviteter som kan redusere naturmiljøet og landskapet.

Det skal kunne høstes av vilt- og fiskeressursene innenfor Trollheimen LVO, men aktivitetene skal skje hensynsfullt og bestandene som beskattes må være livskraftige.

Verneområdene i Trollheimen vil bli viktige referanseområder for forskning og undervisning i framtiden.

4.4. Strategier

Forvaltningsmyndighetenes viktigste oppgave er å ta vare på Trollheimen LVO på en slik måte at verneverdiene ikke forringes. For å opprettholde verneverdiene over tid er forvaltning etter «føre var»-prinsippet viktig.

Informasjon skaper bedre forståelse for vern av områder som Trollheimen LVO. Veiledning og informasjon er viktige arbeidsoppgaver både hos forvaltningsmyndighetene og Statens naturoppsyn (SNO).

Forvaltningsmyndighetene ønsker i samarbeid med grunneiere å plukke ut representative og viktige setermiljø i Trollheimen LVO, der hensikten er å ivareta helhetlige setermiljø med bygninger og tun. Gjennom egne skjøtselsplaner og aktiv oppfølging skal disse sikres for framtiden.

Det enkle friluftslivet (fot- og skiturer) skal prioriteres framfor andre former for friluftslivsaktiviteter.

Det er nødvendig å kartlegge det biologiske mangfoldet i Trollheimen, og deretter sikre at nødvendige hensyn blir tatt for å ivareta viktige biotoper.

I et samfunn der områdene med urørt natur minker sterkt, er det særlig viktig å sikre de siste gjenværende inngrepsfrie naturområdene innenfor Trollheimen LVO. Soneinndeling framhever disse uberørte områdene. Det er viktig at det føres en restriktiv og ensartet dispensasjonspraksis i de uberørte naturområdene. Dispensasjon fra verneforskriften skal bare gis når tiltaket eller inngrepet ikke kan skade viktige verneverdier.

Samarbeidsutvalget sikrer lokal medvirkning i forvaltningen av Trollheimen LVO. Utvalget har vært med på å utforme retningslinjer for blant annet vei, motorferdsel, jord og skogbruk m.m. De har gitt råd ved behandling av enkeltsaker, og vil i framtiden også rådføres i viktige saker.

5. Spesielle forvaltningsmessige problemstillinger

5.1. Vernegrense

Under det forberedende arbeidet til forvaltningsplanen for Trollheimen LVO ble det avdekket enkelte uklare grensepunkt. Forslag til justeringer er tatt opp med Direktoratet for naturforvaltning.

Det ble i kgl. res. av 17. desember 1999 opprettet et nytt naturreservat på Svartåmoen i Surnadal kommune, som er gtt samme navn som det allerede eksisterende naturreservatet. Det nye reservatet dekker et areal på 8150 daa. Det totale arealet vernet som naturreservat på svartåmoen i dag er på 12650 daa. Nye gnr/bnr som helt eller delvis omfattes av utvidelsen er 16/6, 16/28, 16/30, 16/38, 16/43, 16/45 og 16/46.

Landskapsvernområdet er opphevet på det arealet som nå er naturreservat, 40 daa rundt Trollheimshytta er fremdeles landskapsvernområde.

5.2. Verneforskrift

Svartåmoen naturreservat opprettet ved kgl. res. av 17. desember 1999 har egen verneforskrift.
Det bør vurderes en felles verneforskrift for hele Svartåmoen naturreservat. Sammenslåing av de to naturreservatene til et reservat med en verneforskrift vil være det rette.

Verneforskriften for Trollheimen LVO har behov for tilføyelser / oppdateringer på flere felt.

Grensejusteringene i Trollheimen landskapsvernområde og opplysninger om nye berørte eiendommer (gnr/bnr) må inn i verneforskriften.

Forbudet mot lavtflyging bør spesifiseres i verneforskriften. Det bør ikke tillates flyging lavere enn 600 m, og helst bør grensen ligge på 1000 m for å sikre den naturopplevelse som folk ønsker i slike viktige friluftslivsområder.

Det bør finnes et punkt i verneforskriften som gir mulighet for å regulere organisert ferdsel innenfor Trollheimen LVO, f.eks i forbindelse med idrettsarrangement, jaktprøver og andre større arrangement.

Det bør legges inn et punkt under verneforskriften punkt 1.3 *«unntak etter søknad»,* som åpner for at det kan gis dispensasjon for mindre byggearbeid / tilbygg på allerede eksisterende bygninger.
Dette vil lette bruken av punkt 6 «unntak i særskilde høve».

5.3. Eiendomsforhold

I forkant av arbeidet med forvaltningsplanen for Trollheimen LVO ble berørte eiendommer og rettighetshavere innenfor Trollheimen landskapsvernområde gjennomgått. Dette resulterte i mange «nye» eiendommer/grunneiere, mens 7-8 bruksnummer falt ut.

Årsaken til forandringene i antall berørte parter i verneområdet skyldes flere forhold.

Uklare eiendomsforhold er avklart etter at vernevedtaket ble fattet. Det foregår fortsatt endel endringer i eiendomsforholdene og nye bruksnummer kommer til eller blir slettet.

Mange grunneiere var tidligere kun representert gjennom grunneierlag eller sameie.

Hytter er bygd etter godkjent disposisjonsplan uten at eierforholdene på vernetidspunktet var kjent for Fylkesmannen. Det foregikk også en del fradeling av hytteeiendommer og bygging av hytter i tiden like før / etter at området ble vernet uten at Fylkesmannen tok del i behandlingen.

6. Soneinndeling av Trollheimen LVO

Direktoratet for naturforvaltning skisserer i *DN - Håndbok nr. 17 - 2001 om områdevern og forvaltning* et forslag til soneinndeling av verneområder.

Soneinndelingen bygger på miljøtilstanden og bruken slik den er, og slik forvaltningsmyndighetene ønsker den for framtiden. Sonene har ulike målsettinger mht. vern og bruk, noe som åpner for en mer differensiert forvaltning innenfor verneområdet.

Vern av naturmiljøet er det overordnede målet i hele landskapsvernområdet, uansett sone.

6.1. Kategorier for soneinndeling

1) Vernesone:
Sonen dekker områder der det er få spor etter nyere tekniske inngrep, ofte villmarkspregede områder der naturvernhensyn skal være overordnet andre interesser.

2) Brukssone:
Sonen dekker tidligere seterdaler og områder som i dag er tilrettelagt for friluftsliv, seterdrift eller reindrift.

3) Sone med spesiell tilrettelegging og tiltak:
Sonen dekker områder der tekniske inngrep allerede finnes, og der forholdene kan legges til rette for ferdsel og enkle tiltak i forbindelse med friluftsliv, reiseliv m.m.

6.2. Prinsipp for soneinndeling

Etter registrering og kartfesting av ulike typer inngrep innenfor Trollheimen landskapsvernområde, er inndelingen i soner og utarbeidelsen av retningslinjer for de ulike sonene basert på følgende:

- Den første bruken av et urørt område vil påvirke området mer enn senere bruk. Det er derfor et sentralt virkemiddel å kanaliserte ferdselen for å spare urørte eller tilnærmet urørte områder.
- I de sentrale strøk av verneområdet og i områder som fremdeles er tilnærmet urørte, bør det generelt vises varsomhet med tilrettelegging.
- Det skal tas hensyn til områdenes fauna og vegetasjon, samt dets sårbarhet for bruk til ulike årstider.
- Tilrettelegging for friluftsliv bør bygge på det ferdselsmønster og de turrutene som allerede finnes i området.
- Registrerte kulturminner påvirker ikke sonekategori for et område, men bruken av kulturminnet gjør det.
- Tilrettelegging for ny kommersiell virksomhet skal ikke skje innenfor verneområdet.
- Organiserte og kommersielle tilbud skal i hovedsak legges til *sone med spesiell tilrettelegging og tiltak* eller b*rukssone* med tradisjon for dette.

6.3. Soneinndeling av Trollheimen LVO

Naturreservatene som ligger innenfor Trollheimen LVO er tatt med i soneinndelingen.
Også Innerdalen LVO er tatt med i soneinndelingen - årsaken er områdets beliggenhet, som en kile inn i Trollheimen LVO, og at begge områdene forvaltes av samme myndighet.

Reindriftsutøvelsen innenfor Trollheimen LVO skjer uavhengig av sonekategori - men områder med særlig tilrettelegging og inngrep i forbindelse med reindriften, slik som merketrøa på Skrikhøa, påvirker soneringen på linje med andre inngrep.

6.3.1. Vernesone

I Trollheimen LVO er vernesonen områder uten tilrettelegging og inngrep. Det er også tre naturreservat innenfor grensene til Trollheimen landskapsvernområde, disse klassifiseres også som vernesone.

Overordnet strategi for vernesonen:
- *Området skal gis spesielt vern, og skånes for nye inngrep.*
- *Ressursene urørt natur, ro, og stillhet, skal bevares for ettertiden.*
- *Tilrettelegging eller inngrep i disse områdene bør ikke tillates.*
- *Det kan være nødvendig å regulere/tilrettelegge ferdselen i deler av området/til enkelte årstider.*

Fylkesmennene har valgt å utheve naturreservatene med rødt på sonekartet. Områdene er kort omtalt her:

Teig 1: Minilldalsmyrene naturreservat.
Området ligger like vest for Nerskogen på grensen mellom Rennebu og Oppdal kommuner, og dekker et areal på 1878 daa. Naturreservatet er opprettet for å bevare et stort og uvanlig myrkompleks i regionen, samt et vakkert landskap og en rik fuglebiotop.

Retningslinjer:
- *Inngrep som kan endre myrområdets karakter er forbudt.*
- *Vegetasjon, herunder døde busker og trær, er fredet mot enhver skade og ødeleggelse.*
- *Ferdselsforbud i hekketiden for fugl.*

Tiltak:
- *Informasjonstiltak for å hindre at vegetasjon / trær i reservatet skades ved menneskelige aktiviteter og ferdsel.*

Teig 2: Svartåmoen naturreservater
Området, som består av to reservat med likelydende navn, ligger ved sørenden av Gråsjøen i Surnadal kommune. Svartåmoen naturreservater dekker et areal på 12650 daa, og er opprettet for å sikre et lite rørt furuskogområde på grusavsetninger som er typisk for regionen. Flere elver møtes på et stort grusdelta preget av grov furuskog og dødisgroper med tjern og grusrygger (eskere). Området er et mye brukt turområde med Trollheimshytta sentralt plassert. Trollheimshytta med tomt er skilt ut av naturreservatet og er formelt en del av Trollheimen landskapsvernområde.

Retningslinjer:
- *Inngrep som kan endre skogreservatets karakter er forbudt.*
- *All vegetasjon er fredet mot skade og ødeleggelse.*
- *Ferdsel innenfor reservatet bør kanaliseres etter merkede stier.*

Vernesonen i Trollheimen LVO deles videre inn i to kategorier, etter avstanden området har fra større tekniske inngrep og bruken en ønsker for området i framtiden:

Kategori 1. - Trollheimens urørte naturområder – dette er områder innenfor Trollheimen LVO som kan karakteriseres som villmark. De ligger mer enn 5 km fra større tekniske inngrep. Disse områdene er merket mørke grønne på kartet for soneinndeling.

Kategori 2. - Trollheimen LVOs naturområder som oppleves som uberørte og storslagne – dette er områder som ikke kvalifiserer for å kunne kalles villmarksområder etter DNs definasjoner, men som på grunn av blant annet vertikale avstander kan oppleves som virkelige villmarksområder. Områdene har få spor etter nyere inngrep, og det er et mål å holde områdene uten tilrettelegging i framtiden. Disse områdene er merket lyse grønne på kartet for soneinndeling.

6.3.2. Brukssone

Innenfor Trollheimen LVO deles brukssonen i teiger med ulik grad av tilrettelegging og inngrep, som merkede turstier, tradisjonell setring, innhegning til bruk under kalvemerking av rein og veier med regulert ferdsel. Kulturlandskap med behov for aktiv skjølsel finnes også i denne sonekategorien.

Overordnet strategi for sonen:
- *Det bør vises forsiktighet med ny tilrettelegging.*
- *Enkle tiltak kan tillates, dersom dette er til særlig nytte for friluftsliv og tradisjonelle næringsinteresser.*
- *I kulturlandskapssoner bør det drives aktiv skjøtsel og ivaretakelse av viktige setermiljø.*

6.3.3. Sone med spesiell tilrettelegging og tiltak

Sonen brukes på områder der det i dag allerede er tyngre tekniske inngrep og stor grad av tilrettelegging.
Aktuelle områder er regulerte vatn som f.eks. Tovatna og Langvatnet.

Områdene i denne sonen er ikke verdiløse ut fra naturvernformål. Ofte er det viktig å være forsiktig med nye inngrep / tilrettelegging.

Overordnet strategi for sonen:
- *Det skal hovedsakelig ikke komme flere inngrep enn det som allerede finnes i disse områdene.*
- *Det kan være aktuelt å reparere tidligere inngrep som er skjemmende.*

6.4. Tilgrensende områder

Verenforskriften for Trollheimen LVO gjelder kun innenfor vernegrensen. Det er derfor viktig at grunneiere, kommuner og andre offentlige eller private instanser forvalter tilgrensende områder på en slik måte at ikke vernverdiene innenfor verneområdet forringes. Vernemyndighetene forventer at kommunene tar et selvstendig ansvar i randsonene gjennom bruk av virkemidler som plan- og bygningsloven. I forbindelse med grensedragningen for Trollheimen LVO ble det utelatt store randområder som hadde liten utbygging. Presset på disse områdene er i dag stort i forhold til veiutløsning og hyttebygging, noe som også påvirker verneverdiene innenfor Trollheimen LVO. Det bør være et viktig mål i kommunene at naturverdiene i disse viktige randområdene sikres gjennom framtidig arealplanlegging og arealdisponering i kommunene.

7. Innerdalen landskapsvernområde

Innerdalen Landskapsvernområde, i Sunndal kommune, strekker seg fra Ålvundeid og omlag 25 kilometer østover til Innerdalsporten som danner grense mot Storlidalen (Oppdal). Innerdalsvatnet ligger på 397 m.o.h., og de høyeste toppene i fjellmassivene som omkranser dalen når opp til 1850 m.o.h. (Trolla). Parallelt med Innerdalen ligger Sunndalen i sør og Todalen i nord.

Foto: Lars Olav Lund

Innerdalen.

Innerdalen er nevnt i historiske kilder for første gang i 1620, og opprinnelig var området et krongods. Etter en del kjøp og salg tidlig på 1700-tallet havnet dalen under Oppdølgarden, hvor den har vært siden. Dagens eier og bruker er Endre Opdøl. Renndølsetra som ligger i Innerdalen hører til Oppdølgarden, og blir drevet som turisthytte om sommeren. Garden i Innerdalen, som opprinnelig var en husmannsplass, drives nå som turisthytte (Innerdalshytta) og er åpen store deler av året.

Turismen i Innerdalen har vokst gradvis. Det har vært drevet turiststasjon på Innerdalshytta fra 1890, men det fortelles at B. Bjørnson besøkte dalen allerede i 1851. Det er fjellklatringen som har preget dalen, og mange av fjelltoppene ble besteget for første gang rundt århundreskiftet. Skarpklatre-perioden startet på midten av 1950-tallet og har holdt seg til i dag. Olav Innerdal sto sentralt i starten av denne perioden med bestigning av sørøstpillaren på Skarfjell i 1955. Norsk Tindeklubb tok sammen med Olav Innerdal initiativ til å starte innføringskurs i fjellklatring i 1963, og disse kursene har siden vært avholdt hvert år.

I 1966 tok grunneier Øystein Opdøl sammen med Norsk Tindeklubb initiativ til fredning av Innerdalen, og året etter ble Innerdalen landskapsvernområde opprettet. Formålet med vern av Innerdalen var «å bevare et vakkert naturlandskap som på grunn av topografi, vassdrag og vegetasjon har betydelig rekreasjons og naturvitenskapelig verdi».

Det vil bli utarbeidet en egen forvaltningsplan for Innerdalen landskapsvernområde. Forvaltningsmyndigheten for Innerdalen landskapsvernområde ligger i dag hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal, men Sunndal kommune har søkt om å få overta denne.

8. Naturreservater i Trollheimen

8.1. Svartåmoen naturreservat

Svartåmoen naturreservat ligger i Svartådalen i Rindal og Surnadal kommuner. Det fredede området dekker et areal på 4500 daa. Naturreservatet ble opprettet ved kgl.res. av 11.12.87 med formål å ta vare på et urørt og urskogpreget furu- og løvskogområde av stor referanse- og naturvitenskaplig verdi, slik at det kan verne trua dyrearter og gi rike naturopplevelser.

I forbindelse med verneplanen for barskog i Vest-Norge ble Svartåmoen naturreservat ved kgl.res. av 17.12. 1999 utvidet. Det nye reservatet på Svartåmoen i Surnadal kommune, dekker et areal på 8150 daa, og ble opprettet for å sikre et skogområde med alt naturlig plante- og dyreliv. Av spesielle kvaliteter kan nevnes at området er et lite rørt furuskogområde på grusavsetninger som er typisk for regionen. På det store grusdeltaet preget av grov furuskog og dødisgroper med tjern og grusrygger (eskere), møtes flere elver. Området er et mye brukt turområde med Trollheimshytta sentralt plassert i reservatet.
De to reservatene på svartåmoen utgjør et samla areal på 12650 daa.

Verneforskrifter for de to reservatene er å finne som vedlegg til forvaltningsplanen.

Vinterbilde av Svartåmoen sett fra Mellomfjellet. Foto: Lars Olav Lund

8.2. Minilldalsmyrene naturreservat

Minilldalsmyrene naturreservat som ble opprettet ved kronprinsreg. res. av 21.12.1990, ligger like vest for Nerskogen, på grensen mellom Rennebu og Oppdal kommuner. Området dekker et areal på 1878 daa. Naturreservatet er opprettet for å bevare et stort og uvanlig myrområde i denne naturgeografiske regionen, samt å bevare et vakkert landskap og en rik fuglebiotop.

Verneforskriften for reservatet på Minilldalsmyrene er å finne som vedlegg til forvaltningsplanen.

9. Retningslinjer og tiltak

Verneforskriftene for Trollheimen landskapvernområde, Svartåmoen og Minilldalsmyrene naturreservater og forvaltningspraksis fra området danner grunnlaget for de retningslinjer og tiltak som blir skissert her. Sammen med soneinndelingen vil dettte legge rammer for framtidig dispensasjonspraksis.

9.1. Informasjon og naturveiledning

Informasjon og holdningsskapende arbeid vil bli stadig viktigere i forvaltning av nasjonalparker og andre større verneområder. Det er også en sentral nøkkel til å lykkes i samarbeid med kommuner, grunneiere og andre brukere av verneområdene. Det blir i Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) pekt på at informasjon og holdningsskapende arbeid er viktig for å skape bedre forståelse for naturvern generelt, og motivere til naturvennlig framferd både i og utenfor verneområdene.

Informasjonen som blir gitt om Trollheimen LVO skal ikke brukes for å øke antall tilreisende, men for å styre bruken av områdene. Ved økende press på verneområdene våre blir det stadig viktigere med informasjon til brukerne. Det viktigste ved informasjonsarbeidet er å gi brukerne av verneområdene kunnskap om verdiene som finnes, og hvilke krav en må sette til bruken av området.

I en undersøkelse fra Jotunheimen nasjonalpark (Nasjonalparktenesta for Jotunheimen og NINA 1992) kommer det tydelig fram et ønske fra brukerne om økt informasjon. Det er hovedsakelig informasjon om dyre- og planteliv, geologi, historie, naturvern og friluftsliv brukerne ønsker seg. Dette kan realiseres gjennom flere informasjonstavler og brosjyrer/ foldere, samt organiserte tema-turer sammen med nasjonalparktjenesten.

Utformingen av ute-informasjon skal være i tråd med prinsippene for naturvennlig tilrettelegging. Informasjon skal ikke spres ut i terrenget, men gjøres tilgjengelig ved sentrale knutepunkt som innfallsporter til Trollheimen LVO og på turistforeningenes hytter.

Det tidligere Oppsynet for Trollheimen, nå Statens naturoppsyn, holder mellom 10-15 lysbildeforedrag om Trollheimen årlig, og fungerer som guide for skoleklasser og ved spesielle arrangement. Dette gir god anledning til å skape kontakt med ulike brukergrupper. Slike arbeidsoppgaver bør prioriteres også i framtiden.

Det er viktig at de ansvarlige for forvaltningen av Trollheimen LVO har tilstrekkelig kompetanse innen naturveiledning. Forvaltningsmyndighetene kan ikke selv informere og veilede alle besøkende. Mye av informasjonen står derfor turisthytter, turistkontor og ansatte i den kommunale miljøforvaltningen for. Det er nødvendig å sikre kvaliteten på denne informasjonen. Dette kan best skje ved at forvaltningsmyndigheten sammen med Statens naturoppsyn holder seminarer og kurs for de gruppene som formidler informasjonen til de besøkende i Trollheimen LVO.

Også kart, praktbøker eller brosjyrer laget av andre enn forvaltningsmyndighetene bør kvalitetssikres for å hindre at sårbar informasjon om flora / fauna kommer på avveie.

Det er satt opp 22 store informasjonstavler (3 x 2,5m med torvtak) ved innfallsportene til Trollheimen LVO. I tillegg er 50 mindre informasjonsplakater slått opp på tavler, turisthytter og bomhus.

Det er satt opp grenseskilt ved stier og veier inn i verneområdet med informasjon om at området er fredet som landskapsvernområde etter naturvernloven.
Det kan være aktuelt å sette opp 10 - 15 nye grenseskilt i årene framover. Området er grensemerket i samråd med berørte grunneiere. Det gjenstår imidlertid ennå noen grensemerker som må etableres i forbindelse med jordskifte.

Det er laget et hefte med grensebeskrivelse og adresseliste i tillegg til verneforskriftene for de ulike verneområdene i Trollheimen.

I 1995 ble det laget et informasjonshefte om Trollheimen, med opplag på totalt 16.000 eks. fordelt på norsk, engelsk og tysk. Heftet er sendt til alle grunneiere / rettighetshavere, og er lagt ut på turisthyttene i området.

Retningslinjer:
- *Informasjon og holdningsskapende arbeid er viktig for å skape bedre forståelse for naturvern og motivere til naturvennlig adferd i og utenfor verneområdene.*

Tiltak:
- *Lage ny informasjonsplan.*
- *Lage en kortversjon av forvaltningsplanen.*
- *Legge ut informasjon om Trollheimen på internett.*
- *Legge ut informasjonsheftet on Trollheimen på aktuelle steder.*
- *Gå ut med informasjon i aktuelle magasin / aviser for å styre ferdselen til deler av Trollheimen som tåler en økning i antall besøkende.*

9.2. Kulturminner og kulturlandskap

I kulturminnelovens formålsparagraf heter det: *"Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning"*

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet, mens det med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Kulturminner som gravhauger, bergkunst, steinalderlokaliteter m.m. som stammer fra tiden før år 1537 er automatisk fredet. Byggverk fra tiden før 1650 er automatisk fredet. Samiske kulturminner eldre enn 100 år er også automatisk fredet.

I tiden før Trollheimen LVO ble vernet gjennomførte Fylkeskonservatoren i Møre og Romsdal en registreringer av faste kulturminner i Surnadal og Rindal. Det er fremdels behov for registreringer av kulturminner i store deler av Trollheimen.

Dersom det vurderes å merke fredede kulturminner er det Fylkeskommunen som har det overordnede ansvar, og skal gi direktiver for merkingen.

Til venstre for turiststien ved Sprikletjørnin finner vi rester av en steinalderboplass.

Foto: Lars Olav Lund

Vern av kulturlandskap krever en annen forvaltning enn den som tradisjonelt har vært brukt i forbindelse med vern av urørt natur. Naturområder påvirket av mennesker ved tradisjonell seterdrift og beitebruk har høy artsrikdom.

I områder med kulturbetingede verneverdier er det nødvendig å opprettholde aktiv og tradisjonell drift, eller gjennomføre andre skjøtselstiltak for å hindre at verneverdiene går tapt. For Trollheimen kan dette bety at forvaltningsmyndighetene aktivt bør legge til rette for fortsatt setring og beitebruk.

Dersom det kreves bygging av ny vei for å opprettholde et kulturlandskap, er gjengroing og naturtilstand å foretrekke.

Helheten i kulturlandskapet, med bygninger og landskap, ivaretas best ved at grunneiere og forvaltningsmyndigheten sammen finner ut hva som er nødvendige / ønskelige biologiske og bygningsmessige tiltak for å bevare setermiljøene. Det bør plukkes ut representative setermiljø som forvaltningsmyndighetene sammen med grunneiere utarbeider egne skjøtelsplaner for.

Retningslinjer:

- *Kulturminner fra tiden før år 1537 og byggverk fra tiden før 1650 er automatisk fredet.*
- *Verdifulle kulturminner og kulturlandskap med tilhørende bygningsmiljø skal sikres.*
- *Det skal innhentes uttale fra Fylkeskonservatoren ved byggearbeid / restaurering på bygninger eldre enn 150 år.*

Tiltak:

- *Forvaltningsmyndigheten må skaffe seg oversikt over verdifulle kulturminner / kulturlandskap i Trollheimen.*
- *Plukke ut representative og verdifulle setermiljøer som forvaltningsmyndighet og grunneiere sammen utarbeider skjøtselsplaner for.*
- *Informere om SMIL og andre mulige tilskuddsordninger som grunneierne kan benytte for å kunne ivareta setre og gammel slåttemark.*

9.3. Brukerinteresser

9.3.1. Grunneiere

Trollheimen landskapsvernområde er i all hovedsak opprettet på privat grunn. En slik opprettelse av verneområde etter naturvernloven innebærer en råderettsinnskrenkning for grunneier. Eiendomsretten står likevel ved lag, og grunneier kan nekte tiltak som blir gitt løyve for av forvaltningsstyresmaktene, f.eks. motorferdsel. Unntak er ulike skjøtselstiltak som blir iverksatt av forvaltningsmyndighetene for å fremme verneformålet.

Grunneierne har kunnskap om områdets natur, kulturminner, kulturhistorie og ferdselsmønster. Det er derfor viktig for forvaltningsmyndigheten å ha god kontakt / dialog med grunneierne.

Det er også viktig at kommunenes representanter i Samarbeidsutvalget for Trollheimen har god kontakt med grunneiere, lokale organisasjoner og enkeltpersoner med interesser i landskapsvernområdet og tilgrensende områder.

Retningslinjer:
- *God kontakt mellom grunneiere og forvaltningsmyndighetene er viktig.*

Tiltak:
- *Arrangere møter når større saker som angår mange grunneiere skal behandles.*
- *Gjøre grunneierne oppmerksom på funksjonen Samarbeidsutvalget for Trollheimen har, og bekjentgjøre hvem som til en hver tid sitter i dette utvalget.*

9.3.2. Jordbruk

Jordbruksarealene innenfor Trollheimen LVO er marginale og vi finner stort sett dyrket mark i tilknytning til setrene i området. Trollheimen har gode husdyrbeiter. I dag er beite for sau den formen for jordbruksutnyttelse som har størst omfang.

I verneforskriften (punkt IV 1.1) heter det at alle inngrep som vesentlig kan endre landskapets karakter er forbudt. Det kan derimot gis dispensasjon til (verneforskriften punkt IV 1.3 a) nydyrking, oppføring av nye seteranlegg, bygging av landbruksveier m.m. dersom dette er nødvendig og ikke bryter med verneformålet. Samarbeidsutvalget for Trollheimen har ved behandling av dette kommet til at eventuell nydyrking må skje i tilknytning til eksisterende seteranlegg, og at det ikke bør tillates spredt oppdyrking innenfor verneområdet. Oppføring av nye seteranlegg bør bare skje i de tilfeller det foreligger et reelt næringsbehov. Dette behovet må dokumenteres.

Tradisjonell beitebruk og seterdrift som drives innenfor landskapsvernområdet bør holde fram, og gjerne øke i omfang. Intensivering eller nye driftsformer må godkjennes av forvaltningsmyndighetene for å sikre at disse ikke kommer i konflikt med verneformålet. Dersom jord- og husdyrbruket viser seg å ha negativ innvirkning på verneverdiene bør forvaltningsmyndighetene gripe regulerende inn. Jordbrukstiltak og drift som minsker naturverdien må legges utenfor verneområdet.
Bruk av utmark til slått og beite for husdyr har lang tradisjon i det norske landbruket. Utmarksslåtten og seterdriften har skapt et vakkert landskap vi ønsker å bevare for framtiden. Dette kan vi best gjøre ved å opprettholde beitet og bruken av setrene på tradisjonelt vis.

Det er viktig at setre, høyløer og annen bebyggelse tas vare på og restaureres etter gammel byggeskikk. Restaurering må skje til sin opprinnelige form.

God tilgjengelighet som følge av veibygging og kraftutbygging (båt), samt eksisterende bebyggelse, gjør behovet for nye gjeterbuer mindre. Ved et dokumentert reelt behov vil det likevel kunne åpnes for oppføring av nye gjeterbuer, men det vil settes som vilkår at bua benyttes av flere i samme beiteområde, samt at bua fjernes dersom driften/ behovet opphører.

Retningslinjer:
- *Tradisjonell beitebruk og seterdrift bør holde fram.*
- *Driftsendringer må godkjennes av forvaltningsmyndighetene*

Tiltak:
- *Oppmuntre til å drive setring på tradisjonelt vis,.*
- *Oppmuntre til økt beiting.*

9.3.3. Skogbruk

Trollheimen LVO er først og fremst et fjellområde, bare 10 % av arealet ligger under skoggrensen. Skogen innenfor verneområdet er hovedsakelig fjellskog. Fjellskog har marginal skogbruksmessig betydning, men er svært viktig i økologisk sammenheng som leveområde for planter og dyr. Gammel urørt skog er dessuten viktig som naturdokument og som inspirasjonskilde og rekreasjonsområde.

I Gammelseterdalen i Todalen finnes innslag av det en kan kalle rikskog av lavlandstype. Skog i de lavere delene av Vindøldalen og Folldalen ligger også under fjellskogområdene, men begge disse dalførene ligger delvis innenfor dagens vernskoggrense. Med unntak av furuskogen i indre Folldalen (Svartåmoen) og i Vindøldalen, forekommer furu mer som et innslag i bjørkeskogen. Gran forekommer ikke naturlig i området, med unntak av enkelte steder i Jøldalen. Vi finner derfor furu på bedre boniteter enn i granstrøk.

Skogsdriften er i utgangspunktet regulert av skogbruksloven, og da spesielt § 32 som omtaler de forhold som kan føre til at skog legges ut som vernskog. Ved drift i vernskogen skal de vanlige regler for flerbrukstilpasset skogbruk legges til grunn, men det skal tas ekstra hensyn til spesielle forhold som finnes i fjellskogen slik at det karakteristiske ved skogtypen bevares. Dette kan være å bevare nøkkelbiotoper og kantskog som er viktig som leveområder for planter og dyr. Ett annet eksempel er gamle store furuer og gadd som nærmest kan oppfattes som uerstattelige i et menneskelig tidsperspektiv (60-80 år). Slike trær skal spares. Det gjelder også kraggfuruer, tørre og vridde trær, hekketrær til rovfugler, samt leik og dagområder for storfugl.

Skogsdrift innenfor Trollheimen LVO er regulert av verneforskriften (punkt IV 1.1 a-d). såvel som skogbrukloven. Det er forbud mot alle inngrep som vesentlig endrer landskapets karakter, herunder bygging av veier, drenering, sprøyting mot løvtreoppslag, endring i treslagssammensetning, snauhogst over 5 daa, planting av annet enn norsk furu, felling av spesielle og dekorative trær.

Det kan etter søknad gis dispensasjon (verneforskriften punkt IV 1.3 b) fra disse forbud, dersom virksomheten ikke er i strid med verneformålet. Nye plantearter må ikke innføres (verneforskriften punkt IV 2).

Det er først og fremst skogeieren som har ansvaret for at hogsten er tilpasset stedets klima- og skogforhold, for å sikre gjenvekst og produksjonsevne. I Trollheimen har man erfart at feilaktig hogst, spesielt for store snauflater, har medført vanskeligheter med foryngelse på grunn av endret lokalklima. Problemene med gjenvekst har også blitt forsterket som følge av stort beitetrykk. Før hogstinngrep skal det alltid vurderes hva som er den beste og sikreste metoden for foryngelse på stedet.

Innenfor verneområdet kan hogst utføres på tradisjonelt vis uten at det er i konflikt med verneforskriften. Tradisjonell hogst vil si fjellskoghogst som er en kombinasjon av gjennomhogst (plukkhogst) og småflatehogst (maks 5 daa). Ved gjennomhogst stilles det krav om sjiktet skog, et tilstrekkelig antall utviklingsdyktige trær og muligheter for å få opp ny foryngelse. Ved småflatehogst (snauhogst) må flatestørrelsen begrenses ut i fra de klimatiske forholdene på stedet, og utvidelse av hogstflaten skal ikke skje før ny foryngelse er etablert og utviklingsdyktig. Småflatehogst er bare aktuell i produktiv skog (tilvekst på over 0,1 m3 pr. dekar og år). Innenfor verneområdet er det mest aktuelt og ønskelig med plukkhogst.

Forvaltningsmyndighetene har lagt følgende kriterier til grunn for vurdering av snauhogst:

- I bratt terreng må minst 1/3 av trærne stå igjen, i flatt terreng minst 1/5 av trærne, for at det ikke skal regnes som snauhogst.
- Ved hogst i fjellbjørkeskog skal det settes igjen minst 25 utviklingsdyktige trær per daa.
- Trærne som står igjen skal ha en høyde som er minst 50 % av gjennomsnittlig maksimal trehøyde på stedet.
- Etter snauhogst kan ikke ny hogst iverksettes før ny foryngelse når en gjennomsnittlig høyde på ca 4 meter (ca 10 år for lauvskog/ ca 30 år ved planting av furu).
- Mellom flater med snauhogst og mot andre tilgrensende snauarealer som snaufjell og snaukjøler, vassdrag, myrer, setervoller o.l. må det være et skogbelte på minst 50 meter målt langs bakken. Inn til nabogrense skal det være et skogbelte på minst 25 meter målt langs bakken. I bratt terreng kan det bli stilt krav om større avstand.
- Skogbeltet mellom snauhogst og andre tilgrensende snauareal skal være urørt eller behandlet i form av plukkhogst. Skogbeltet opp mot skoggrensen skal være urørt.

Foto: Lars Olav Lund

Tømmerhogst i verneområdet.

Samarbeidsutvalget for Trollheimen har gitt følgende tilrådinger for skogsdrift innenfor Trollheimen landskapsvernområde:

a) *Meldeplikt (samordnes med kommunen)*
All planlagt hogst innenfor verneområdet, unntatt ved til husbehov, skal meldes til oppsynet/ forvaltningsmyndighetene senest 14 dager før hogsten iverksettes. Med ved til husbehov menes; «Ved til eget bruk knyttet til eiendommens bygninger og eventuelle seterhus. Vedhogst for salg, herunder salg til eiere av fritidshytter regnes ikke som ved til husbehov».

b) *Hogstflater.*
Driftsformen skal tilpasses de klimatiske forholdene på stedet. Det skal tas hensyn til skogens produksjonsevne, muligheten for foryngelse og miljøverdier.
Søknader om å legge ut større snauflater enn 5 daa skal vurderes av forvaltningsmyndighetene i hvert enkelt tilfelle og på bakgrunn av natur- og driftsforhold.

c) *Planting*
Ny skog skal komme naturlig, men vanlig norsk furu (lokal proveniens) kan plantes hvis det ikke medfører treslagskifte. Det vil ikke bli gitt tillatelse til planting av nye viltvoksende arter som f.eks. gran og contortafuru. Dette gjelder også suppleringsplanting i eksisterende felt. Spredning fra eksisterende plantefelt skal hindres.

d) *Treslagskifte*
Det vil ikke bli gitt tillatelse til treslagskifte fra ensartet lauvskog til barskog, eller omvendt.

Det kan åpnes for en endring av tresammensetningen i blandingsskog hvor dette ikke medfører ensarta plantefelt som vil dominere skog- og landskapsbildet. Forvaltningsmyndighetene vil vurdere dette i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av følgende kriterier:

* ved treslagskifte fra lauv til furu må andelen furu være minst 40%.
* ved treslagskifte fra furu til bjørk må andelen bjørk være minst 40%.
* ett treslagskifte skal skje over tid, f.eks. ved at planting av furu skjer under skjerm av gjenstående lauvtrær.
* et treslagskifte må vurderes i forhold til snauhogst og hogstflatestørrelse.

e) *Sprøyting og skogkultivering*
I følge verneforskriften er det forbud mot sprøyting med kjemiske midler mot løvtreoppslag, og det vil ikke være aktuelt å gi dispensasjon fra dette forbudet. Forbudet omfatter også skoggjødsling.

Systematisk grøfting og oppdyrking av større arealer vil medføre betydelige naturinngrep. Det vil derfor ikke bli gitt dispensasjon til slike tiltak som ett ledd i skogkultivering og treslagskifte. Dette gjelder også avskjæringsgrøfter og maskinell markberedning.

f) *Særmerkte og dekorative tre*
Det vil ikke bli gitt dispensasjon for felling av særmerkte og dekorative trær, gadd og døde tre som ellers er med på å prege landskapet. Forbudet gjelder også fjerning av vindfall.

g) *Driftsveier/motorferdsel*
Forvaltningsmyndighetene vil legge opp til en restriktiv dispensasjonspraksis for bygging av driftsveier og andre varige inngrep i forbindelse med skogsdrift. Det vil ikke bli åpnet for byggingav helårsveier.

Det kan være aktuelt å tillate bygging av enkle vintertraktorveier når dette er nødvendig for å utnytte produktiv skog på eiendommen. Dette gjelder enkle driftsveier hvor det ikke er nødvendig med grøfting eller andre inngrep på flatt og myrlendt terreng.
All transport skal foregå på tele og snødekt mark.

Det er åpnet for bruk av motorkjøretøy (traktor, snøscooter) på snødekt og frosset mark i forbindelse med skogsdrift (verneforskriften punkt IV 5.3 a).

h) *Skogshusvære*

God tilgjengelighet som følge av veibygging og kraftutbygging (båt), eksisterende bebyggelse og begrenset arealer med produktiv skog gjør at det ikke synes å være noe reelt behov for skogshusvære. Det vil derfor ikke bli gitt dispensasjon fra byggeforbudet for oppføring av flere permanente skogsbuer innenfor verneområdet.

Retningslinjer:

- *All planlagt hogst skal meldes til oppsyn / forvaltningsmyndighetene senest 14 dager før hogst er tenkt satt i verk (ikke ved til husbehov).*
- *Snauhogst av flater over 5 daa krever dispensasjon, men bør generelt unngås.*
- *Det kan tillates planting av norsk furu dersom naturlig foryngelse er vanskelig.*
- *Det kan åpnes for endring i treslagssammensetningen i blandingsskog dersom dette ikke medfører ensartede plantefelt som vil dominere skog- og landskapsbildet.*
- *Det er forbudt å bruke plantevernmidler mot løvtreoppslag.*
- *Felling av særmerkte og dekorative trær eller gadd er forbudt.*
- *Det bør føres en restriktiv dispensasjonspraksis for bygging av driftsveier. Det kan åpnes for bygging av enkle traktorveier for bruk på frosset og snødekt mark, men ikke helårsveier.*
- *Det vil ikke bli gitt dispensasjon for bygging av nye skogsbuer.*

Tiltak:

- *Informasjon bør formidles til aktuelle brukere og skogbruksansvarlig i kommunene.*

9.3.4. Reindrift

Reindriftsnæringen har på mange måter sammenfallende interesser med vernemyndighetene ved områdevern. Både reindriftsutøver og forvaltning ønsker å opprettholde store naturområder fri for tekniske inngrep. Verneforskriften legger generelt reguleringer på tekniske inngrep og motorisert ferdsel, noe som vil være med å sikre arealgrunnlaget for reindriften

Bakgrunn - rettsgrunnlaget for tamreindrift i Trollheimen

I 1981 ble det avsagt dom i Høyesterett, om at samenes reindrift i Trollheimen ikke bygger på et selvstendig rettsgrunnlag. I dag drivers reindriften med hjemmel i *Lov om reindrift i kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal av 21.12.84 nr.101 (Trollheimsloven)*. I 1984 og 1985 ble det gitt midlertidige konsesjoner for fortsatt reindrift i Trollheimen. Det ble inngått leieavtaler med grunneiere i Trollheimen og Igelfjell- / Grefstadfjellområdet i 1985 - 1987. Med hjemmel i særloven, er det fattet vedtak om ekspropriasjon av de øvrige arealer ved Kgl.resolusjon den 26.06.87.

Det driftsmessige grunnlaget for reindriften i området er Forslag til driftsplan av 01.02.85, med kartbilag, utarbeidet av reindriftsagronomen i Sør-Trøndelag / Hedmark.

I henhold til særloven av 1984 skal reindriften i Trollheimen så langt det er mulig, forvaltes etter reindriftslovens bestemmelser. Forvaltning av reindriften i Trollheimen er underlagt Områdestyret for reindrift / Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag / Hedmark.

Beiteområder

Reinen benytter områdene innenfor Trollheimen LVO som barmarksbeite i perioden fra medio april til medio november. Det er da omlag 1600 rein, med tillegg for årlig kalveproduksjon. Reinen prefererer Rinnhatten til vår- og forsommerbeite og Tindfjellet-, Snota-, Strankåbotn-, Tohatt- og Skrikhøområdet til sommer- og høstbeite, uten at denne beitebruken er statisk. Tilsvarende gjelder for Grythattenområdet som høst- og førjulsbeite, som også benyttes til oppsamlingsområde i forbindelse med flytting til vinterbeitet.

I Trollheimen er det kun for en avgrenset del, lengst sør og øst, stabile vinterbeiter. Dette er Okla-, Storhornet- og Grythattenområdet. Etter at årets slakteuttak er foretatt i løpet av høsten og førjulsvinteren, flyttes reinen til vinterbeitet i Igelfjell- / Grefstadfjellområdet i Rennebu, Meldal og Midtre Gauldal kommuner.

Reindriftsanlegg

På Skrikhøa i Rennebu kommune har reindriften sitt kalvemerkinsområde. Samlegjerdet ble utvidet i 2002 for å gi bedre plass og mer mat til reinen mens den er samlet til merking. Dette området er skilt ut som en egen reindriftsone på soneinndelingskartet (vedlegg F).

På Nerskogen ligger slakteanlegget som blir benyttet ved slakteuttak før jul. Reindriften har uttrykt et ønske om å bygge slakteanlegg i Grøndalen / Bredalsområdet for slakteuttak tidligere på høsten.

Kalvemerking på Skrikhø.

Foto: Lars Olav Lund

Reindriften har signalisert behov for gjeterhytter i Folldalen, ved Tovatna og ved Fagerlitjønn.

Forvaltningsmyndighetene mener reindriftens framtidige behov for slakteannlegg og gjeterhytter må tas opp til vurdering når det eventuelt viser seg å bli nødvendig å gjennomføre slike tiltak. Vi vil likevel påpeke at det gjelder for reindriften som for annen husdyrbeiting, behovet må være reelt, det må samarbeides om tiltaket blant flere og gjeterbua / slakteanlegget må fjernes dersom drifta opphører.

Motorferdsel
Behovet for motorferdsel innenfor Trollheimen LVO gjelder i all hovedsak snøscooter på vinterføre i forbindelse med tilsyn og flytting / driving av reinen til nye beiteområder.

Reindriftens bruk av snøscooter har hjemmel i motorferdselloven § 4, punkt c), og innenfor Trollheimen LVO i medhold av verneforskriften punkt IV 5.2 d).

Snøscooter som benyttes skal være merket med skilt utstedt av reindriftsagronomen i Sør-Trøndelag / Hedmark. Dersom det benyttes umerket snøscooter, skal dette klareres med forvaltningsmyndighetene på forhånd.

Det vil av prinsippielle grunner ikke åpnes for bruk av terrengmotorsykkel på barmark. Etter søknad kan det likevel gis dispensasjon fra dette forbudet for transport av materiell for oppføring og vedlikehold av anlegg som er nødvendig for reindriften (verneforskriften punkt IV punkt 5.3 b). Fylkesmennene vil så langt det er mulig henstille til at det brukes andre transportformer eller at transporten utføres på vinterføre.

Bruk av helikopter er etterhvert blitt mer vanlig i forbindelse med samling / driving av rein. Innenfor Trollheimen LVO er det forbud mod landing / lavtflyging (verneforskriften punkt IV 5.1) Ved konkrete behov må en eventuell dispensasjon vurderes etter verneforskriften punkt IV 5.3 f, der behov og særlige grunner for slik transport skal vurderes opp mot mulige ulemper og skader.

Reindriften i Trollheimen bruker i dag helikopter ved samling av reinene til kalvemerkingen på Skrikhøa. Samlingen skjer over noen dager i juni - juli. Det kan også oppstå behov for å bruke helikopter under samlingen til høst eller vinterslakting, kombinert med flytting til vinterbeite. Eller det kan oppstå situasjoner der rein trekker til områder den ikke har lov å være i, det kan da være behov for å benytte helikopter eller snøscooter for å drive reinen tilbake.

Forvaltningsmyndighetene vil ikke gi noen generell tillatelse til bruk av helikopter i forbindelse med tamreindrift innenfor Trollheimen LVO. Samarbeidsutvalget har tilrådd at det kan åpnes for en begrenset bruk av helikopter når det er nødvendig for å sikre samling og merking av dyrene.

Retningslinjer:

- *Trollheimen er sommerbeiteområde for 1600 rein pluss tillegg av årlig kalveproduksjon, i tiden medio april - medio november.*
- *Snøscooter som brukes i reindriften skal være merket med skilt utstedt av reindriftsagronomen.*
- *Motorisert ferdsel på barmark er forbudt.*
- *Det kan åpnes for begrenset bruk av helikopter når det er nødvendig for å sikre samling og merking av reinen.*

Tiltak:

9.3.5. Redningstjeneste

Redningstjenesten har etterhvert blitt oppfattet som en nødvendighet i store fjellområder i forbindelse stor utfart f.eks. rundt påske. Norges Røde Kors har flere avdelinger som opererer innenfor Trollheimen LVO. De fleste er involvert i transporttjenester i tillegg til vakttjeneste i tiden rundt påske. Rindal Røde Kors Hjelpekorps frakter varer og utstyr inn til Trollheimshytta, og har vakt ved hytta i Folldalen i påsken. Både Meldal og Rennebu Røde Kors Hjelpekorps driver transporttjenester til hytter og setre innenfor landskapsvernområdet.

Motorferdsel i forbindelse med operativt redningsarbeid kan skje i medhold av verneforskriften punkt IV 5.2 b). I brev av 01.03.99 fra DN til Fylkesmennene, vedrørende *Redningstjeneste i verneområder. Hjelpekorpsenes bruk av snøscooter,* gjør DN rede for hva som regnes som operativ redningsarbeid eller arbeid i sikringsøyemed. Retningslinjene har DN satt opp sammen med Justisdepartementet . Konkrete redningsaksjoner er unntatt for forbudet mot motorferdsel i verneområder, jf. naturvernloven § 22, 3. ledd, og verneforskriften punkt IV 5.2 b). I tillegg kan nødvendig motorferdsel i forbindelse med avsperring eller skilting av særlig rasfarlig område komme inn under samme bestemmelse. Likeledes nødvendig motorferdsel i forbindelse med isforhold / isgang helt utenom det vanlige. Det er politiets ansvar å bedømme behov og omfang av sikringstiltak og sørge for at slikt blir gjort. Forvaltningsmyndighetene skal ha melding om de beslutninger som politiet har truffet. I slike saker er det ikke nødvendig å søke forvaltningsmyndighetene om tillatelse.

Øvinger i bruk av snøscooter skal legges utenfor Trollheimen LVO. Ved behov for rekognoseringsturer med snøscooter for å gjøre seg kjent i området er det nødvendig å søke forvaltningsmyndighetene om dispensasjon fra verneforskriften.

Dispensasjon til forberedende og forebyggende redningstjeneste kan gis for flere år av gangen, med bakgrunn i plan godkjent av politimesteren. Hjelpekorpsenes søknad skal sendes via politimesteren. Det er viktig at forvaltningsmyndighetene har god kontakt med politiet i det forebyggende redningsarbeidet.

Retningslinjer:
- *Under operativt redningsarbeid kan det brukes motorkjøretøy og fly / helikopter.*
- *Øvelse i bruk av motorkjøretøy skal ikke skje innenfor verneområdet.*

Tiltak:
- *Arrangere rekognoseringsturer i regi av Statens naturoppsyn. Politi, Røde Kors Hjelpekorps og Foreningen Norske Redningshunder årlig, Foreningen Norsk Folkehjelp hvert annet år.*

9.3.6. Friluftsliv

Trollheimen LVO er viktig for friluftsliv, rekreasjon og naturopplevelse. Store sammenhengende naturområder slik en finner her, er nødvendig for å drive tradisjonelle friluftslivsaktiviteter. Gjennom vern er disse områdene sikret for framtiden.

I tråd med norsk friluftslivstradisjon (jf. friluftsloven) er det fri ferdsel i Trollheimen LVO. All ferdsel og aktivitet skal derimot være hensynsfull og forsiktig slik at en ikke skader natur og kulturverdier, uroer vilt eller er til ulempe for andre (friluftsloven § 2). Retten til fri ferdsel (allemannsretten) er retningsgivende i forvaltningen av Trollheimen LVO. Restriksjoner på allemannsretten skal bare innføres når hensynet til natur- og kulturverdier gjør dette nødvendig. Menneskelig ferdsel kan komme i konflikt med naturvernomsyn, f.eks. ved forstyrrelse av dyr og fugler, eller ved stor slitasje på vegetasjonen. Dette er problem som kan forhindres ved kanalisering og tilrettelegging eller restriksjoner og forbud. Naturvernloven § 22 gir mulighet til å regulere ferdselen i landskapsvernområder dersom det er nødvendig. Forvaltningsmyndighetene ønsker derimot så langt det er mulig å bruke positive tiltak i stedet for forbud.

Ferdselen innenfor Trollheimen LVO er konsentrert til spesielle utfartsområder og til spesielle tider av året. Det er hyttekonsentrasjoner i Resdalen, Vindøldalen, Storlidalen og Gjevilvassdalen. Den største utfartstiden er påsken, sommerhalvåret etter at turistforeningens hytter har åpnet, og om høsten. I år med sen påske kan enkelte lokaliteter av rovfugl være utsatt for forstyrrelse. Mange av rovfuglene starter hekking i april. Tillatelsen til å kjøre snøscooter gjelder bare fram til 20. april, nettopp med tanke på å redusere trafikken i en sårbar hekke- og yngleperiode. Den mest sårbare yngleperioden for dyr og fugler er over når turistsesongen starter for alvor, omkring 1. juli.

Merking av løyper skal følge retningslinjer gitt av DNT og DN. Vintermerking skal skje med naturkvist. Preparering av spor er ikke ønskelig innenfor verneområdet annet enn når det er nødvendig for å lede ferdselen vekk fra bestemte områder. I Storlidalen blir det staket og kjørt opp løyper rundt Høa, samt en runde opp mot Kråkvasstind (til vinterferie og påske). Kjøringen kombineres med tilsyn av reinbeiting og kjøring av varer til utleiehytter. På Nerskogen blir det kjørt opp spor fra Fjellheim forbi Minilldalsmyrene naturreservat opp til skoggrensa. Her kanaliseres ferdselen forbi et sårbart naturområde. Det blir også kjørt opp spor (til påske) inn til vernegrensen ved Meåsvollen i Rennebu.

Samarbeidsutvalget har behandlet forespørsler om å kjøre opp nye utfartsløyper, og har stilt seg negativ til slik tilrettelegging. Det gjelder bl.a. oppkjøring av spor rundt Rinnhatten i Rindal.

Fjellklatring
Fjellklatring har lange tradisjoner i Innerdalen og fjellene omkring. Norsk Tindeklubb har egen hytte i Giklingdalen, og Innerdalshytta er base for DNTs klatrekurs. Etablering av nye klatreruter kan komme i konflikt med hekkende rovfugl, og aktiviteten bør holdes innenfor de områdene den drives i dag. Etablering av faste innretninger som taubaner o.l. er forbudt.

Nye friluftsaktiviteter
De siste årene har aktiviteter som paragliding, fallskjermhopping, hanggliding, rafting, terrengsykling og ridning fått økende antall brukere både i Norge og internasjonalt. Dette kan enkelte steder føre til uønsket slitasje, virke forstyrrende på dyrelivet eller være kilde til brukerkonflikter.

Hanggliding og paragliding kan tenkes å komme i konflikt med dyreliv, særlig ved forstyrring av hekkende rovfugl. Aktiviteter som medfører slitasje og forstyrrelse på naturmiljøet må en forsøke å legge utenfor verneområdet. Aktiviteter som krever bruk av motor er forbudt innenfor Trollheimen LVO.

Ridning og sykling er aktiviteter som blir mer utbredt, også innenfor Trollheimen LVO. Slik aktivitet som opptrer enkeltvis, i små grupper og spredt, er en form for friluftsliv som det ikke bør legges hinder for. Friluftsloven § 2 sier: «I utmarka kan alle ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Det samme gjelder ferdsel med ride- eller kløvhest, kjelke, tråsykkel eller liknende på veg eller sti i utmark og over alt i utmark på fjellet, såfremt ikke eieren med frilutsnemndas samtykke har forbudt slik ferdsel på nærmere angitte strekninger.»

I perioder har det vært tilbud om organiserte rideturer og arrangement innenfor Trollheimen LVO. Organisert hestetrafikk setter dype spor og sliter på vegetasjon og stier beregnet for ferdsel til fots. Slike organiserte rideturer bør klareres med forvaltningsmyndighet og grunneier.

Det er økende interesse for kommersielle arrangementer innenfor Trollheimen LVO som i mange andre viktige nasjonale naturvernområder. Dette er organiserte rideturer, opplevelsesturer med sledehund eller rein, faste båtruter på de store innsjøene, samt klatrekurs i viktige og sårbare områder. All erfaring tilsier at dette er aktiviteter som vil øke i framtiden.

Retningslinjer:
- *Ferdselen innenfor Trollheimen LVO må ikke medfører skade på vegetasjon eller forstyrrelse av dyrelivet.*
- *Ved konflikt mellom friluftsliv og naturvern skal friluftslivet vike.*
- *Nødvendig tilrettelegging skal gjøres i tråd med soneinndelingen i forvaltningsplanen.*

Tiltak:

9.3.7. Turistforeningens drift og aktiviteter

Den Norske Turistforening (DNT) har to regionale foreninger med aktiviteter innenfor Trollheimen LVO. Disse er Trondhjems Turistforening (TT) og Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT).
TT har mesteparten av Trollheimen som sitt ansvarsområde m.h.t. tilretteleggingstiltak.

Turistforeningenes arbeid og tilbud har stor verdi ved å stimulere og legge til rette for friluftsliv. Gjennom turistforeningens hytter og sti-/løypenett kanaliseres ferdselen i området. Kanaliseringen med

merkede turstier skal skje i tråd med soneringskartet slik at vi fortsatt kan gi ekstra beskyttelse til sårbare områder, og for å beholde større uberørte områder med tanke på det friluftslivet som søker slike kvaliteter spesielt.

Verneforskriften sier om turistforeningsdrift i punkt IV 1.3:

Når verksemda kan skje utan at det strir mot føremålet med vernet, kan forvaltningsstyresmakta på nærare vilkår gje løyve til:

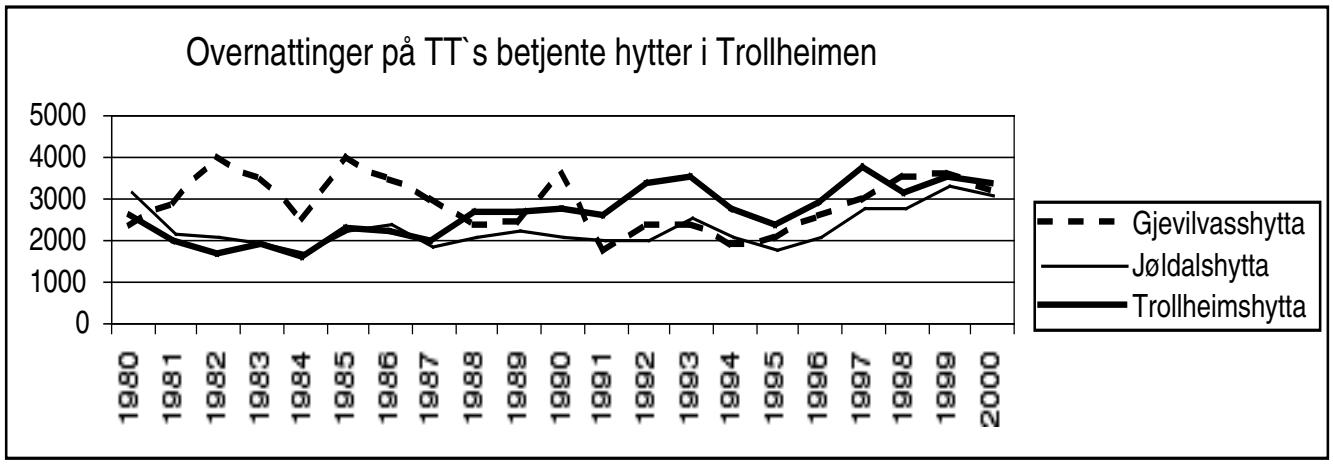
d) Bygging og fornying av turisthytter og anlegg for friluftslivet

e) Opparbeiding av nye turistleier og løyper

Videre kan det i medhold av verneforskriften punkt IV 5.3 gis dispensasjon for bruk av motorkjøretøy til:

c) Transport av varer til turisthyttene og naudsynt transport i samband med bygging og fornying av turisthytter og anlegg for friluftsliv.

Turistforeningenes årlige statistikk gir innblikk i omfanget av besøkende i Trollheimen LVO. Som det går fram av figur 9.1 var det årlig omlag 10.000 overnattinger på Trondhjems Turistforenings hytter gjennom 80 - og 90- årene.

Figur 9.1 Antall overnattinger på Trondhjems Turistforenings hytter i Trollheimen i 80- og 90-årene.

Bildet av antall besøkende i Trollheimen LVO kommer ikke fram av turistforeningenes statistikk alene. Det er også mange private hytter og setre som brukes av fjellvandrere.

Hyttene i Trollheimen

Trondhjems Turistforening eier og driver Trollheimshytta og Jøldalshytta som ligger innenfor Trollheimen landskapsvernområde, samt Gjevilvasshytta som ligger like utenfor vernegrensen.

Trollheimshytta

Turistforeningsdriften i Trollheimen startet i 1890 med bygging av Trollheimshytta. Hytta hadde opprinnelig 16 senger. Den første utvidelsen ble foretatt i 1915 til 36 senger og stor peisestue. I 1952 var den

andre utvidelsen ferdig, og hytta hadde fått ny spisestue og hadde nå 56 senger pluss 5 betjeningssenger. I 1988 ble en kombinert betjenings- og selvbetjeningshytte med 16 senger bygget. Den siste utvidelsen, som var ferdig i 1994, økte antall sengeplasser til 83 hvor 7 er forbeholdt betjeningen. Samtidig er forholdene på kjøkken og spisesal forbedret.

Trollheimshytta bruker dieselaggregat til å forsyne hytta med nødvendig energi. Bygging av mikrokraftverk for å erstatte bruken av dieselagregat har vært vurdert. Det er gjort en utredning om utnyttelse av Slettåa til energiproduksjon.

Det går med 15 favn ved årlig på Trollheimshytta. Trollheimshytta med tomt ligger fortsatt innenfor Trollheimen LVO. Ved eventuelt ønske om vedhogst i Svartåmoen naturreservat, skal det på forhånd innhentes dispensasjon.

Transport av varer og utstyr til Trollheimshytta skjer i dag hovedsakelig vinterstid med snøscooter eller bandvogn. I tillegg blir det brukt helikopter ved sesongstart for større nødvendig transport. Transport av ferskvarer i sommersesongen skjer med båt på Gråsjøen, for deretter å bæres opp til hytta. Det kan være aktuelt å bruke kløvhest til denne transporten.

Et sentralt spørsmål for forvaltningsmyndighetene er hvilke konsekvenser nye utvidelser av Trollheimshytta vil få med tanke på økt ferdsel, økt bruk av motorkjøretøy (varetransport), forurensning, terrengslitasje, forstyrrelse av dyrelivet m.m. Samarbeidsutvalget har behandlet spørsmålet om eventuelle fremtidige byggeplaner (nytt sovehus) på Trollheimshytta, og funnet at bygningsmassen ved Trollheimshytta ikke bør utvides ut over det byggeprosjektet som ble godkjent i 1993.

Jøldalshytta

Den første hytta TT eide i Jøldalen lå på den gamle setervollen Hoset. En av bygningene ble ombygd for turisthyttedrift og sto ferdig i 1908. TT var ikke fornøyd med beliggenheten, og det ble i årene 1915-18 kjøpt ny tomt og Jøldalshytta med 33 sengeplasser ble bygget. I 1957 ble den ominnredet og utvidet med tilbygg for betjening samt flatsengloft. I 1990 ble siste utvidelse foretatt med bygging av selvbetjeningskvarter med 16 sengeplasser.

Jøldalshytta er den største turistforeningshytta i Norge uten faststrøm /agregat. De bruker ved på kjøkkenet i forbindelse med matlagingen, til oppvarming av vann og ellers til oppvarming av hytta. Forbruket er ca 15 -16 favner ved årlig. Jøldalshytta har ellers et lite mikrokraftverk som gir lading av batterier til nødlys og telefon.

Varetransporten til Jørdalshytta skjer hovedsakelig med traktor. Leveringen av ferskvarer har i perioder skjedd med hest og vogn, et godt og miljøskapende tiltak. Nødvendig transport vinterstid skjer med snøscooter.

Jøldalshytta har hatt en økning i antall besøkende de senere årenene. TT satser på Jøldalshytta til familier i framtiden. Hytta ligger svært lett tilgjengelig både for fot og sykkeltrafikk. Med utbyggingen av Jøldalshytta i 2005, er alle hyttene i "trekanten" (Jøldalshytta, Trollheimshytta og Gjevilvasshytta) kommet på samme nivå i forhold til overnattingskapasitet. Ut fra dette er samarbeidsutvalget av den oppfatning at bygningsmassen og sengekapasiteten på Jøldalshytta har nådd sitt tak.

Andre turisthytter

I utkanten av Trollheimen landskapsvernområde eier og driver TT Gjevilvasshytta, og har kvarteravtale med Bårdsgården i Storlidalen og Kårvatn i Todalen. I tillegg har TT selvbetjent turistkvarter på Vassendsetra i Gjevilvassdalen. I Innerdalen landskapsvernområde blir Innerdalshytta og Renndølsetra drevet i privat regi.

KNT har selvbetjent turistkvarter på Vollasetra i Sunndal kommune. Todalshytta, som eies av KNT, drives i dag i privat regi.

Tilretteleggingstiltak

I Norsk sti og løypeplan er Trollheimen kategorisert som: «Tilrettelagt naturområde - sone 2B». Sone 2B har mer omfattende tilretteleggingstiltak enn sone 2A i den forstand at hyttene er større og rutenettet ofte tettere med alternative ruter mellom hyttene.

TT er i ferd med å rydde og merke opp igjen Langliruta fra Rindal til Trollheimshytta. De har planer om å etablere ubetjent turisthytte ved Reinslivatnet i Rindal kommune. TT har uttrykt ønske om å merke en ny rute fra Langliruta over Rinnhatten til Jøldalshytta.

Forvaltningsmyndighetene og samarbeidsutvalget er positive til rydding og nymerking av Langliruta som er den gamle kløvveien fra Rindal til Folldalen. Denne veien brukes også til å drive hjem sauene fra fjellbeite. Merking av Langliruta må koordineres med den planlagte omleggingen av ruta på østsiden av Gråsjøen og merkingen som er gjort i privat regi opp Storbekklia.

Den planlagte nye ruta fra Langliruta til Jøldalshytta vil gå gjennom kategori 1-vernesone, i følge soneinndelingen skal det ikke tilrettelegges her. Samarbeidsutvalget har uttalt at merking av denne ruta er lite ønskelig, og påpekt at det i dag finnes tre alternative stier mellom Trollheimshytta og Jøldalshytta.

TT har også ønsker om å tilrettelegge for barnefamilier ved Jøldalshytta og på Kårvatn. Videre ønsker TT å bedre startmulighetene til Trollheimen fra kollektive transportmidler fra Rindal og Oppdal. Fylkesmennene ser positivt på begge typer tiltak, men gjør oppmerksom på at eventuelle tiltak må avklares i forhold til verneforskriften.

Ruta mellom Jøldalshytta, Trollheimshytta og Gjevilvasshytta, "trekanten", er svært populær og mye brukt. Andre områder av Trollheimen har forholdsvis lite turisttrafikk, og det er ønskelig med en økt kanalisering til disse områdene. Ett område som kan nevnes er rutene mellom hyttene i Innerdalen, Storlidalen og Todalen, en ny potensiell trekant?

Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT) har ved flere anledninger gitt uttrykk for at de ønsker å merke nye ruter i den vestlige / nordvestlige delen av Trollheimen. De har også hatt planer for hytter i denne delen av landskapsvernområdet. I 1984 søkte de om å få bygge turisthytte i Fagerlidalen og fikk avslag på søknaden av Surnadal kommune. De senere planene som KNT har kommet med i samme område er å rydde og merke opp igjen den gamle turiststien i Romådalen som har vært ute av bruk i ca. 25 år. De har også hatt ønske om å etablere overnattingskvarter på en av setrene i Romådalen. Videre ønsker KNT å merke sti fra Vollasetra til Storlidalen. Disse planene er tatt med i Norsk sti og løypeplan sammen med en ny sti til Vindøldalen. På kartet til Norsk sti og løypeplan er stien i Romådalen feilaktig påtegnet som eksisterende turiststi.

Samarbeidsutvalget ser på disse planene som lite ønskelige. Det finnes allerede en etablert turiststi i Naustådalen.

Stien mellom Vollasetra og Storlidalen skal ikke merkes ut over de gamle merkene. I Direktoratet for naturforvaltning sitt vedtak om å tillate KNT å restaurere Vollasetra til turistkvarter, ble det lagt vekt på KNT sin forutsetning om ikke å merke denne stien. Det er ønskelig å fortsatt sikre Kråkvasstindområdet som uberørt område uten tilrettelegging og kanalisering.

Det er ikke ønskelig å etablere merkede stier gjennom alle dalførene i Trollheimen LVO. Det er viktig å holde enkelte områder uten tilrettelegging, både av hensyn til vilt og for å kunne beholde enkelte områder urørt over tid. Også soneinndelingen framholder disse som områder det ikke er ønskelig å legge tilrette for friluftsliv i. Romådalen er for eksempel kategorisert som en kulturlanskapssone; her skal det ikke etableres turistkvarter eller merkes noen tursti.

Stier innenfor Trollheimen LVO er merket i tråd med Den Norske Turistforenings standard. All merking i Trollheimen LVO bør følge denne standarden. Der det er behov for skilt som veivisere til hytter, andre merkede stier m.m., bør de være i et naturlig og ikke impregnert materiale. Skiltene må ikke være for dominerende eller skjemmende. Det er ikke noe mål å standardisere alle skilt og veivisere innenfor Trollheimen LVO.

Merking av nye stier og løyper og oppsetting av skilt og veivisere må skje etter søknad til forvaltningsmyndighet og i samråd med grunneier. Det samme gjelder bygging av bruer og klopper. Vedlikehold av eksisterende stier med bruer, klopper, varder, merking, skilt og veivisere, kan og bør fortsette. Forvaltningsmyndighetene kan stille krav om endring av enkelt ruter, dersom det er konflikter mellom dagens bruk og verneformålet.

Retningslinjer:

- *Ideelle organisasjoners virksomhet skal prioriteres framfor kommersielle.*
- *Turistforeningenes drift og aktiviteter kan skje når det ikke oppstår konflikter med verneformålet.*
- *Forvaltningsmyndighetene kan stille krav om endring av ruter dersom de er i konflikt med verneformålet.*
- *Kanalisering av turisttrafikk skal skje i tråd med soneringskart for beskyttelse av ekstra sårbare områder, og for å beholde større områder uberørte.*

Tiltak:

- *Årlige møter mellom turistforeningene og forvaltningsmyndigheten vil gi innblikk i turistforeningens framtidsplaner, og samtidig skape en kanal for spredning av informasjon om forvaltning av Trollheimen LVO.*

9.3.8. Idrettsarrangement

Innenfor Trollheimen LVO er det ikke ønskelig med arrangement som krever tilrettelegging, slik som oppkjøring av løyper eller lignende. Om sommeren kan det bli spørsmål om å arrangere o-løp. Disse kan komme i konflikt med fugle- og dyrelivet, og det er av den grunn ønskelig at slike aktiviteter legges til andre områder. Heller ikke jaktprøver for hunder er ønskelig innenfor verneområdene.

Turrennet «Innerdalsportløpet» er et etablert løp i området som blir arrangert på senvinteren. Det har derfor vært gitt tillatelse til oppkjøring av spor gjennom Innerdalen over Meskardet til Storlidalen. Det bør gis dispensasjon til dette også i framtiden.

Retningslinjer:
- *Det skal ikke legges organiserte idrettsaktiviteter som krever tilrettelegging innenfor verneområdene.*
- *Innerdalsportløpet, som har tradisjon i området, kan gis dispensasjon.*

Tiltak:

9.3.9. Reiseliv og turisme

Interessen for Trollheimen LVO i reiselivssammenheng er økende. Både reiselivsbedrifter og kommuner i området bruker Trollheimen i markedsføring. Utviklingen i reiselivsmarkedet med økt etterspørsel etter rene og ekte naturopplevelser og fokus på økoturisme vil sammen med myndighetenes satsing på miljøbasert næringsutvikling, medføre ytterligere interesse for å markedsføre og bruke Trollheimen.

Organiserte / kommersielle turer og større arrangement bør fortrinnsvis legges utenfor eller i utkanten av verneområdene. Det er ikke ønskelig at det legges opp til aktiviteter som vil medføre en økt bruk av motorkjøretøy i verneområdene.

Det er for tiden stor interesse for seterturisme, og det forventes at personer som eier setre innenfor landskapsvernområdet med tiden vil satse på overnatting og salg av seterkost, kanskje i sammenheng med utleie av jakt- og fiskerettigheter.

Det finnes i dag en fast båtrute på Gjevilvatnet med «Trollheimen II» som går til Vassendsetra. Opprettelse av et tilsvarende tilbud på Gråsjøen vil medføre inngrep i form av landgang / brygge, og vil dessuten øke tilgjengeligheten til de sentrale delene av Trollheimen LVO. Den økte belastningen dette vil påføre det sårbare barskogsreservatet på Svartåmoen gjør at forvaltningsmyndighetene vil fraråde en slik etablering.

Retningslinjer:
- *Organiserte / kommersielle turer og større arrangement bør fortrinnsvis legges utenfor eller i utkanten av Trollheimen LVO.*
- *Det er ikke ønskelig at det legges opp til aktiviteter som vil medføre en økt bruk av motorkjøretøy innenfor Trollheimen LVO.*

Tiltak:

9.3.10. Jakt og fiske

I verneforskriften punkt IV 3.1 heter det: « Dyrelivet i landskapsvernområdet vert regulert av viltlova og lov om laksefiske og innlandsfiske, med forskrifter. Jakt og fiske kan drivast i samsvar med dei lover og reglar som til ei kvar tid gjeld.»

I viltlovens formålsparagraf heter det at viltet og dets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Det er de private grunneierne som har jaktrettighetene i Trollheimen LVO. I hovedsak utøver de selv jakt på storviltet, mens det over det meste av området er åpnet for småviltjakt gjennom kortsalg eller utleie. Kortsalget er ulikt organisert i kommunene.

Lov om laks- og innlandsfisk sier i sin formålsparagraf at livet i vannet og artenes leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og mangfold bevares. Utsetting og kultiveringstiltak er forbudt med mindre dispensasjon er gitt av Fylkesmannen eller Direktoratet for naturforvaltning. For å hindre spredning av fiskearter og fiskesykdommer er det forbudt å overføre fisk eller vatn mellom vassdrag, og det er ikke lov å benytte levende fisk eller andre levende ferskvannsorganismer som agn.

Det er påvist ørekyt i Dalsvatnet, men hvor langt denne har spredt seg innover i Trollheimen er ennå ikke kartlagt. I Gjevilvatnet finnes mysis, men heller ikke her er spredningen kartlagt.

Barn (inn til fylte 16 år) har rett til fritt fiske i alle vatn og vassdrag som ikke fører anadrom laksefisk.

Det er grunneierne som har fiskerettighetene i de ca. 270 vatn og tilhørende elver i Trollheimen. De fleste av vatna er åpnet for fiske gjennom salg av fiskekort. Opplysninger fra enkelte grunneiere som selger fiskekort, går ut på at det er for få som fisker i området og at fiskeressursene er for dårlig utnyttet.

Retningslinjer:

- *Jakt og fiske i Trollheimen reguleres av viltloven og lov om laksefiske og innlandsfiske.*
- *Jakt og fiskerettighetene ligger hos grunneier, men småviltjakt og innlandsfiske er tilgjengelig for allmennheten gjennom kortsalg.*

Tiltak:

- *Informere om faren for spredning av ørekyt til vassdragene i Trollheimen LVO.*
- *Kartlegge utbredelsen av ørekyt, røye og mysis relikta i vassdragene i Trollheimen LVO.*

9.3.11. Rovvilt

Av de store rovdyrene våre finner vi hovedsakelig jerv, gaupe og kongeørn i Trollheimen.
Bjørn og ulv er registrert som streifdyr.

Ansvaret for rovviltforvaltningen ligger hos Fylkesmannen, og forvaltningspraksis er lik innenfor og utenfor verneområdene. Det praktiske registreringsarbeidet (sporing, hiregistreing m.m.) utfører Statens naturoppsyn, sammen med lokale medhjelpere.

SNO har ansvaret for dokumentasjon av rovviltskader på bufe og tamrein i Møre og Romsdal. Lokale rovviltkontakter mottar og sjekker meldinger om spor av våre store rovdyr, og dokumenterer skade på bufe.

Som i andre områder med beitedyr og store rovdyr, er det konflikt mellom saue- / reineiere og rovviltet. Jerven kan i noen områder gjøre stor skade enkelte år. Da Trollheimen ligger utenfor kjerneområdet for jerv, gis det normalt fellingstillatelse ved store skadeutbrudd. Det foregår lisensjakt på jerv i perioden 1. oktober til 15. februar.

Også gaupa har fast tilhold i skogsområdene i og omkring Trollheimen. Ved skadeutbrudd kan det gis fellingstillatelse også for gaupe. Bestanden reguleres ved kvotejakt i perioden 1. februar til 31. mars. Kvoten fastsettes på bakgrunn av bestandssituasjonen.

Retningslinjer:
- *Rovviltet er fredet etter viltloven.*
- *Ansvar for forvaltning av rovviltet ligger hos fylkesmannen.*

Tiltak:

9.3.12. Forskning og undervisning

Trollheimen LVO er interessant for forskning og undervisning. Dette gjelder i særdeleshet studier av de eldste floraelementene. Den botaniske kjernen innenfor Trollheimen LVO er fjellene nord for Gjevilvatnet. Her finner vi et botanisk felt like ved stien mellom Trollheimshytta og Gjevilvasshytta. De naturlige vokseplassene for et utvalg plantearter er merket . Feltet er etablert av Vitenskapsmuseet i Trondheim som i dag er en enhet under NTNU. Vitenskapsmuseet har tidligere også hatt feltstasjon ved Kamtjønnin. Denne er i dag en del av NTNUs koienett.

Det foreligger en hypotese om at deler av Trollheimen var isfri under siste istid. Svaret på mange uløste gåter knyttet til vår fjellfloras alder, utbredelse og historie kan ligge nettopp i Trollheimen LVO.

Det knytter seg dessuten sterke vitenskapelige interesser til urskogen. Vårt land er et av de få i Europa som ennå har rester av gammel urørt skog, Norge har derfor et særlig ansvar for å sikre denne naturtypen. Vern om de sentrale skogsområdene i Folldalen inngå som en del av dette viktige vernearbeidet.

Gammel, urørt skog er viktig som naturdokument og som leveområde for planter og dyr. Vi vet i dag at en rekke plante- og dyrearter er truet fordi de er avhengige av det spesielle urskogmiljøet. Urskogen blir karakterisert som «naturens hovedbibliotek». Her finner vi opplysninger som hjelper oss til å forstå skognaturens utvikling fra istiden til dagens skogsdrift. Eldgamle furuer forteller gjennom årringenes bredde hvordan gode og dårlige sommersesonger har vekslet. Studier av brannmerker avslører årstall for skogbranner flere hundre år bakover i tid. Vi har etter hvert også forstått verdien av urørt skog som referanseområder når vi skal avklare virkningene av moderne skogsdrift på jordsmonn, planter, dyr eller vannkvalitet. Urørt og gammel skog fungerer som naturlabratorier for økologiske studier, og er egnet for overvåkning av sur nedbør og andre langtransporterte luftforurensninger.

Kårvatn, nord vest i Trollheimen, er en viktig forskningsstasjon for langtransportert forurensing i jord, vann, skog og luft.

Foto: Lars Olav Lund

Øvre Neådalsvatn.

Øvre Neådalsvatn er tilnærmet fri for forurensing, og derfor kanskje den viktigste referansestasjonen i det internasjonale forskningsprosjektet Molar.

I Norge er det i dag tre statlige overvåkingsprogram som overvåker effekter av langtransportert forurensing på økosystemer. Disse tre programmene organiserer omfattende måleprogram på luft, vann, jord og skog, samt akvatisk og terrestrisk fauna. To av disse har Kårvatn som stasjon.

"Overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør" har som formål å klarlegge endringer i luft, vannkjemi og jord relatert til langtransportert forurensninger over tid, og virkningen dette har på akvatisk fauna. SFT har hovedansvaret for koordineringen av programmet. Ellers er det faglige ansvaret fordelt mellom Direktoratet for naturforvaltning (DN), Norsk institutt for luftforskning (NILU), Norsk institutt for skogforskning (NISK), Norsk institutt for vannforskning (NIVA), Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Zoologisk institutt, Universitetet i Bergen (UiB).

"Overvåkningsprogram for skogskader" har som formål å klarlegge skadeomfanget på norsk skog, utviklingstendensen over tid, og skal belyse i hvilken grad langtransportert luftforurensning fører til skogskader i Norge. Aktører i programmet er Norsk institutt for jord og skogkartlegging (NIJOS), NILU og NISK.

Etter oppfording fra Samarbeidsutvalget for Trollheimen vil det bli tatt initiativ til å få laget et undervisningsopplegg om Trollheimen LVO.

Retningslinjer:
- *Det kan gjøres unntak fra verneforskriften med hjemmel i punkt IV 6 for forskning og undervisning, såfremt tiltak og inngrep i den forbindelse ikke er i strid med verneformålet.*

Tiltak:
- *Utarbeide et undervisningsopplegg om Trollheimen LVO.*

9.3.13. Forurensning og avfall

Noen områder er mer utsatt for forsøpling enn andre. Det er ikke aktuelt å etablere ordninger med steder for søppeltømming i verneområdene, da erfaringer med slike ordninger er at slike tiltak medfører opphopning av søppel. Det er viktig at personer som ferdes i Trollheimen LVO ikke etterlater seg avfall, men selv tar dette med seg ut av området. Ved noen av de mest sentrale innfallsportene bør det gjennomføres informasjons- og holdningsskapende kampanjer om dette temaet.

Kommunene er ansvarlige for å forhindre forsøpling, jf. forurensningsloven § 35. I samarbeid med kommunene og eventuelt lokale reiselivsbedrifter bør det vurderes å sette opp toalett og avfallscontainere ved de største innfallsportene til Trollheimen LVO. Disse skal da plasseres utenfor vernegrensen.

Tjernobylulykken i 1986 førte til at store deler av Midt-Norge ble berørt av luftbåren radioaktiv forurensing. Det er viktig å følge opp med registreringer for å se på hvordan dette utvikler seg over tid, og ikke minst for å oppdage ny langtransportert forurensning.

Det er ikke lov å bruke kjemiske plantevernmiddel til sprøyting mot løvtreoppslag i forbindelse med skogsdrift innenfor landskapsvernområdet.

Retningslinjer:
- *Forurensning og forsøpling er i strid med verneformålet.*
- *Det er forbudt å bruke kjemiske sprøytemidler i jord- og skogbruket.*

Tiltak:
- *Informasjonskampanje for å motivere folk til å ta avfallet sitt med ut av verneområdene.*
- *Vurdere å sette opp toalett og avfallscontainere ved de store innfallsportene.*

9.3.14. Forsvarets virksomhet

Det finnes ingen spesielle anlegg for forsvaret innenfor verneområdene og det er heller ikke aktuelt å åpne for etablering av slike anlegg.

Verneforskriften er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og andre offentlige tiltak i forbindelse med ambulanse, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsvirksomhet (jf. punkt IV 4).

Operativ virksomhet omfatter ikke vanlige øvelser (jf. brev fra Forsvarets overkommando av 01.07.97). Vanlige øvelser skal således ikke finne sted i verneområdene i Trollheimen, uten at det er på forhånd er gitt dispensasjon til slik militær aktivitet.

Lavtflyging med jagerfly eller andre luftfartøy er ikke ønskelig innenfor landskapsvernområdet. Trollheimen LVO er et nasjonalt viktig friluftsområde, hvor ro og stillhet er en viktig del av naturopplevelsen. Med bakgrunn i opplysninger fra NOU 2001:15 *«Forsvarets områder for lavflyging»* vil Fylkesmennene arbeide for en forskriftsendring som hindrer lavflyging under 2000 fot / 600 m. Helst bør grensen ligge på 1000 m for å sikre den naturopplevelse som folk ønsker i slike viktige friluftslivsområder.

Retningslinjer:
- *Militære øvelser skal legges slik at de ikke berører verneområdene i Trollheimen.*
- *Lavtflyging over Trollheimen landskapsvernområde er forbudt.*

Tiltak:
- *Arbeide for at grensen for lavtflyging heves til minst 600 meter (2000 fot). Ønsket grense er 1000 m.*

9.3.15. Vannkraftutbygging

75% av vannkraftpotensialet i Trollheimsområdet er utbygd, og de regulerte magasinene utgjør over halvparten av vannoverflaten i landskapsvernområdet.

Trollheimsutbyggingen midt på 1960-tallet førte til at deler av Folldalen ble omgjort til kraftverksmagasin. Dette er det vi ser som Gråsjø og Follsjø i dag. Omkring 15 km^2 ble satt under vann, og det er svært store reguleringshøyder ved begge sjøene (Gråsjøen 53 m og Follsjøen 45 m). Utbyggingen gir omkring 800 GWh.

Den andre store utbyggingen er Drivautbyggingen som ble vedtatt i 1969. Her er Gjevilvatnet brukt som

reguleringsmagasin (reg.høyde 15 m, areal 21 km^2). Vann fra Dalsvatnet (reg.høyde 1,5m, areal 0,52 km^2) og Ångardsvatnet (reg.høyde 1,5 m, areal 3,45 km^2) blir pumpet opp i Gjevilvatnet.
Videre blir vannet fra Dørremselva og Vekveselva overført til Gjevilvatnet. Utbyggingen berørte også de nedre Tovatna som nå danner ett sammenhengende vann. Utbyggingen gir omkring 500 GWh.

Den siste kraftutbyggingen i Trollheimen er den omfattende Orklautbyggingen som ble sluttført i 1985. Den delen av utbyggingen som berørte Trollheimen førte til at 6,7 km^2 fjellterreng ble demmet ned på Nerskogen. Elvene Hela og Jøla samt Bekkedalsbekken reguleres via overføringstunneler. Overføringen av elva Minilla og regulering av Jølvatnet som også var ønskelig ut fra et rent kraftutbyggingssynspunkt, ble imidlertid utelatt av hensyn til naturvern og friluftsliv.

Verneforskriften punkt IV 1.2 c) åpner for utbygging av Småvoll kraftverk uten regulering av Kråkvatnet (Småvoll alt. B). Småvoll alt. B innebærer en tørrlegging av fossen ned til Småvoll og ei skjemmende rørgate opp lia. Inntaksdammen ved elvemøtet Erga/ Graslibekken vil også bli et synlig inngrep i landskapet. Utbyggingen vil gi 25 Gwh / år av mest tilfeldig kraft og er ikke lønnsom i dag. Det er ikke forventet noen søknad om konsesjonsbehandling i overskuelig framtid.

Søya og Ulvåa er varig vernet mot kraftutbygging. I 1985, i forbindelse med Verneplan III for vassdrag, ble også Todalsvassdraget varig vernet mot kraftutbygging.

I følge verneforskriften for Trollheimen LVO punkt IV 1. 1 a) er det forbud mot inngrep som vesentlig vil endre landskapets karakter, slik som vassdragsregulering og tørrlegging. Videre vannkraftutbygging er vanskelig å forene med verneformål og verneregler, og det vil derfor ikke åpnes for ny utbygging.

Behandling av mikro-/ minikraftverk skjer etter vassdragsloven. Det er i prinsippet ingen forskjell i behandlingsprosedyre for større kraftverk og mikro- /minikraftverk. All kraftutbygging som ikke er konsesjonspliktig i.h.t. vassdragsreguleringsloven skal vurderes av NVE i.h.t. vassdragsloven §§104 - 106. Dette gjøres etter at fylkesmannen har uttalt seg om de allmenne interessene.

Meldal kommune har tatt initiativ til å øke vassføringen i Jøla. Fylkesmennene støtter dette initiativet.

Retningslinjer:
- *Verneforskriften, punkt IV 1.2 c), åpner for utbygging av Småvoll kraftverk uten regulering av Kråkvatnet (Småvoll alt. B)*
- *Videre vannkraftutbygging innenfor landskapsvernområdet er ikke forenelig med verneformål og verneregler, og det vil derfor ikke åpnes for dette.*

Tiltak:
- *Arbeide for å tilpasse eksisterende inngrep til omgivelsene.*
- *Følge opp konsesjonsvilkår og ny konsesjonsbehandling.*

9.3.16. Bygg og anlegg

Det framgår av verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde punkt IV 1.1 a) at det ikke er tillatt å føre opp nye bygninger innenfor verneområdet.

Forvaltningsmyndighetene kan gjøre unntak med hjemmel i verneforskriften punkt IV 1.3 hvor det i forbindelse med etablerte næringsinteresser som jordbruk, reindrift og drift av turisthytter etter søknad kan åpnes for nybygg.

Vedlikehold av bygninger kan skje i medhold av verneforskriften punkt IV 1.2 a). Endring av fasade, ombygging eller utvidelse er ikke å betrakte som vedlikehold, og kan derfor ikke skje uten byggetillatelse.

Ved søknad kan forvaltningsmyndigheten gi dispensasjon til gjenoppføring av bygninger som har gått tapt ved brann eller naturskade. Dette kan skje med hjemmel i verneforskriften punkt IV 1.2 b) Naturskade er definert som akutt skade som følge av ras, flom eller liknende og vil ikke omfatte forfall på grunn av alder eller manglende vedlikehold.

Det kan i helt spesielle tilfeller gjøres unntak i medhold av verneforskriften punkt IV 6, den generelle unntaksbestemmelsen. En forutsetning for bruken av unntaksbestemmelsen er at tiltaket ikke setter verneformålet i fare. Direktoratet for naturforvaltning har presisert at fortolkningen av «spesielle tilfeller» må praktiseres relativt strengt, slik at ikke verneverdiene i området på sikt uthules og blir skadelidende.

Søknad om byggetillatelse innenfor verneområdet skal sendes kommunen som sørger for at søknaden inneholder tilstrekkelig opplysninger, og tilfredsstiller krav etter plan- og bygningsloven (PBL) kap. 16 § 93-99. Kommunen behandler søknaden etter PBL, og innhenter uttale fra forvaltningsmyndigheten for Trollheimen som gir en vurdering i henhold til verneforskriften.

En søknad om byggetillatelse skal ta utgangspunkt i standard byggesøknadsskjema der det framgår hvilke krav som stilles til en byggesøknad etter PBL (tegninger, situasjonsplan, kart og kvittering av nabovarsel). Søknaden skal videre inneholde en begrunnelse av hvorfor tiltaket ønskes gjennomført, opplysninger om andre bygninger i området, samt en beskrivelse av eiendomsforholdene i området.

Også riving av bygning (f.eks flytting av bygg) må behandles etter PBL jf. § 93 d) og kan ikke iverksettes uten tillatelse fra forvaltningsmyndighet og kommune (bygningsrådet).

Generelt om byggesaker

Søknader om dispensasjon for nye bygninger vurderes i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av kriterier som behov, byggets størrelse og funksjon, beliggenhet (områdets uberørthet) og tilknytning til annen bebyggelse (hyttefelt / setergrend). Både nye og eksisterende bygninger skal passe i de naturlige omgivelsene. De skal ha en begrenset størrelse og ha mest mulig ensartet og enkel form.

Hytter av en slik størrelse at arealet dekker de funksjoner og behov en fritidsbolig er ment å fylle, kan ikke påregne dispensasjon for tilbygg.

Uthus skal være av en beskjeden størrelse, og ha funksjon som utedo, lagerplass for redskap, ved m.m. De skal ikke være innredet for opphold og overnatting.

Samarbeidsutvalget har tilrådd Fylkesmannen ikke å åpne opp for bygging av gjeterhytter, fiskebuer, nødbuer eller naust. Bygging av husvære i forbindelse med reindrift skal primært skje utenfor verneområdene. Ved dokumentert næringsmessig behov kan det likevel åpnes for byggning av gjeterbuer. Det vil da stilles som vilkår at bua benyttes av flere med beitedyr i samme område, samt at bua blir fjernet dersom drifta opphører.

Forvaltningsmyndighetene skal så langt det er mulig unngå bygging av oppsynshytter.

All bygging skal være i tråd med tradisjonell og lokal byggeskikk, og naturens egne materialer skal benyttes. Tilrettelegging av uteareal rundt eksisterende bygninger bør skje uten tekniske inngrep.

Etter tilråding fra Fylkeskonservatoren vil det i utgangspunktet ikke bli gitt tillatelse til å oppføre nye bygninger på gamle tufter. Et slikt bygg vil være å betrakte som en helt ny bygning (hytte), ikke som et kulturminne. Det samme gjelder for ombygging eller «restaurering» av høyløe, hvor bygget får en helt annen funksjon enn opprinnelig jf. PBL § 87.

Etter tilråding fra samarbeidsutvalget har Fylkesmannen avslått søknader om fradeling av hyttetomter ettersom påfølgende hyttebygging vil være i strid med verneforskriften punkt IV 1.1 a). Fradeling av eksisterende bygninger kan gjennomføres uten hinder av verneforskriften, forutsatt at bygget er lovlig oppført. Dette kan skje fordi fradelingen ikke vil medføre inngrep eller aktiviteter som er i strid med verneformålet.

Fylkesmannen vil imidlertid understreke at fradeling av driftsbygninger til fritidsformål vil føre til at hovedbruket ikke kan påregne byggetillatelse for nye bygninger etter verneforskriften punkt IV 1.3. Dette vil også måtte gjelde når bygningene blir «fradelt» som følge av en privatrettslig avtale (arv, gave etc.). Om fradeling av eiendom eller eksisterende bygninger vil være til driftsøkonomisk ulempe eller få andre konsekvenser for ressursgrunnlaget til hovedeiendommen, må vurderes av landbruksmyndighetene og legges til grunn ved deres behandling av saken (etter jordloven).

Fylkesmennene mener det er viktig å bevare seterbygningene som setre også i framtiden. Moderniseringer bør skje ved innvendige endringer.

Retningslinjer:
- *Verneforskriften for Trollheimen landskapsvernområde inneholder et generelt byggeforbud, unntak gjelder bare for etablerte næringsinteresser som jordbruk, reindrift og turisthytter.*
- *Alle byggearbeider som medfører endring i utseende, størrelse eller bruk skal behandles som byggesøknad /-melding i kommunen.*

Tiltak:
- *Arbeide for at eksisterende bebyggelse tilpasses stedets naturlige omgivelser.*
- *Informere kommunene om søknadsprosedyre innenfor verneområdet.*

9.3.17. Motorferdsel

Naturens egne lyder, «stillhet» og fravær av motordur er en viktig kvalitet ved urørt natur. Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag regulerer motorferdsel med sikte på å verne naturmiljøet og fremme trivsel. Lovens utgangspunkt er at all motorferdsel i utmark er forbudt. Det åpnes imidlertid for kjøring i næringsøyemed og kommunen kan gi tillatelse til anerkjente nytteformål. Med motorferdsel menes kjøring med traktor, (terreng-)bil, (terreng-)motorsykkel, snøscooter, vannscooter, motorbåt, samt start og landing med fly og helikopter. Med traktor forstås ordinær landbrukstraktor, med lastekapasitet på min. 1000 kg. ATV registrert som traktor, 4-hjuls motorsykler, terrengbiler og beltekjøretøy regnes ikke som traktor i denne sammenheng. Ved tillatelse til kjøring skal det settes vilkår om bruk av tilhenger, eller annen lasteanordning for å effektivisere transporten mest mulig.

I naturvernområder er det vanligvis strengere regler for motorisert ferdsel enn det som følger av Lov om motorferdsel. Når det søkes om tillatelse til motorferdsel innenfor naturvernområder, skal søknaden først behandles av forvaltningsmyndigheten for området. Dersom det blir gitt tillatelse i medhold av verneforskriften, behandles søknaden deretter av kommunen i forhold til lov om motorferdsel. Grunneier har likevel rett til å forby eller begrense motorferdsel på sin eiendom.

I Trollheimen landskapsvernområde og tilhørende naturreservat er *«motorisert ferdsel forbode, likeeins lågtflyging og landing med fly eller helikopter.»* (verneforskriften punkt IV 5.1).

Verneforskriften tillater motorferdsel i forbindelse med politi-, ambulanse og redningstjeneste, forvaltning og tilsyn med hjemmel i lov, og ved militær operativ virksomhet (verneforskriften punkt IV 5.2).

Motorferdsel i forbindelse med jordbruk, beitebruk og vedhogst, reindrift og drift av turisthyttene, tilsyn av kraftanlegg, transport av materialer og tyngre utstyr til hytter o.l. og i forbindelse med vitenskapelige undersøkelser kan få dispensasjon (verneforskriften punkt IV 5.3).

Kommunen kan i medhold av lov om motorferdsel gi tillatelse til ervervsmessig transport med snøscooter. Leiekjørere kan imidlertid ikke påta seg kjøreoppdrag innenfor verneområdene uten at det foreligger en kjøretillatelse fra forvaltningsmyndighetene for Trollheimen landskapsvernområde.

Verneforskriften inneholder forbud mot lavtflyging og landing med fly og helikopter, men angir ingen konkret grense for lavtflyging. Forvaltningsmyndighetene vil arbeide for å få inn i verneforskriften en grense for lavtflyging på minst 600 m (2000 fot). Helst bør grensen ligge på 1000 m for å sikre den naturopplevelse som folk ønsker i slike viktige friluftsområder. Dette vil da også gjelde for forsvarets øvelsesflyging, bl.a med jagerfly. Flyselskap som utfører oppdrag innenfor Trollheimen LVO, har selv ansvar for at tillatelse til lavflyging og landing er innhentet. Turflyging over verneområdene er ikke nødvendig motorferdsel, og vil i mange tilfeller være skjemmende for naturopplevelsen og følelsen av å være i «villmarka». Forvaltningsmyndighetene bør arbeide for at denne type flyging ikke foregår over verneområdene.

Persontransport med motorkjøretøy er i utgangspunktet ikke ønskelig innenfor naturvernområder. Der verneforskriften åpner for dispensasjon, vil det alltid være rom for et visst skjønn. Det enkelte transportbehov bør vurderes. Av hensyn til naturen og verneformålet må utgangspunktet være en streng dispensasjonspraksis. I verneforskriften heter det således at *«før eit løyve i tilfelle vert gjeve, skal trongen haldast opp mot moglege skadar og ulemper og vurderast i høve til eit mål om å redusere motorferdsla til eit minimum.»* Det må presiseres at kjøringen skal foregå aktsomt og hensynsfullt for å unngå skade og ulempe for naturmiljø og mennesker.

Forvaltningsmyndigheten kan stille vilkår om tilbakemelding (kjørebok) etter bruk av motorkjøretøy innenfor verneområdet.

Også forvaltningsmyndighet og oppsyn bør legge opp til minst mulig egen bruk av motorkjøretøy.
Forvaltningsmyndigheten vil ta hensyn til følgende punkter ved behandling av søknader om dispensasjon for motorferdsel:

a) Søknaden skal være skriftlig. Unntak kan gjøres ved akutte tilfeller, f.eks frakt av skadde beitedyr.

b) Det vil være vanskeligere å få dispensasjon til de tider og i de områder der det er mange som ferdes i landskapsvernområdet (f.eks fellesferier, høytider og helger). I utgangspunktet er det vedtatt følgende kjøretidsbegrensning:

<u>Kjøreforbud i helgene og om natta:</u>
Kjøreforbud fra kl. 1000 på lørdager til kl. 1600 på søndager.
Det er generelt kjøreforbud mellom kl. 2000 - 0800, alle dager.

Påsken:
Kjøreforbud fra kl. 1200 skjærtorsdag til kl. 1600 2. påskedag.

Våren:
Det er ikke tillatt å benytte snøscooter etter 20. april, eller etter 2. påskedag når denne dagen kommer etter 20. april.

Når grunneiere / rettighetshavere har behov for det kan det fravikes fra denne tidsbegrensningen, men hovedhensikten er å unngå kjøring i den tiden utfarten av er størst.

c) Transportbehov skal samordnes. Utkjøring av saltsteiner o.l. må samordnes mellom grunneierne/beiterettshaverne før eventuell tillatelse blir gitt.

d) Dispensasjon for kjøring på barmark vil i utgangspunktet ikke bli gitt. Det vil heller ikke bli åpnet for bruk av terrengmotorsykkel på barmark.

e) For permanente transportbehov i forbindelse med jord- og skogbruk, reindrift, tilsyn av kraftanlegg, drift av turisthytter (Trollheimshytta og Jøldalshytta) vil det kunne bli gitt dispensasjoner for inntil 3 *år.* Dette forutsetter en god samordning, informasjon og tilbakemelding. Av hensyn til andre brukerinteresser og sin egen mulighet til å få dispensasjonen fornyet, har innehaveren av kjøretillatelsen ansvar for å overholde vilkårene i dispensasjonen.

f) Transportbehov i forbindelse med jordbruk og beitebruk vil bli vurdert konkret jf. punkt e). Henvendelser vedrørende frakt av skadde dyr kan regne med rask og positiv behandling. Transport av materialer og tyngre utstyr for vedlikehold av seterhus og støler vil i utgangspunktet få en positiv behandling. Transport med hest, slik det skjer i Jøldalen, er tillatt.

Utkjøring av ved/tømmer bør skje mest mulig sporløst, dvs. med hest, snøscooter eller ved bruk av traktor på vinterføre. Det vil i utgangspunktet ikke bli åpnet for bruk av traktor på barmark.

g) For hytter som blir brukt privat eller til utleie, vil det bli fulgt en restriktiv dispensasjonspraksis. Det vil bli åpnet for bruk av leiekjører på vinterføre for transport av materialer og tyngre utstyr for restaurerings- / vedlikeholdsarbeid. Det vil ikke bli gitt tillatelse til bruk av motorkjøretøy med det formål å frakte personer, bagasje og proviant av bekvemmelighetsgrunner. Ved ekstraordinærebehov kan det åpnes for flere turer på en og samme kjøredag.

h) Det er anledning til å gi dispensasjon for motorisert ferdsel i forbindelse med forskning og vitenskapelig arbeid. F.eks. har Norsk institutt for vannforskning et transportbehov for forskningen som pågår i Neådalen. Transportbehov i forbindelse med forskning må dokumenteres.

i) Transportbehov for mediaoppdrag må vurderes konkret. I utgangspunktet vil bare ikke-kommersielle tiltak med innhold i tråd med verneformålet, som f.eks. opp*lysningsfilmer om verneområdet få løyve. Reklamefilmer, spillefilm*er *o.l. skal legges til steder utenfor verneområdene. Det kan være aktuelt å gi dispensasjon ved dekking av nyheter som anses som regionalt/nasjonalt viktig.*

j) *Søknad om persontransport med begrunnelse i bevegelseshemning skal vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Det vil stilles krav til legeerklæring, og ellers legges v*ekt på hvilken tilknytning

den enkelte har til området og om det er mulig å kombinere transporten med andre nødvendige kjøreoppdrag.

k) Lavtflyging (grense på ca 150 m) og landing med fly og helikopter er forbudt. Landing og lavtflyging av turister i landskapsvernområdet er forbudt, og dispensasjon for dette vil ikke bli gitt.

l) Det vil i utgangspunktet ikke bli åpnet for motorferdsel i forbindelse med jakt eller fiske, eller transport av personer og utstyr i forbindelse med slik utøvelse.

m) Øvelseskjøring i forbindelse med politi-, ambulanse- og redningstjeneste, forvaltnings- og tilsyns-oppgaver, samt militær virksomhet er ikke tillatt i følge verneforskriften. Slike øvelser skal i størst mulig grad legges til andre områder. I tilfelle slike øvelser anses nødvendig skal de skje i regi av Politimesteren og i samarbeid med de lokale hjelpekorps. Slike øvelser kan bare skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndighetene. Annen fo*rm f*or øvelseskjøring vil ikke bli tillatt.

n) Det vil være vanskeligere å få tillatelse til motorferdsel i spesiell vernesone og sone uten tilrettelegging og inngrep enn i brukssone.

Bruk av motorbåt på store innsjøer, som Gjevilvatnet og Gråsjøen, kan skje med hjemmel i Lov om motorferdsel § 4. Kommunen kan begrense denne ferdselen i medhold av lov om motorferdsel § 4. På Gjevilvatnet er det etablert en båtrute som frakter turister inn til Vassendsetra. En etablering av fast båtrute på Gråsjøen vil føre til økt press på de mest sentrale og sårbare delene av Trollheimen. Surnadal kommune har innført begrensning på båtstørrelse og motorstørrelse (20 hk) for motorbåt på Gråsjøen. Dette anser forvaltningsmyndigheten for Trollheimen som svært positi*vt. Miljøverndep*artementet kan for særlig verdifulle natur- og friluftsområder ved forskrift forby eller gi nærmere bestemmelser for motorferdsel som ikke er tillatt etter § 4 første ledd.

Det er en klar sammenheng mellom standarden på hyttene og behovet for transport. Dette gjelder ikke minst for turisthyttene, som bør holde en enkel standard, slik at behovet for motor*ferdsel reduse*res til et minimum.

Motorferdsel på eksisterende veier i verneområdene behandles i kapittel 9.3.18.

Retningslinjer:
- *Holde motorferdselen innenfor landskapsvernområdet på et minimum.*
- *Persontransport er ikke tillatt.*

Tiltak:
- *Ta initiativ til at motorferdselen i Trollheimen LVO blir samordnet og om mulig redusert.*
- *Ta initiativ til å få inn i verneforskriften en grense for lavtflyging på minst 600 m (2000 fot). Ønsket grense er 1000 m.*
- *Informere kommunene om prosedyre ved behandling av søknader om bruk av motorkjøretøy.*

9.3.18. Veier

De fleste veiene i Trollheimen LVO er bygd som anleggsveier i forbindelse med kraftutbyggingen. Veibyggingen har ført til økt motorferdsel, hyttebygging og masseuttak i veiens dekningsområde. Veiutløsningen har dessuten gitt bedre lønnsomhet i skogbrukets marginale områder og dermed ført til økt avvirkning.

Anleggsveiene er ikke åpne for allmennheten. Brukerne av disse veiene må ha tillatelse fra grunneier eller veinemnd. Innenfor verneområdet er det i tillegg nødvendig med tillatelse i henhold til verneforskriften.

Bygging av veier er et betydelig inngrep i naturen, og er forbudt innenfor landskapsvernområdet. Vernebestemmelsene er imidlertid ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende veier. Vedlikeholdsarbeidene skal derimot ikke medføre en utbedring som øker veistandarden slik at bruken av veien og dermed presset på verneområdet øker.

Masse fra veiskjæringer til vedlikehold av vei eller annet skal kun skje etter særlig tillatelse fra forvaltningsmyndighetene. Gis det slik dispensasjon må man være oppmerksom på faren for å gjøre veien til et enda større sår i landskapet.

Verneforskriften åpner for at det kan gis dispensasjon til framføring av jordbruksvei dersom dette kan skje uten at det er i stid med verneformålet. Gis det slik dispensasjon til bygging av jordbruksvei må det stilles krav om lav standard på veien og bom for å redusere unødig ferdsel.

Retningslinjer:
- *Ved vedlikehold av eksisterende veier skal veistandarden ikke heves slik at bruken av veien og dermed presset på verneområdet øker.*
- *Masse til vedlikehold kan bare tas når egen dispensasjon til dette er gitt..*
- *Ved eventuell bygging av ny vei i knyttet til jord- eller skogbruk skal det stilles krav om veikvalitet og bom for å unngå unødig ferdsel.*

Tiltak:

Heldalsveien
Kjøring på Heldalsveien er tillatt (når veien er brøytet) i medhold av verneforskriften punkt IV 5.2 c).

Seterveien i Jøldalen/Svartådalen
Seterveien i Jøldalen / Svartådalen (heretter kalt Jøldalsveien) går fra Grindal inn til Jøldalen / Svartådalen. Strekningen er på ca. 25 km.

I tiden før 1979/80 var veien bygd som skogsbilvei inn til Åssetra, ca 13 km fra Grindal. I forbindelse med Orkla / Grana-utbyggingen forlenget Kraftverkene i Orkla (KVO) veien med 2 km, inn til P-plassen på Kleva. Kraftverket bygde også stikkveier til inntaket ved Hela (ca. 4 km), Fjellbekken (300 meter) og Jøla (1,5 km).

Fra P-plassen på Kleva og inn til Svartåa ved Reitåssetra går det i dag en traktorvei (ca. 10 km) som også er kjørbar med jeep. Fra Reitåssetra og inn til Søstuggusetra og Bruholtsetra går det et dårlig traktorslep (1,5 km).

Stikkveien opp til Åssetra er stengt med bom. Anleggsveien ned til Jøla er stengt med kjetting. Stikkveiene til Hela og Fjellbekken er åpen. Ved P-plassen på Kleva er det oppsatt låst grind, informasjonstavle og et «Motorferdsel forbudt»-skilt ved seterveien som går innover mot Jøldalen/ Svartådalen.

Jøldalen Veglag har som formål å bygge og vedlikeholde veier til setre og hytter i området fra Grindal til Jøldalen/Svartådalen. Det er veglaget som administrerer bomveien. I 1981 planla veglaget å bygge en traktorvei inn til Svartådalen. Disse planene kom for dagen kort tid etter at verneplanen for Trollheimen ble lagt frem (juni 1980), og veien ville gå ca 13 km innover i det foreslåtte landskapsvernområdet.

I forbindelse med dette veiprosjektet gjorde veglaget det klart i brev av 9. mars 1982 til Miljøverndepartementet at dette var en vei som skulle bli stengt for motorisert ferdsel. Unntak var for transport med traktor til grunneiere og rettighetshavere sine setre og hytter. Veien skulle ikke forlenges eller settes i stand for biltrafikk, og bruken skulle heller ikke endres i forhold til hva som tidligere var tillatt av kjøring i området. Det ble også vist til at Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag ville gjelde for ferdselen i området.

Retningslinjer:

- *Jøldalsveien skal ikke åpnes for annen motorisert ferdsel enn den transport som rettighetshaverne har tillatelse til med traktor. Med traktor forstås ordinær landbrukstraktor med lastekapasitet på min. 1000 kg. ATV registrert som traktor, 4-hjuls motorsykler, terrengbiler og beltekjøretøy regnes ikke som traktor i denne sammenheng.*
- *Veien skal ikke forlenges eller settes i stand for biltrafikk og bruken skal ikke endres.*

Tiltak:

- *Utarbeide notat om praktisering av motorferdsel i Trollheimen som informasjon til kommuner og andre aktuelle parter.*

Anleggsveien til Tovatna

Anleggsveien går fra Storli gård innover til demningen ved nordenden av Tovatna, i Oppdal og Surnadal kommuner. Veien er ca. 10 km lang med en stikkvei på ca. 600 meter bort til et luke- og betjeningshus på sørsiden av Tovatna. Ca. 6,5 km av anleggsveien ligger innenfor Trollheimen landskapsvernområde.

Anleggsveien ligger på eiendommene til Harald Storli (gnr 155, bnr 1) og Erik Kårvatn (gnr 140, bnr 1 og 2), og er bygd av Driva Kraftverk (DK) i forbindelse med Driva-utbyggingen i 1973. Trønder Energi forestår driften av alle anlegg ved DK.

Det ble bygd et luke- og betjeningshus ved inntaket på sørsiden av Tovatna i 1989. I tillegg ligger det fire hytter med naust ved vannet. De tilhører Harald Storli, familiene Johns og Tanum, Tore Storli m.fl. og Erik Kårvatn. Sistnevnte har sin hytte liggende ved demningen i nordenden av Tovatna, og er grunneier for den strekningen som ligger i Surnadal kommune. For den øvrige veitraseen er det Harald Storli som er grunneier.

Anleggsveien er stengt for allmenn motorferdsel. Dette er kunngjort med et skilt på grinda ved Storli gård og en stengt bom på brua over Lona.

Trønder Energi og grunneierne Harald Storli og Erik Kårvatn har en gjensidig avtale om bruksrett til veien. For kraftselskapet gjelder dette for ferdsel i forbindelse med anlegg og drift av reguleringsanleggene, innbefattet damanlegget mot Todalen. Etter hva en kjenner til er ikke grunneiernes bruksrett nærmere definert, men etter forvaltningsmyndighetenes fortolkning må denne begrense seg til motorferdsel i forbindelse med næringsvirksomhet, tilsyn og utnytting av eiendommene. Dispensasjonen vil gjelde for den nærmeste familie, og personer som har avtaler med eller oppdrag for grunneier i tilknytning til næringsutøvelse.

Ingen av de bruksberettigede har hjemmel til å gi tillatelse til andre personer eller for transportoppdrag som ikke hører inn under deres egen bruksrett. Er en i tvil om et aktuelt kjøreoppdrag kommer inn under bruksretten, og er i samsvar med gitte dispensasjoner, bør dette tas opp mellom den bruksberettigede og forvaltningsmyndighet før kjøringen finner sted. I og med at motorferdselen på anleggsveien i utgangspunktet er begrenset til nødvendig næring- og nyttekjøring for tre bruksberettigede, finner forvaltningsmyndighetene det naturlig å ikke åpne for motorferdsel i medhold av verneforskriftene for andre enn de

som etter innbyrdes avtale har bruksrett på veien. Utenforstående kan derfor ikke påregne at dispensasjon vil bli gitt.

I de enkelte dispensasjonene er det nærmere presisert hvem som har tillatelse til å benytte motorkjøretøy på anleggsveien. Dispensasjon skal bringes med for kontroll.

Retningslinjer:
- *Anleggsveien er stengt for allmenn motorferdsel.*
- *Det vil ikke bli åpnet for motorferdsel i medhold av verneforskriftene for andre enn de som etter innbyrdes avtale har bruksrett på veien.*
- *Ingen med bruksrettighet har hjemmel til å gi tillatelse til andre personer eller for andre transportoppdrag enn det som hører inn under egen bruksrett.*

Tiltak:

Vindøldalsveien
I Vindøldalen er det bilvei fra Skarvkleiva til snuplass ved Kløftsetrene, en strekning på ca 16 km, hvor ca 4 km ligger innenfor landskapsvernområdet. Veien ble opparbeidet før Trollheimen ble vernet. Det er satt opp informasjonstavler ved Pebua og Breiskarbekken. I tillegg er det muligheter for oppslag på bomhuset ved Skarvkleiva.

Veien i Vindøldalen er delt i tre ulike bruksordninger:

Vindøldalsveien som går mellom Skarvkleiva og Pebua er en ca 9 km lang veistrekning som er regulert med veiavgift. Veistrekningen er brøytet om vinteren og ligger utenfor verneområdet.

Indre Vindøldalsveien mellom Pebua og Breiskarbekken er en ca 5 km lang veistrekning hvor ferdselen er regulert ved hjelp av en låst bom ved Pebua. Ca 2 km av veistrekningen (Stølseterbekken-Breiskarbekken) ligger innenfor verneområdet. Det er et nøkkelsystem med totalt 350 nøkler til bommen. Veien holdes ikke åpen om vinteren.

Fra Breiskarbekken og inn til Kløftsetrene er det bygd privat skogsbilvei (Kløftseterveien) på ca 1,7 km. Denne veien ble forlenget i ca 1,8 km som traktorvei opp til Vassdalsvatnet (708 m.o.h.) før vernevedtaket.

Grensen for landskapsvernområdet krysser Indre Vindøldalsveien ved Stølseterbekken, dvs. ca 3 km innenfor bommen ved Pebua.

Etter vernevedtaket ble det av berørte grunneiere og rettighetshavere stilt spørsmål om hvordan verneforskriften ville regulere motorferdselen innenfor verneområdet, spesielt på eksisterende veier. Saken ble tatt opp til diskusjon i Samarbeidsutvalget for Trollheimen, og etter befaring i Vindøldalen den 29. juni 1988 vedtok utvalget enstemmig å tilrå *«at ferdsel med motorkjøretøy kunne foregå uten spesiell tillatelse inntil brua over Breiskarbekken i Vindøldalen på sommerføre, og så langt vegen blir brøytet på vinterføre.»*

Vedtaket omfattet berørte grunneiere og rettighetshavere innenfor landskapsvernområdet (Stølseterbekken/eiendomsgrense mellom 17/3 og 17/4), og ble fattet på bakgrunn av at motorferdselen i området

var regulert ved at veien var stengt med låst bom ved Pebua. Forvaltningsmyndighetene så det derfor lite hensiktsmessig å innføre et nytt bomsystem for veistrekningen innenfor landskapsvernområde. Forutsetningen var imidlertid at eksisterende nøkkelsystem for Indre Vindøldalsveien fungerte slik at motorferdselen ikke var i strid med verneformålet.

Det er styret for Indre Vindøldalsveien som bestemmer hvordan trafikken skal reguleres mellom bommen ved Pebua og landskapsvernområdet (Stølseterbekken). Med dagens forvaltningspraksis, dvs. at det er åpnet for kjøring inn til Breiskarbekken uten spesiell tillatelse, vil veistyrets håndteringen av nøkkelsystem/bomordning ved Pebua også få betydning for motorferdselen innenfor verneområdet.

Ved en eventuell økning i antall nøkler eller annen endring av eksisterende bomordning med den følge at belastningen på verneområdet øker, vil dette medføre at fylkesmannen må ta forvaltningspraksisen opp til ny vurdering. Forvaltningsmyndighetene må derfor bli orientert hvis det er aktuelt å endre på de ordningene som var lagt til grunn for samarbeidsutvalgets tilråding og dagens praksis.

Kjøring etter Kløftseterveien kan bare skje etter tillatelse fra Fylkesmannen i medhold av verneforskriften og etter avtale med grunneierne. Det er ikke aktuelt å åpne for motorferdsel etter traktorveien opp til Vassdalsvatnet. Det er dessuten lite aktuelt med dispensasjoner for tiltak innenfor verneområdet som vil medføre økt motorferdsel. Det gjelder f.eks. opparbeidelse av ny eller større P-plass, tilrettelegging for turistbusser, campingvogner eller liknende.

På grunn av at veien innover Vindøldalen er lagt langs Vindøla har det enkelte år oppstått problemer som følge av vanngraving og flom. Det har derfor vært fremmet forespørsel om elveforbygging og endring av elveløp for å hindre at elva gjør skade på veien. Problemstillingen har også vært vurdert av Samarbeidsutvalget for Trollheimen, som i utgangspunktet var skeptisk til tiltak i elva fordi dette av erfaring ofte fører til endringer i strømforhold, graving o.l nedover i vassdraget. Av den grunn må tiltak vurderes i hvert enkelt tilfelle og på bakgrunn av søknad fra veistyret.

Vedlikehold av veien kan skje i medhold av verneforskriften punkt IV 1.2 a). Det kan derimot ikke tas ut grus fra elva, lages elveforbygning eller endre elveløpet (kanalisering) uten at det på forhånd er gitt tillatelse fra forvaltningsmyndighetene.

Retningslinjer:

- *Kjøring etter Kløftseterveien kan bare skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndighetene i medhold av verneforskriften og etter avtale med grunneierne.*
- *Det er ikke aktuelt å åpne for motorferdsel etter traktorveien opp til Vassdalsvatnet.*
- *Vedlikehold av veien kan skje i medhold av verneforskriften punkt IV 1.2 a). Grusuttak fra elva, elveforbygning eller endring av elveløp kan ikke skje uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene.*

Tiltak:

- *Fortløpende vurdere eksisterende bomordning ved Pebua / Breiskarbekken, for å kunne regulere ferdselen inn i verneområdet.*

9.4. Forvaltning og oppsyn

I verneforskriften for Trollheimen LVO heter det om forvaltning:

Forvaltninga av reglane for området vert lagt til Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, kvar innanfor sitt fylke.

Det skal nemnast opp eit samarbeidsutval for området med ein representant for kvar av kommunane og dei to fylkeskommunane.

Departementet fastset kven som skal ha sekretariatet for samarbeidsutvalet.

Samarbeidsutvalet skal haldast underretta om forvaltninga i verneområdet, og har uttalerett i større, prinsippielle eller vanskelege saker. Det kan be om at det blir utarbeidd skjøtselsplan for området, og skal generelt følgja opp utviklinga og sjå til at den er i samsvar med verneformålet.

Forvaltningsstyresmakta kan i saker etter punkt 5.3 a) og e) delegere til dei som har det daglege oppsynet å ta avgjerd etter nærare retningsliner.

I forbindelse med opprettelsen av Trollheimen landskapsvernområde og Svartåmoen naturreservat ved kgl. res. av 11.12.87 fikk Fylkesmennene i oppdrag fra Miljøverndepartementet å etablere en heltidsstilling med ansvar for oppsyn med Trollheimen LVO. Stillingen skulle ha kontorsted i Rindal. Stillingen fikk etter hvert tillagt sekretærfunksjon for Samarbeidsutvalget for Trollheimen, og ansvar for all nødvendig saksbehandling i forbindelse med forvaltning av verneområdene.

Oppsynsstillingen ble i 1998 erstattet av en stilling i Statens naturoppsyn (SNO) - Trollheimen.
Lars Olav Lund fungerte i ti år som oppsynsmann i Trollheimen og besitter nå oppsynsstillingen i SNO. SNO dekker ikke forvaltningsoppgaver knyttet til saksbehandling og sekretærfunksjon for samarbeidsutvalget. I årene framover vil det derfor være behov for en 40 % saksbehandlerstilling knyttet til Trollheimen.

9.4.1. Samarbeidsutvalget for Trollheimen

Samarbeidsutvalget for Trollheimen ble oppnevnt i 1988, og har siden den gang vært et aktivt rådgivende utvalg. Det har i løpet av denne perioden hatt omlag 25 møtedager og behandlet i underkant av 100 saker. Fylkesmennene har fulgt samarbeidsutvalgets anbefalinger i alle saker de har hatt til uttale.

De fleste deler av Trollheimen LVO har vært besøkt under befaringer med samarbeidsutvalget, og når det har vært mulig har møtene blitt lagt til lokaler tett ved eller innenfor landskapsvernområdet (Trollheimshytta / Jøldalshytta / Kårvatn).

Samarbeidsutvalget har vært med på å utforme dagens retningslinjer for bl.a. motorferdsel, bygg, skogbruk m.m. Disse har deretter vært lagt til grunn ved den daglige saksbehandlingen og ved utarbeidelsen av forvaltningsplanen.

I vedlegg F finnes oversikt over utvalgsmedlemmene fra 1988 til 2007.

Samarbeidsutvalget fra perioden 1996-1999 på befaring ved Kårvatn. Foto: Lars Olav Lund

Kommunenes og fylkeskommunenes representanter i samarbeidsutvalget har gjennom årene vært engasjerte personer, mange med en viss tilknytting til Trollheimen. Utvalgets medlemmer har vært valgt for en periode på fire år. Enkelte representanter har sittet i flere perioder, noe som har vært verdifullt for kontinuiteten i utvalget.

Retningslinjer:
- *Sikre økt lokal medvirkning i forvaltningen av Trollheimen landskapsvernområde.*

Tiltak:
- *Sikre det økonomiske grunnlaget for at samarbeidsutvalget kan gjennomføre 2 to-dagers møter i året.*

9.4.2. Statens naturoppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) ble opprettet 25. oktober 1996 med hjemmel i Lov om statlig naturoppsyn av 21. juni samme år.

Lov om statlig naturoppsyn er en «paraply-lov» som regulerer oppsynsarbeid knyttet til følgende særlover:

- naturvernloven
- lakse- og innlandsfiskeloven
- viltloven
- motorferdselloven
- friluftsloven
- kulturminneloven
- forurensingsloven (deler)

SNO skal nasjonalt utvikle et mer helhetlig naturoppsyn gjennom samordning, koordinering og styrking av det totale naturoppsyn i Norge. En viktig utfordring for oppsynet er å skape forståelse og respekt for regelverket som finnes på dette området, særlig for å forebygge miljøkriminalitet.

Hovedoppgavene til SNO er:

- å ivareta nasjonale miljøoppgaver
- kontroll i forhold til lover, forskrifter og annet regelverk
- å forebygge miljøkriminalitet
- veiledning og informasjon
- praktiske oppgaver knyttet til skjøtsel
- registrering og dokumentasjon
- opplærings- og kompetansetiltak

SNO legger stor vekt på å etablere godt samarbeid med ulike aktører innen naturoppsyn. Samordning med politiet er viktig ved en del kontrolloppgaver. Andre samarbeidspartnere er kommuner, fjellstyrer, bygdeallmenninger, samt lokalt innleid oppsynspersonell.

SNO har etterhvert også overtatt ansvar for bestandsregistrering og skadedokumentasjon knyttet til store rovdyr.

10. Litteraturliste

Den Norske Turistforening: Merkeinstruks. Retningslinjer for tilrettelegging og merking av turruter i fjellet. Oslo 1993.

Den Norske Turistforening: Avfall i fjellet. Oslo 1995.

Direktoratet for naturforvaltning: Norsk sti- og løypeplan. Høringsutgave 1990.

Direktoratet for naturforvaltning: Ute-informasjon i naturvern-, frilufts- og kulturminneområder. DN - håndbok nr. 2 - 1991.

Direktoratet for naturforvaltning: Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv.
DN - håndbok nr. 3 - 1993.

Direktoratet for naturforvaltning: Vern og forvaltning av naturvernområder.
DN - håndbok nr. 7 - 1994.

Direktoratet for naturforvaltning: Forsøksprosjekt naturveiledning.
DN - notat nr. 6 - 1994.

Direktoratet for naturforvaltning: Mål og retningslinjer for stier og løyper i fjellet.
DN - notat nr. 10 -1994.

Direktoratet for naturforvaltning: Biologisk mangfold - medansvar, vern og aktiv forvaltning.
DN - notat nr. 10 - 1995.

Direktoratet for naturforvaltning: Naturvernområder i Norge 1911-1994.
DN - rapport nr. 3 1995.

Direktoratet for naturforvaltning: Inngrepsfrie naturområder i Norge.
DN - rapport nr. 6 -1995.

Direktoratet for naturforvaltning: Forvaltning av Nasjonalparker.
DN - rapport nr. 3 - 1996.

Direktoratet for naturforvaltning: Plan for tiltak i verneområde 1997 - 2003.
DN - rapport nr. 4 - 1996.

Direktoratet for naturforvaltning: Plan for tiltak i nasjonalparker 1997 - 2001.
DN - rapport nr. 6 - 1996.

Direktoratet for naturforvaltning: Naturforvaltning i kommunene - en oppslagsbok.
DN - håndbok nr. 12 - 1997.

Direktoratet for naturforvaltning: Områdevern og forvaltning.
DN - håndbok nr. 17 - 2001.

Finset, Wiggo: Tamreindrift og ekspropriasjon til beiterett i Trollheimen. Hovedoppgave, Norges Landbrukshøgskole.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal: Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Møre og Romsdal. Rapport nr. 15 - 1995.

Fylkesmannen i Oppland: iNARDO informasjonssystem / nasjonalparksenter for Rondane og Dovrefjell. Rapport nr. 1 - 1999.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane: Forvaltningsplan for Jostedalsbreen nasjonalpark (framlegg). Rapport nr. 6 - 1992.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane: Forvaltningsplan for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landsk apsvernområde. Rapport nr. 4 - 1998.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane: Skjøtsel i heimre Utladalen. Rapport nr. 5 - 1998.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag: Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Sør-Trøndelag. Rapport nr. 5 - 1996.

Norsk Institutt for skogforskning: Intensive skogovervåkingsflater - Resultater fra 1998. Rapport fra skogforskningen 5 / 99.

Trollheimsutvalet: Verneplan for Trollheimen. Orkanger 1980.

Statens forurensningstilsyn: Overvåking av langtransportert forurensninger 1998;
Sammendragsrapport. SFT-rapport 770/99.

11. Vedlegg

A: Verneforskrift for Trollheimen landskapsvernområde

B: Verneforskrift for Svartåmoen naturreservat

C: Verneforskrift for Svartåmoen naturreservat

D: Verneforskrift for Minilldalsmyrene naturreservat

E: Verneforskrift for Innerdalen landskapsvernområde

F: Samarbeidsutvalgene for Trollheimen LVO i Perioden 1988 - 2007

G: Adresse- og telefonliste

H: Kart

Vedlegg A:

FORSKRIFT OM VERN AV TROLLHEIMEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I RINDAL, SURNADAL OG, SUNNDAL KOMMUNAR I MØRE OG ROMSDAL OG OPPDAL, RENNEBU OG MELDAL KOMMUNAR I SØR-TRØNDELAG

I

I medhald av Lov om naturvern av 19. juni 1970 nr 63, §§ 5, 6, 13, 21 og 23, er eit område i Trollheimen i Rindal, Surnadal og Sunndal kommunar i Møre og Romsdal fylke og i Oppdal, Rennebu og Meldal kommunar i Sør-Trøndelag fylke lagt ut til landskapsvernområde ved kgl. res. av 11.12.87. under namnet Trollheimen landskapsvernområde.

II
GRENSER

Det verna området omfattar heile eller delar av følgjande gnr./bnr.:

Rindal kommune: 1/1; 1/2; 1/3; 1/4; 1/5; 1/6; 1/7; 4/13; 4/14; 4/15; 4/16; 4/l.Haltli; 6/1; 6/2; 6/3; 6/2l; 7/1; 7/2; 7/3; 7/6; 7/8; 7/17; 8/1; 12/1; 12/14; 12/15; 67/1; 67/2; 67/4; 67/14; 71/6; 72/1; 72/3.

Surnadal kommune: 5/1; 5/2; 5/3; 5/4; 5/5; 16/1; 16/2; 16/3; 16/4,8,16,17,33; 16/5; 16/6; 16/7; 16/9; 16/11; 16/12; 16/13; 16/14; 16/18; 16/19; 16/20,27; 16/2l; 16/22,26,29; 16/23; 16/25; 16/28; 16/30; 16/31; 16/32; 16/38,43; 16/39; 16/41; 16/44,45; 16/46; 16/47; 16/48; 16/51; 16/52; 16/53; 16/54; 16/56; 16/57; 16/P.S. Moen (skog); 17/3; 17/4; 17/5,12,25; 17/10; 17/11; 17/13; 17/14; 17/15; 17/24; 17/28; 17/43; 17/54; 17/55; 17/61; 17/69; 17/70; 17/72; 43/1; 43/3,16,35; 43/7,8; 43/9,10; 43/11,24,28,29; 43/12,36; 43/13; 43/17; 43/18; 43/19; 43/22,23; 43/27; 43/31; 43/32; 43/33; 43/34; 43/40; 43/42; 47/7; 47/8; 47/14; 47/19; 47/29; 137/1; 137/2; 137/3; 137/4; 138/1; 138/3; 139/1; 139/2; 139/3; 139/4; 139/5; 139/8; 140/1; 141/1; 142/1.

Sunndal kommune: 6/1; 21/1; 21/2; 22/1; 22/2; 25/1; 25/2; 25/3; 25/4; 26/1; 26/2; 28/1; 29/1; 29/2; 29/4; 30/l; 32/l; 32/2; 32/8; 33/l ; 33/2; 34/l; 37/l ; 37/2; 37/8; 37/l5; 47/5; 47/l2;
47/14; 51/31; 103/1; 103/3; 103/4; 104/1; 104/3,6; 104/7.

Oppdal kommune: 140/1; 141/1; 141/2; 142/1; 143/1; 144/1; 144/2; 145/1; 145/6; 145/7; 146/1; 147/1; 148/1; 148/2; 148/3,4; 149/1,2; 150/1; 150/2; 150/3; 150/8; 151/1; 151/2; 151/3; 151/4; 152/1; 152/3; 153/1; 153/2,4; 153/3; 154/1; 154/2; 155/1; 155/5; 156/1; 156/2; 156/3; 157/1; 158/1,3; 158/2; 159/1,2,3; 160/1,4; 160/2,5; 162/1; 163/1; 164/1; 165/1; 166/1; 166/4; 166/5; 166/6; 167/1; 179/9; 183/1; 187/1; 188/1; 189/1; 191/1; 191/9; 193/1; 193/8,10; 195/2; 197/1; 199/1; 202/1; 203/1,2; 204/1; 204/6; 205/2,4; 206/1,2; 207/1; 209/1; 210/1; 211/1 211/2; 212/3 ; 212/6; 219/1; 220/1; 220/2,3; 221/1; 223/1; 225/1; 226/1; 229/1; 230/1; 231/4; 232/1; 236/1; 237/1; 237/3; 242/1; 244/2; 245/1; 246/1; 247/1; 248/1; 249/1; 251/1; 252/8; 253/1,2; 257/6; 259/1; 259/3; 262/1; 262/3; 263/1; 263/5; 265/1; 265/4; 297/1; 334/1,3; 334/2; 334/4; 356/1; Teig 820.

Rennebu kommune: 4/1; 4/2; 5/6; 10/1 10/12; 10/13; 10/14; 10/15; 10/16; 10/17; 10/18; 10/19; 10/20; 10/21; 10/22; 10/23; 10/24; 10/25; 10/26; 10/27; 10/28; 10/29; 10/30; 13/11; 14/1; 15/3; 15/4; 15/9;

15/10; 15/14; 21/1; 21/5; 21/47; 21/48; 21/49; 21/50; 21/51; 21/54; 21/57; 32/1; 32/12; 37/1; 38/1; 38/4; 38/5; 38/26; 128/1; 128/3; 128/16; 128/20; 137/2; 137/6; 137/7; 137/8 ; 139/2; 140/1; 140/2; 140/3; 141/1; 141/7; 141/8; 142/1; 143/1; 143/3; 143/9; 143/10; 144/1; 144/3; 146/2; 146/7; 146/8; 146/9; 147/1; 147/3,4,7; 147/8; 148/1; 148/8; 149/1; 149/19; 150/5; 150/9; 150/11; 150/21; 150/38; 151/1; 151/2,4; 151/3; 151/6; 151/19; 151/20; 151/21; 151/22; 152/5; 152/7; 156/1; 156/2; 156/3; 156/4; 157/1; 158/1; 158/2; 158/5; 159/1; 159/5; 163/1; 167/1; 168/1; 168/2.

Meldal kommune: 110/6; 111/1; 113/1,3; 113/5; 113/23; 114/1; 115/1; 115/2; 115/3; 115/31; 115/32; 115/33; 115/38; 115/39; 115/40; 115/44; 115/46; 115/47; 115/48,49; 115/50; 116/2; 116/5; 117/6; 118/1; 118/2; 118/4; 118/6,7,8; 119/1; 127/6; 132/3; 133/2; 139/6; 140/4; 143/11;
Langholtmarka umatr.

Det verna arealet er omlag 1165 km2.

Grensene for landskapsvernområdet er teikna inn på kart i målestokk 1:50 000. Kartet og vernereglane blir oppbevarte i dei berørte kommunane, hjå Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Møre og Romsdal og oppsynet, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

Dei nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal merkast opp i marka etter nærare tilvisning frå forvaltningsstyresmakta.

Knekkpunkt bør koordinatfestast.

III

FØREMÅLET

Føremålet med vern av Trollheimen landskapsvernområde er å ta vare på eit særmerket og vakkert fjellområde med skog og seterdalar og eit rikt plante- og dyreliv.

IV

VERNEREGLAR

1. Landskapet

1.1 Alle inngrep som vesentleg kan endra karakteren til landskapet er forbodne. Dette gjeld til dømes:

a) Oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, framføring av luftleidningar, jordkablar og kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, lausbryting og fjerning av stein, mineral eller fossilar, bergverksdrift, vassdragsregulering og sprøyting med kjemiske midlar mot lauvtreoppslag. Opplistinga er ikkje fullstendig.

b) Oppdyrking eller endring i samansetnaden av treslag ved skogkultur.

c) Snauhogst dersom kvar hogstflate er større enn 5 daa. Ny skog skal kome naturleg, men furu kan likevel plantast.

d) Felling av særmerkte og dekorative tre, gaddar og daue tre ellers som er med på å prega landskapet.

1.2 Reglane i 1.1 er ikkje til hinder for:

a) Vedlikehald av bygningar, vegar og anlegg. også slike som trengst til drifta av kraftverk.

b) Oppattnying av bygningar som er gått tapt ved brann eller naturskade. Bygningsrådet skal i slike høve gje forvaltningsstyresmakta melding om søknad om byggeløyve. Forvaltningsstyresmakta kan setja vilkår for utforminga av bygningane.

c) Utbygging av Småvoll kraftverk utan regulering av Kråkvatnet (Småvol1 alt. B, jf. St.meld. nr 53 1986-87).

1.3 Unntak etter søknad.

Når verksemda kan skje utan at det strir mot føremålet med vernet, kan forvaltningsstyresmakta på nærare vilkår gje 1øyve til:

a) Nydyrking og oppføring av nye seteranlegg og framføring av jordbruksveg, kraftline og teleline/telekabel der det er naudsynt.

b) Snauhogst av flater større enn 5 daa, bygging av vegar for skogsdrift og andre tiltak i samband med skogbruksverksemd når dette er naudsynt og det kan skje utan vesentlege terrenginngrep.

c) Oppføring av bygningar, gjerde og andre anlegg i samband med reindrift.

d) Bygging og fornying av turisthytter og anlegg for friluftslivet.

e) Opparbeiding av nye turistleier og 1øyper.

2. Plantelivet

Planter og plantesamfunn over skoggrensa som er sjeldne i den norske fjellheimen er freda mot all slag skade og øydelegging som ikkje følgjer av landbruk, reindrift eller vanleg aktsam ferdsel.
Nye viltveksande planteartar må ikkje innførast.

3. Dyrelivet

3.1 Dyrelivet i landskapsvernområdet vert regulert av viltlova og lov om laksefiske og innlandsfiske, med forskrifter. Jakt og fiske kan drivast i samsvar med dei lover og reglar som til ei kvar tid gjeld.

4. Militær operativ verksemd og andre offentlege tiltak

Vernereglane er ikkje til hinder for gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsverksemd.

5. Motorisert ferdsel

5.1 Motorisert ferdsel er forbode, likeeins lågtflyging og landing med fly eller helikopter.

5.2 Unnateke frå reglane i 5.1 er:

a) Motorferdsel i samband med militær operativ verksemd.

b) Motorferdsel i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsverksemd.

c) Køyring på Heldals- og Jøldalsvegane inn til Heldalen og parkeringsplassen på Jølhaugen (Kleva).

d) Bruk av snøscooter, merka med skilt utstedt av reindriftsagronomen i SørTrøndelag/Hedmark, på vinterføre for utøving av reindrift.

5.3 Forvaltningsstyresmakta kan gje løyve til:

a) Transport som trengs i samband med jordbruk og beitebruk, td. frakting av fôr, gjødsel, ved eller hogstvirke, og til framkjøring av felt storvilt.

b) Transport på berr mark for frakting av material av oppføring og vedlikehald av anlegg som er naudsynte i reindriftsnæringa.

c) Transport av varer til turisthyttene og naudsynt transport i samband med bygging og fornying av turisthytter og anlegg for friluftslivet.

d) Transport som trengst ved tilsyn av kraftanlegg.

e) Frakting av materialer og tyngre utstyr (båtar e.a) til fritidshus, buer og naust.

f) Motorferdsel når andre særlege grunnar ligg føre. Før eit 1øyve i tilfelle vert gjeve, skal trongen haldast opp mot moglege skadar og ulemper og vurderast i høve til eit mål om å redusere motorferdsla til eit minimum.

6. Unntak i særskilde høve

Forvaltningsstyresmakta kan gjera unntak frå vernereglane for vitskaplege undersøkingar og arbeid av vesentleg verdi for samfunnet og i spesielle tilfelle når det ikkje strir mot føremålet med vernet.

7. Skjøtsel

Forvaltningsstyresmakta, eller den forvaltningsstyresmakta avgjer, kan gjennomføra skjøtselstiltak for å fremja føremålet med vernet. Det kan utarbeidast skjøtselsplan som skal gje nærare retningsliner for gjennomføring av skjøtselstiltaka.

8. Forvaltning

Forvaltninga av reglane for området vert lagt til Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, kvar innanfor sitt fylke.

Det skal nemnast opp eit samarbeidsutval for området med ein representant for kvar av kommunane og dei to fylkeskommunane.

Departementet fastset kven som skal ha sekretariatet for samarbeidsutvalet.

Samarbeidsutvalet skal haldast underretta om forvaltninga i verneområdet, og har uttalerett i større, prinsipielle eller vanskelege saker. Det kan be om at det blir utarbeidd skjøtselsplan for området, og skal generelt følgja opp utviklinga og sjå til at den er i samsvar med verneføremålet.

Forvaltningsstyresmakta kan i saker etter punkt 5.3 a) og e) delegera til dei som har det daglege oppsynet å ta avgjerd etter nærare retningsliner.

V

IKRAFTTREDNING

Desse reglane trer i kraft straks.

Vedlegg B:

FORSKRIFT OM VERN AV SVARTÅMOEN NATURRESERVAT I RINDAL OG SURNADAL KOMMUNAR I MØRE OG ROMSDAL.

I

I medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr 63, §§ 8, 10, 21, 22 og 23 er eit område i Trollheimen i Rindal og Surnadal kommunar i Møre og Romsdal fylke freda som naturreservat ved kgl. res. av 11.12.87 under namnet Svartåmoen naturreservat.

II
GRENSER

Det freda området omfatter heile eller delar av følgjande gnr/bnr.: I Rindal: 1/1; l/2; 1/3.
I Surnadal: 16/1; 16/2; 16/7; 16/20,27.

Det freda arealel er omlag 4,5 km2.

Grensene for naturreservatet er teikna inn på kart i målestokk 1:50 000. Kartet og vernereglane blir oppbevarte i dei berørte kommunane, hjå Fylkesmannen i Møre og Romsdal, i Direktoratet for naturforvaltning og i miljøverndepartementet.

Dei nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal merkast opp i marka etter nærare tilvisning frå forvaltningsstyresmakta.

Knekkpunkt bør koordinatfestast.

III
FØREMÅLET

Føremålet med fredinga er å ta vare på eit urørt og urskogprega område med furu- og lauvskog av stor referansemessig og naturvitskapleg verdi og slik at det kan verne truga dyreartar og gi rike naturopplevingar.

IV
VERNEREGLAR

For reservatet gjeld følgjande reglar:

1. All vegetasjon, også daude busker og tre, er freda mot skade og øydelegging. Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå n reservatet og å gjere opp eld i reservatet. Nye planteartar må ikkje innførast.

2. For dyrelivet i reservatet og gjeld viltlova med forskrifter.

3. Det må ikkje seljast i verk tiltak som kan endre dei naturgjevne tilhøva, som til t.d. uttak, oppfylling, planering, og lagring av masse, oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, framføring av luftleidningar, jordkablar, kloakk- og vassleidningar, bygging av vegar, drenering

og anna form for tørrlegging, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forureiningstilførsler, attlegging av avfall, gjødsling eller bruk av kjemiske middel. Opplistinga er ikkje fullstendig.

4. Motorisert ferdsel er forbode, like eins lågtflyging og landing med fly eller helikopter.

V
UNNTAK

Reglane i pkt IV ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operaliv verksemd, og tiltak i ambulanse-, sikrings-, politi-, brann-, vern-, oppsyns-, skjøtsel-, og forvaltningsverksemd.

2. Tradisjonell beiting.

3. Vedlikehald av eksisterande og merkte turistleier.

4. Framkøyring av felt storvilt etter 1øyve av forvaltningsstyresmakta.

VI
UNNTAK I SÆRSKILDE HØVE

Forvaltningsstyresmakta kan gjere unntak frå vernereglane når føremålet med fredinga krev det, samt for vitskaplege granskingar, arbeid av vesentleg verdi for samfunnet og i spesielle høve, når det ikkje strir mot føremålet med fredinga.

VII
SKJØTSEL

Forvaltningsstyresmakta, eller den forvaltningsstyresmakta gjev fullmakt, kan gjennomføre skjøtseltiltak i samsvar med fredningsføremålet. Det kan utarbeidast skjøtselsplan som skal innehalde nærare retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltaka.

VIII
FORVALTNING

Forvaltninga av vernereglane vert lagt til Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

IX
IKRAFTTREDNING

Desse reglane trer i kraft straks.

Vedlegg C

Forskrift om freding av Svartåmoen som naturreservat, Surnadal kommune, Møre og Romsdal.

Fastsett ved kgl.res. 17. desember 1999 med heimel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8 og § 10 jf. § 21, § 22 og § 23. Fremja av Miljøverndepartementet.

I

I medhald av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 §§ 8 og 10 jf. §§ 21, 22 og 23 er eit barskogområde i Surnadal kommune i Møre og Romsdal fylke freda som naturreservat ved kgl.res. av 17. desember 1999 under namnet Svartåmoen naturreservat.

II

Det freda området vedkjem følgjande gnr./bnr.: 16/1, 16/2, 16/6, 16/7, 16/20, 16/27, 16/28, 16/30, 16/38, 16/43, 16/45 og 16/46.

Reservatet dekkjer eit totalareal på 8150 dekar. Grensene for reservatet går fram av kart i målestokk 1: 20000 datert Miljøverndepartementet desember 1999. Dei nøyaktige grensene for reservatet skal merkast av i marka. Knekkpunkta skal koordinatfestast. Kartet og fredingsforskrifta blir lagra i Surnadal kommune, hos fylkesmannen i Møre og Romsdal, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

III

Formålet med fredinga er å sikre eit skogområde med alt naturleg plante- og dyreliv. Av spesielle kvalitetar kan nemnast at området er eit lite rørt furuskogområde på grusavsetjingar som er typisk for regionen.

IV

For reservatet gjeld følgjande reglar:

1. Vegetasjon, medrekna daude buskar og tre, er freda mot skade og øydelegging. Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå reservatet. Nye planteartar må ikkje førast inn. Planting og såing av tre er ikkje tillate.
2. Dyrelivet, medrekna reirplassar og hiområde, er freda mot skade og øydelegging. Det er forbode å føre inn nye dyrearter.
3. Det må ikkje setjast i verk tiltak som kan endre naturmiljøet, som t.d. oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, parkering av campingvogner, brakker o.l., opplag av båtar, framføring av kloakkleidningar og luftleidningar, bygging av vegar, drenering og anna form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller tilførsel av konsentrert forureining, tømming av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske plantevern- eller skadedyrmiddel. Forsøpling er forbode. Opplistinga er ikkje fullstendig.
4. Motorisert ferdsel, på land og vatn er forbode, medrekna start og landing med luftfarty.
5. Idrettsarrangement, jaktprøver og annan organisert bruk av reservatet er forbode.
6. Bruk av sykkel, hest og kjerre og riding utanom eksisterande vegar er forbode.
7. Direktoratet for naturforvaltning kan av omsyn til fredingsformålet forby eller regulere ferdsel i heile eller delar av reservatet ved forskrift.

V

Reglane i kap. IV er ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak som gjeld ambulanse, politi, brannvern, redning, oppsyn, skjøtsel og forvaltning. Motorferdsel i samband med øving krev særskilt løyve.

2. Sanking av bær og matsopp.
3. Jakt.
4. Fiske.
5. Beiting på eit nivå som ikkje er til skade for fredingsformålet.
6. Vedlikehald av anlegg som er i bruk på fredingstidspunktet.

VI

Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gje løyve til:

1. Naudsynt motorferdsel i samband med tiltak under kap. V pkt. 3 og 6.
2. Merking, rydding og vedlikehald av eksisterande stiar, løyper og gamle ferdselsvegar. Vedlikehald av kulturminne.
3. Avverking av plantefelt og uttak av framande treslag.
4. Avgrensa bruk av reservatet i samband med undervisning.
5. Opplag av båtar.
6. Hogst av ved for bruk på Trollheimshytta.
7. Tiltak som fører til miljøvennlege tekniske forbetringar ved Trollheimshytta.
8. Uttak av ved til hytter og stølar innafor verneområdet.

VII

Forvaltningsstyresmakta, eller den forvaltningsstyresmakta gjev fullmakt, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremje fredingsformålet. Det kan lagast ein forvaltningsplan som kan innehalde nærare retningsliner for gjennomføring av skjøtsel.

VIII

Forvaltningsstyresmakta kan gjere unntak frå forskrifta når formålet for fredinga krev det, og dessutan for vitskaplege undersøkingar, arbeid som er særleg viktig for samfunnet og i spesielle tilfelle dersom det ikkje strir mot formålet med fredinga.

IX

Direktoratet for naturforvaltning fastset kven som skal ha forvaltningsmyndigheit etter denne forskrift.

X

Denne forskrifta trer i kraft straks.

Vedlegg D:

FORSKRIFT OM MINILLDALSMYRENE NATURRESERVAT I OPPDAL OG RENNEBU KOMMUNER, SØR-TRØNDELAG FYI.KE.

I

I medhold av Lov om naturvern av 19 juni 1970 nr 63 § 8. jf § 10 og §§ 21, 22 og 23, er myrområdet Minilldalsmyrene i Oppdal og Rennebu kommuner, Sør-Trøndelag fylke, fredet som naturreservat ved kronprinsreg. res. av 21. desember 1990 under betegnelsen «Minilldalsmyrene naturreservat».

II

Det fredete området berører følgende gnr/bnr: 356/1 i Oppdal kommune og 21/48, 49, 50, 51, 54, 128/1, 128/3 og 141/1 i Rennebu kommune.

Reservatet dekker et areal på 1878 dekar.

Grensene for naturreservatet framgår av vedlagte kart i målestokk 1:5000 datert Miljøverndepartementet november 1990. Kartet oppbevares i Oppdal og Rennebu kommuner, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka etter nærmere anvisning fra forvaltningsmy ndigheten. Knekkpunktene bør koordinatfestes.

III

Formålet med fredningen er å bevare et stort, uvanlig myrområde i denne naturgeografiske regionen, samt å bevare et vakkert landskap og en rik fuglebiotop.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot enhver skade og ødeleggelse.

   Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres, herunder treslagskifte.

2. For dyrelivet gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båt, campingvogn o.l., framføring av luftledninger, jord-

kabler og kloakkledninger, bygging av veger, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempingsmidler.

4. Motorisert ferdsel er forbudt.

V

Bestemmelsene i kap. IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, sikrings og forvaltningsøyemed. Slik virksomhet innenfor reservatet bør reduseres til et minimum og gjøres mest mulig skånsomt.

2. Nødvendig bruk av snøscooter på snødekt, frossen mark i forbindelse med jordbruks-, skogbruks og reindriftsnæring. Jakt, fangst og fiske regnes ikke som næring.

3. Tømmertransport med jordbrukstraktor eller hest på frossen, snødekt myr og oppkjøring av fast spor for slik transport.

4. Oppkjøring/preparering av tradisjonelt viktige løypetraseer avmerket på kan som oppbevares hos forvaltningsmyndigheten og kommunen.

5. Utkjøring av felt elg med lett beltekjøretøy som ikke skader myroverflaten.

6. Tradisjonell beiting.

7. Plukkhogst av ved til grunneiers eget bruk.

8. Sanking av bær og matsopp.

VI

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gi tillatelse til:

1. Hogst og andre skogshygieniske tiltak i området ener en plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.

2. Ferdsel med hest eller jordbrukstraktor i reservatets ytterkanter etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.

3. Motorisert ferdsel på snødekt, frossen mark i forbindelse med nødvendig transport til og fra hytter og setrer i og utenfor området.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides skjøtselsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

IX

Forvaltningen av fredningsbestemmelsene tillegges Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

X

Forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg E:

VERNEBESTEMMELSER FOR INNERDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I SUNNDAL KOMMUNE, MØRE OG ROMSDAL FYLKE

I

I medhold av lov om naturvern av 19 juni 1970 nr. 63 § 5 jf. § 6 er gnr. 91, bnr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 34, 35, 74, 76 og seterrett til gnr. 29 bnr. 1 i Innerdalen, Sunndal kommune i Møre og Romsdal fylke ved kongelig resolusjon av 17.6.77 vernet som landskapsvernområde under navnet Innerdalen landskapsvernområde. Arealet er på ca. 73.000 dekar.

II

Landskapsvernområdet har følgende grenser:

Fra Jutulgubben (områdets vestligste punkt) i nord-austlig retning over Grønnhaugen og over nederste Svarthølen til kammen søraust for toppen av Snøfjellet (på denne strekningen følges eiendomsgrensen mot Nerdal). Herfra i aust-søraustlig retning etter vannskillet til Slangelifjellet og til brekkpunktet i fylkesgrensen. I aust følges fylkesgrensen mot Sør-Trøndelag. I sør går grensen fra Ottadalskampen etter vannskillet til Somrungnebba og videre til trigonemetrisk punkt h. 1798, derfra til et punkt i Tverrådalen ca. 400 m nord for nordenden av Tverråvatnet, derfra i nordvestlig retning over Navarnebba (h. 1662) til h. 1840, derfra i sørvestlig retning til en stor steinblokk med kors i ved elva mellom Langvatnet og Giklingdalsvatnet (Storvatnet) og videre i samme retning til fjellranden på Trolla. Derfra følges høgste ryggen av Trolla nord-nordvestover og tilbake til utgangspunktet på Jutulgubben.

Grensen skal på hele strekningen følge yttergrensene for eiendommene når disse sees som en enhet.

Kart i målestokk 1: 50.000 datert 17. juni 1977 viser nøyaktig hvor grensene for området går. Kartet oppbevares hos Sunndal kommune, hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal, hos forvaltningsmyndigheten og i departementet.

III

Formålet med landskapsvernområdet er å bevare et vakkert naturlandskap som på grunn av topografi, vassdrag og vegetasjon har betydelig rekreativ og naturvitenskapelig verdi.

IV

For landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Grunneierne og andre rettighetshavere beholder sine rettigheter med de innskrenkninger som følger av disse bestemmelser.

2. Jakt og fiske skal kunne forgå etter de regler som gjelder for distriktet til enhver tid. Departementet kan i samråd med grunneierne treffe bestemmelser om fredning av eller innskrenket jakt på enkelte dyrearter når det etter sakkyndiges mening ansees nødvendig. Nye dyrearter må ikke innføres.

3. Vedhogst til bebyggelsen i landskapsvernområdet er tillatt. Hogst skal for øvrig bare foretas til husbehov og bare etter utvisning av forvaltningsmyndigheten. De granplantinger som finnes skal kunne skjøttes, men nye granplantinger eller andre skogkulturtiltak må ikke foretas. Kjemisk bekjempelse av lauvskog, høy stubbing ved hogst og rydding, ringbarking av trær på rot og liknende metoder som virker landskapsskjemmende er ikke tillatt. Hule og tørre trær som er egnet boplass for fugler skal ikke felles.

4. Med de unntak som følger av punkt 3 skal plantelivet være fredet mot all skade og ødeleggelse som ikke skyldes vanlig ferdsel, beite, seterdrift eller gardsdrift. Det er ikke tillatt å ta opp planter med rot. Bær- og soppsanking er tillatt.

5. Bygging av bilveg eller andre anlegg for motorisert trafikk. herunder skiheis, taubane o.l. må ikke foretas. Nødvendig vedlikehold av jeepvegen fra Nerdal til Innerdalshytta er tillatt.

6. Oppmerking av nye turistruter, bygging av klopper og oppsetting av vegvisere og oppslag skal være godkjent på forhånd av forvaltningsmyndigheten.

7. Det er ikke tillatt å føre opp eller utvide bygninger av noe slag. Unntatt herfra er:
   - Nybygg og utvidelse av grunneierens eller andre rettighetshaveres bebyggelse på Renndølsetra. Nybygg skal være begrenset til området for nåværende bebyggelse d.v.s. innmarka på Renndølsetra mellom de to armene av Renndøla.

   - Nybygg og utvidelser av bebyggelse på Innerdalshytta. Nybygg skal være begrenset til området for nåværende bebyggelse, d.v.s. selve Innerdalen gård.

   - Plassering og utforming av utvidelser og nybygg skal skje under hensyntaken til landskap og naturmiljø og skal godkjennes av departementet.

8. Gruvedrift, steinbrott, grustak, sandtak o. l. er ikke tillatt. Mindre uttak av sand og grus til vedlikehold av vegen kan foretas etter anvisning av forvaltningsmyndigheten.

9. Vassdragene må ikke reguleres eller utbygges utover den regulering som Langvatnet allerede har. Mindre fiskekultiveringstiltak er likevel tillatt med samtykke av forvaltningsmyndigheten.

10. Telegraf-, kraft- og telefonledninger må ikke anlegges, unntatt kraft- og telefonledninger til Renndølsetra og Innerdalshytta etter departementets anvisning.

11. Trafikk med motoriserte kjøretøyer til lands og til vanns og landing med luftfartøy er forbudt. Unntatt er nødvendig transport i forbindelse med bosettingen, seterbrukene, driften av de to turisthyttene, politi- og ambulansetjeneste, oppsynet med landskapsvernområdet og vannkraftanlegget ved Langvatnet.

12. Forurensning og forsøpling av vassdrag og naturen ellers er forbudt.

13. For øvrig må det ikke iverksettes tiltak som i vesentlig grad kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak kan settes i verk.

14. Departementet kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene for vitenskapelige formål, for tiltak av vesentlig samfunnsmessig verdi eller i særlige tilfeller når det ikke strider mot formålet med vernet.

V

Forvaltningsansvaret er lagt til Fylkesmannen i Møre og Romsdal (med verknad fra 01.01.84 jamfør Kgl. res av 26.08.83).

Alle søknader om dispensasjonar skal sendas Fylkesmannen i Møre og Romsdal, miljøvernavdelinga.

Fylkesmannen kan i saker om motorferdsel (punkt 11) delegera myndighet de dei som har det praktiske-forvaltningsarbeidet å ta avgjerd etter nærare retningsliner.

Vedlegg F:

SAMARBEIDSUTVALGET FOR TROLLHEIMEN HAR HATT FØLGENDE MEDLEMMER FRA 1988 - 2007

Medlemmer		Varamedlemmer	
Sør-Trøndelag fylkeskommune			
Magne Jostein Hoel	(88 - 91)	Magne Krog	(88 - 91)
Marie Vik	(92 - 95)	Jon Olav Viggen	(92 - 95)
Gunn Inger Løvseth	(96 - 99)	Jorunn Windspoll	(96 - 99)
Geirmund Lykke	(00 - 03)	Marianne Bjerke	(00 - 03)
Ola Huke	(04 - 07)	Marie Sørli	(04 - 07)
Oppdal kommune			
Hans Bøe	(88 - 91)	Sivert P. Nyhaug	(88 - 91)
Asbjørn Hovdal	(92 - 95)	Mikael Kleffelgård	(92 - 95)
Asbjørn Hovdal	(96 - 99)	Aril Hoel	(96 - 99)
Asbjørn Hovdal	(00 - 03)	Ola Arne Aune	(00 - 03)
Asbjørn Hovdal	(04 - 07)	Peder Haugset	(04 - 07)
Rennebu kommune			
Jon Olav Viggen	(88 - 91)		
Anders Nordbø	(92 - 95)	Jon Olav Sugaren	(92 - 95)
Anders Nordbø	(96 - 99)	Jon Olav Sugaren	(96 - 99)
Odd Erik Stene	(00 - 03)	Olaug Reitås	(00 - 03)
Odd Erik Stene	(04 - 07)	Olaug Reitås	(04 - 07)
Meldal kommune			
Arne L. Haugen	(88 - 91)	Ole Bergsrønning	(88 - 91)
Arne L. Haugen	(92 - 95)	Aud Inger Kalseth	(92 - 95)
Johnny Kristensen	(96 - 99)	John Anders Moe	(96 - 99)
Johnny Kristensen	(00 - 03)	Ivar Syrstad	(00 - 03)
Johnny Kristensen	(04 - 07)	Ola Bjørkøy	(04 - 07)
Møre og Romsdal fylkeskommune			
Karl A. Døving	(88 - 91)		
Kåre Brøste	(92 - 95)	Reidun Vigstad Berge	(92 - 95)
Else Brandvoll Andresen	(96 - 99)	Ingvald Olav Hatløy	(96 - 99)
Svein Roseth	(00 - 03)	Hannelore Måseide	(00 - 03)
Svein Roseth	(04 - 07)	Else-May Botten	(04 - 07)
Sunndal kommune			
Jarle N. Kristiansen	(88 - 91)	Gunnar Olav Furu	(88 - 91)
Carl S. Bjurstedt	(92 - 95)	Gunnar Olav Furu	(92 - 95)
Idar Hansen	(96 - 99)	Kari Marie Jenstad	(96 - 99)
Idar Hansen	(00 - 03)	Kari Marie Jenstad	(00 - 03)
Kari Marie Jenstad	(04 - 07)	Idar Hansen	(04 - 07)

Surnadal kommune

Anders Nordvik	(88 - 91)	Ola O. Fiske	(88 - 91)
Olav Jostein Holten	(92 - 95)	Anders Nordvik	(92 - 95)
Olav Jostein Holten	(96 - 99)	Arild Solenes	(96 - 99)
Ragnar Halle	(00 - 03)	Arild Solenes	(00 - 03)
Jon Bruset	(04 - 07)	Arild Solenes	(04 - 07)

Rindal kommune

Peder Rindalsholt	(88 - 91)	Jon K. Aune	(88 - 91)
Jon Kr. Aune	(92 - 95)	Asbjørn Kjelås	(92 - 95)
Peder Rindalsholt	(96 - 99)	Asbjørn Kjelås	(96 - 99)
Stein Heggset	(00 - 03)	Ola Erik Bolme	(00 - 03)
Jon K. Aune	(04 - 07)	Ola Langli	(04 - 07)

I tillegg til medlemmene fra kommunene og fylkeskommunene har følgende møte- og talerett:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal (Møre og Romsdal fylke forvaltningsansvar fra 01.01.04)

Miljøvernavdelingen v/ Harald Ørsahl	(1988 - 1999)
Miljøvernavdelingen v/ Michael Røberg Eklo	(2000 - 2005)

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Miljøvernavdelingen v/ Jan-Erik Andersen	(1988 - 1991)
Miljøvernavdelingen v/ Aage Tørris Ekker	(1992 - 2005)

Sekretær for samarbeidsutvalget for Trollheimen

Lars Olav Lund	(1988 - 1998)
Hege Moen	(1999 - 2002)
Ola Eirik Bolme	(2002 - 2005)

Statens naturoppsyn -Trollheimen

Naturoppsyn Lars Olav Lund	(1998 - 2005)

VEDLEGG G:

ADRESSE- OG TELEFONLISTE:

Direktoratet for Naturforvaltning	7485 Trondheim www.dirnat.no	tlf.	73 58 05 00
Møre og Romsdal fylke Areal- og miljøvernavdelinga Michael Røberg Eklo	Fylkeshuset 6404 Molde e-post: post@mrfylke.no www.mrfylke.no	tlf. tlf.	71 25 80 00 71 25 84 76
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag miljøvernavdelingen Aage Tørris Ekker	Statens Hus 7468 Trondheim e-post: postmottak@fmst.no www.fylkesmannen.no/st	tlf. tlf.	73 19 92 00 73 19 92 02
Statens Naturoppsyn - Trollheimen Lars Olav Lund	Postboks 134 6659 Rindal e-post: lars-olav.lund@dirnat.no www.naturoppsyn.no	tlf. mob.	71 66 64 48 95 96 51 28
Trollheimen landskapsvernområde Ola Eirik Bolme	Postboks 134 6659 Rindal e-post: trollheimen@svorka.net	tlf.	71 66 69 00
Meldal kommune	7336 Meldal e-post: postmottak@meldal.kommune.no www.meldal.kommune.no	tlf.	72 49 51 00
Rennebu kommune	7391 Rennebu e-post: postmottak@rennebu.kommune.no www.rennebu.kommune.no	tlf.	72 42 81 00
Oppdal kommune	7340 Oppdal e-post: servicetorg@oppdal.kommune.no www.oppdal.kommune.no	tlf.	72 40 10 00
Sunndal kommune	6601 Sunndalsøra e-post: post@sunndal.kommune.no www.sunndal.kommune.no	tlf.	71 69 90 00
Surnadal kommune	6650 Surnadal e-post: post@surnadal.kommune.no www.surnadal.kommune.no	tlf.	71 65 58 00
Rindal kommune	6657 Rindal e-post: post@rindal.kommune.no www.rindal.kommune.no	tlf.	71 66 47 00

Nordmøre Politistasjon	Postboks 244 Storg. 43 6501 Kristiansund	tlf. 71 58 90 00
Lensmannen i Surnadal og Rindal	6650 Surnadal	tlf. 71 65 87 50 mob. 91 70 05 19
Lensmannen i Sunndal	Åkergt. 4 6600 Sunndalsøra	tlf. 71 68 98 00
Sør-Trøndelag Politidistrikt	Kongensgt. 85 / 87 7413 Trondheim	tlf. 73 89 90 90
Lensmannen i Meldal	Postboks 124 7338 Meldal	tlf. 72 49 57 80 mob. 91 37 80 07
Lensmannen i Rennebu	Postboks 24 7399 Rennebu	tlf. 72 42 82 60
Lensmannen i Oppdal	Torgsentret 7340 Oppdal	tlf. 72 40 48 30

VEDLEGG H: KART

Soneinndeling av verneområdene i Trollheimen

Foto: Folldalen - Lars Olav Lund
Foto forside: Vindøldalen - Lars Olav Lund

ASPLI Grafiske - Rindal